

„Ślady czasu” klasa 1 technikum –zakres podstawowy
Wymagania na poszczególne oceny

	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
1. Historia – od opowieści do nauki	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: historia, historiografia, źródło historyczne nazwy głównych epok historycznych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady źródeł historycznych 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> wydarzenia przełomowe stanowiące cezury epok historycznych klasyfikację źródeł historycznych <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: epoka, era, mit, legenda znaczenie słów Cycerona <i>Historia magistra vitae est</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> różne metody rachuby czasu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: hagiografia różnice w podziale historii powszechnej i historii Polski na epoki <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> prezentować klasyfikację źródeł historycznych przedstawić periodyzację dziejów Polski i dziejów powszechnych 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady placówek zajmujących się inicjowaniem i prowadzeniem badań historycznych oraz upowszechnieniem wiedzy o przeszłości 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Herodota z Halikarnasu, Dionizjusza Małego
Pradzieje i historia starożytnego Wschodu					
2. Pradzieje ludzkości	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Żyzy Półksiężyc, rewolucja neolityczna różnicę między historią i prehistorią znaczenie wynalezienia pisma dla rozwoju cywilizacji znaczenie wynalezienia ognia dla rozwoju człowieka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> teorię Karola Darwina dotyczącą ewolucji organizmów ludzkich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: cywilizacja, antropogeneza, prehistoria znaczenie rewolucji neolitycznej dla dziejów człowieka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> nazwy najstarszych osiedli miejskich (Çatalhöyük, Jerycho) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: kreacjonizm, darwinizm różnicę między dwoma teoriami dotyczącymi pojawienia się życia na Ziemi – kreacjonizmem i darwinizmem przyczynę, dla której za kolebkę ludzkości uznaje się Afrykę <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie tereny początkowe objęte rewolucją neolityczną 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: australopitek, <i>homo habilis</i>, <i>homo erectus</i>, <i>homo sapiens neanderthalensis</i>, <i>homo sapiens sapiens</i>, <i>homo sapiens</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić proces ewolucji człowieka wskazać na mapie najstarsze miasta oraz Żyzy Półksiężyc 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać charakterystyczne cechy sztuki prehistorycznej
3. W dorzeczu Tygrysu i	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi:

Eufratu	<ul style="list-style-type: none"> okres, w którym powstał Kodeks Hammurabiego (XVIII w. p.n.e.) postać: Hammurabiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Międzyrzecze, system irygacyjny, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, Babilon <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Międzyrzecze 	<ul style="list-style-type: none"> okres rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tys. p.n.e.) osiągnięcia cywilizacji ludów Mezopotamii <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: miasto-państwo, pismo klinowe, władza despotyczna uwarunkowania geograficzne, które wpłynęły na rozwój cywilizacji w dorzeczu Tygrysu i Eufratu zasady wprowadzone w Kodeksie Hammurabiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie najważniejsze miasta-państwa Sumeru 	<ul style="list-style-type: none"> postać: Sargona I Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: ziggurat, sztandar z Ur, <i>Epos o Gilgameszu</i>, Akad, Asyria wpływ struktury społecznej na surowość kar przewidzianych w Kodeksie Hammurabiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie zasięg terytorialny Imperium Akadyjskiego, Babilonu i Asyrii 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie: politeizm znaczenie systemu prawnego dla funkcjonowania państwa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować system organizacji państw i społeczeństw na terenie Mezopotamii opisać system wierzeń w Sumerze, Babilonie i Asyrii 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawić największe osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii w dziedzinie kultury, sztuki, techniki i nauki
4. Egipt faraonów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas powstania państwa egipskiego (ok. 3100 p.n.e.) postać: Cheopsa surowce naturalne starożytnego Egiptu zabytki kultury egipskiej: piramidy w Gizie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: faraon, piramida, sfinks, mumifikacja, pismo hieroglificzne, delta Nilu, papirus wpływ wylewów Nilu na powstanie cywilizacji egipskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego w starożytnym Egipcie rozwinęła się sztuka mumifikacji ciał wskazać na mapie Egipt 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Amenhotepa IV, Ramzesa II, Echnatona, Dżesera, Kleopatry zabytki kultury egipskiej: maskę Tutanchamona, popiersie Nefretete, paletę Nermera ośrodki kultury i administracji egipskiej (Memfis, Teby) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: mastaba, Dolny i Górny Egipt, katarakta, księga umarłych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić cechy kultury egipskiej wymienić osiągnięcia naukowe starożytnych Egipcjan wskazać na mapie Górny i Dolny Egipt, Memfis, Teby 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Chefrena, Totmesa III dokonania Jeana-François Champolliona periodyzację dziejów starożytnego Egiptu – podział na okres Starego, Średniego i Nowego Państwa bogów starożytnego Egiptu: Re/Ra, Ozyrysa, Horsa, Seta, Amona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: wezyr, nomarchowie, nom, kamień z Rosetty, kanon w sztuce egipskiej znaczenie warunków naturalnych dla organizacji i rozwoju państwa egipskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować strukturę społeczną i organizację państwa egipskiego opisać wpływ wiary w życie pozagrobowe na sztukę starożytnych Egipcjan wskazać na mapie Karnak, Luksor, Gizę 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wpływ warunków naturalnych na religię starożytnego Egiptu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić dzieje państwa egipskiego omówić rolę religii w życiu starożytnych Egipcjan wyjaśnić znaczenie reform wprowadzonych przez Amenhotepa IV 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> dłaczego starożytny Egipt jest nazywany cywilizacją kamienia, a państwo egipskie „darem Nilu” znaczenie odczytania hieroglifów egipskich dla rozwoju egiptologii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać wierzenia religijne Mezopotamii i Egiptu porównać system prawny i etyczny starożytnego Egiptu i Mezopotamii
5. Starożytny	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń potrafi:

Izrael	<ul style="list-style-type: none"> postacie biblijne: Abrahama, Dawida, Salomona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Hebrajczycy, Izraelici, Żydzi, niewola egipska, Dekalog, Królestwo Izraela, Kanaan, niewola babilońska, świątynia jerozolimska, judaizm, Dekalog, Ściana Płacu, menora uwarunkowania geograficzne Izraela <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać najważniejsze wydarzenia w dziejach starożytnego Izraela wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela 	<ul style="list-style-type: none"> czas powstania żydowskiego pod przywództwem Machabeuszów (167–160 p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Filistyni, Judea, pierwsza świątynia jerozolimska, druga świątynia jerozolimska, powstanie antyrzymskie, Arka Przymierza, Tora, synagoga znaczenie Biblii (Starego Testamentu) dla poznania dziejów starożytnego Izraela <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać religię żydowską z religiami starożytnych Egipcjan i mieszkańców Mezopotamii wskazać na mapie Jerozolimę oraz granice Królestwa Izraela i Królestwa Judy ok. VIII w. p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> okres niewoli babilońskiej (587–538 p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Talmud, prorocy, diaspora różnice między pierwszą i drugą świątynią jerozolimską przyczyny powstania diaspor żydowskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie tereny podbite oraz uznające zwierzchnictwo Królestwa Izraela wskazać na mapie szlak wędrówki Izraelitów po wyjściu z Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> czas powstania antyrzymskiego (66–73 n.e.) postać: Omriego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie religii żydowskiej dla rozwoju wierzeń monoteistycznych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować system prawny i etyczny w kulturze żydowskiej wskazać na mapie Masadę wyjaśnić wpływ judaizmu na chrześcijaństwo i islam 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego Żydzi pomimo funkcjonowania w diasporze zachowali tożsamość narodową
6. Starożytne Chiny i Indie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas powstania cywilizacji chińskiej (ok. 5000 p.n.e.) czas powstania cywilizacji Doliny Indusu (ok. 3000 p.n.e.) postacie: Konfucjusza, Buddy okres działalności Buddy (VI–V w. p.n.e.) i Konfucjusza (VI–V w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Państwo Środka, Wielki Mur, Jedwabny Szlak, buddyzm, hinduizm wpływ uwarunkowań geograficznych na powstanie i rozwój cywilizacji starożytnych Chin i Doliny Indusu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie starożytne Chiny i Indie oraz rzeki Indus, Huang-ho, Ganges 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas przybycia Ariów do Indii (ok. 1500 p.n.e.) czas zjednoczenia ziem cesarstwa chińskiego (III w. p.n.e.) postać: Aśoki bóstwa hinduistyczne: Wisznu, Sziwę <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: reinkarnacja, braminizm, konfucjanizm, wedyzm, nirwana, karma, pismo piktograficzne, pismo ideograficzne przyczyny budowy Wielkiego Muru <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Chin i Doliny Indusu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas panowania dynastii Zhou (XII–III w. p.n.e.) czas powstania Imperium Maurjów (III w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: taoizm, okres wedyjski, religie animistyczne, sanskryt wpływ konfucjanizmu na zachowanie tradycyjnego podziału społecznego w Chinach <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Harappę i Mohendzo Daro scharakteryzować wierzenia starożytnych Chin i Indii 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Shi Huangdi, Lao-cy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać główne różnice między cywilizacjami Bliskiego i Dalekiego Wschodu

Starożytna Grecja					
7. Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ramy chronologiczne wielkiej kolonizacji greckiej (VIII–VI w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Hellada, Hellenowie, polis, agora, zgromadzenie ludowe, wielka kolonizacja grecka, pismo alfabetyczne 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: oligarchia, hoplici, metropolia wpływ warunków naturalnych Grecji na kolonizację wybrzeży Morza Śródziemnego i Morza Czarnego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać warunki, w których powstały cywilizacje starożytnego Wschodu i Grecji opisać przyczyny i skutki wielkiej kolonizacji 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: basileus, dysk z Fajstos, Fenicjanie wpływ warunków naturalnych na gospodarkę, kulturę i życie polityczne Greków <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać formy ustrojowe starożytnej Grecji 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie obszar zamieszkały przez plemiona greckie, a także zasięg kolonizacji fenickiej i greckiej w okresie VIII–VI w. p.n.e. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady greckich kolonii (Syrakuzy, Marsylia)
8. Sparta i Ateny – dwa modele greckich polis	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 508–507 p.n.e., 444–429 p.n.e. postacie: Likurga, Peryklesa ustroje polityczne greckich polis – Sparty i Aten kompetencje urzędów oraz urzędników w Sparcie i Atenach <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: geruzja, eforowie, spartiaci, periojkowie, heloci, archonci, areopag, demokracja, rada pięciuset, ostracyzm, metojkowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Ateny i Spartę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 594 p.n.e. postacie: Drakona, Solona, Klejstenesa, ustroje Klejstenesa reformy Peryklesa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Związek Peloponeski (Symmachia Spartańska), apella, eklezja, demagog wpływ struktury społecznej Sparty na system wychowawczy obowiązujący w tej polis <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów ocenić wpływ prawa i wychowania spartańskiego na funkcjonowanie polis wskazać na mapie zasięg terytorialny polis spartańskiej i ateńskiej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 621 p.n.e. okres tyranii Pizystratydów (561–510 p.n.e.) reformy Solona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: strząśnięcie długów, strateg ewolucję ustroju Aten od monarchii przez oligarchię do demokracji <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić przyczyny i skutki powstania Związku Peloponeskiego wyjaśnić, na czym polegała oryginalność rozwiązań ustrojowych w Sparcie ocenić wpływ reform Solona, Klejstenesa i Peryklesa na przemiany ustrojowe i społeczne w Atenach 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas wydania Wielkiej Rhetry (poł. VII w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Wielka Rhetra, agoge, heliaja okoliczności wprowadzenia reform w Atenach przez Solona, Klejstenesa i Peryklesa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać organizację społeczeństw Sparty i Aten 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim
9. Wojny grecko-perskie i wojna peloponeska	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 490 p.n.e., 480 p.n.e., 431–404 p.n.e., 421 p.n.e. postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa, Kserksesa bitwy pod Maratonem, Termopilami, Salaminą obowiązki państw należących do Związku Morskiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 499 p.n.e., 479 p.n.e. postacie: Nikiasza, Dariusza I przyczyny i konsekwencje powstania jońskiego etapy wojen grecko-perskich bitwy Platejami, Mykale przebieg wojny peloponeskiej główne etapy walki o hegemonię w Grecji z udziałem Aten i Sparty 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 449 p.n.e. postać: Kalliasa decyzje pokoju Kalliasa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: Imperium Achemenidów przyczyny zwycięstwa greckiej floty nad perską w bitwie pod Salaminą 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie terytorium zajmowane przez strony walczące w wojnie peloponeskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić postawę wodzów greckich w wojnie z Persami omówić skutki wojny peloponeskiej dla świata greckiego

	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: triera, falanga, Związek Morski, wojna peloponeska • na czym polegała walka w szyku zwanym falangą <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić strony walczące w wojnie peloponeskiej oraz podać jej rezultat • wskazać na mapie Maraton, Termopile, Salaminę 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: powstanie jońskie, Związek Hellenów • przyczyny powierzenia dowództwa nad Grekami królowi Sparty Leonidasowi <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować sposoby walki starożytnych Greków • opisać przebieg wojen grecko-perskich • scharakteryzować przyczyny i konsekwencje wojny peloponeskiej • wskazać na mapie Plateje, Mykale oraz tereny objęte powstaniem jońskim, miejsca bitew pod 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać uzbrojenie, organizację i taktykę armii greckiej i perskiej • wyjaśnić konsekwencje zwycięstwa Greków w wojnach z Persami • wskazać na mapie siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos) 		
10. Religia i kultura starożytnych Greków	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 776 p.n.e. • czas wzniesienia Partenonu (II poł. V w. p.n.e.) • postacie: Homera, Sofoklesa, Fidasza, Sokratesa, Platona, Arystotelesa • trzy porządki architektoniczne w starożytnej Grecji: dorycki, joński i koryncki • greckich bogów: Zeusa, Atenę, Posejdona, Afrodytę, Hermesa, Apolla, Demeter, Dionizosa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: antropomorfizm, mity, wyrocznie, Dionizje, tragedia, komedia, Akropol, Partenon, gimnazjon, igrzyska panhelleńskie, pokój boży <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę sportu w życiu starożytnych Greków 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 387 p.n.e. • postacie: Ajschylosa, Myrona, Talesa z Miletu, Pitagorasa z Samos • greckich bogów: Herę, Artemidę, Aresa • dyscypliny sportowe rozgrywane na igrzyskach w Olimpii <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: herosi, Mojry, Panatenaje, misteria, jońska filozofia przyrody, pankration <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować religię starożytnych Greków • wyjaśnić, jaką rolę w życiu starożytnych Greków odgrywały wyrocznie • opisać wygląd greckiej świątyni • podać przykłady greckich budowli • wskazać na mapie górę Olimp, Olimpię 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas powstania teatru greckiego (VI w. p.n.e.) • postacie: Herodota, Tukidydesa, Eurypidesa, Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery • cel założenia i sposób nauczania w Akademii Platońskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: koryfeusz, tympanon, kapitel, Akademia Platońska, Likejon, sofisci <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić genezę teatru greckiego • wskazać na mapie Delfy, Milet 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okresy w dziejach kultury greckiej: archaiczny (VIII–V w. p.n.e.) i klasyczny (V–IV w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny sporu Sokratesa z sofistami <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić elementy architektoniczne teatru antycznego • podać przykłady greckich rzeźb • omówić poglądy wybitnych filozofów greckich • przedstawić najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnej Grecji 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koncepcję jaskini platońskiej • na czym polegała jedność i różnorodność świata greckiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę teatru w życiu społecznym i politycznym polis greckich • wyjaśnić, w jaki sposób kultura grecka wywarła wpływ na cywilizację europejską
11. Imperium Aleksandra	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi:

Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> okres panowania Aleksandra Wielkiego (336–323 p.n.e.) postać: Aleksandra III Wielkiego (Macedońskiego) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: falanga macedońska, węzeł gordyjski przyczyny słabości Aten w obliczu najazdu macedońskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie kierunki ekspansji armii A. Wielkiego oraz podbite przez nią obszary wyjaśnić przyczyny rozpadu imperium A. Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> daty: 338 p.n.e., 334 p.n.e., 331 p.n.e. postacie: Filipa II, Demostenesa, Dariusza III <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: sarisy, hetajrowie, taktyka połączonych broni, filipiki, Związek Koryncki <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać reformy przeprowadzone przez Filipa II porównać falangę grecką i macedońską wskazać na mapie Cheroneę, Granik, Issos, Gaugamelę, Persepolis, Aleksandrię oraz rzekę Hydaspes 	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie rezultatu bitwy pod Cheroneą w dziejach starożytnej Grecji <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić i ocenić postanowienia kongresu w Koryncie 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować dokonania Aleksandra Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenić dokonania Aleksandra Wielkiego
Starożytny Rzym					
12. Powstanie i podboje starożytnego Rzymu	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 753 p.n.e., 264–241 p.n.e. 218–201 p.n.e., 149–146 p.n.e. postacie: Romulusa, Remusa, Hannibala, Scypiona A warunki nat. P Apenińskiego podboje Rzymu w Italii przyczyny i konsekwencje trzech wojen punickich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Italia, forum, Kapitol, Etruskowie, wojny punickie, triumf, prowincje, namiestnicy, obywatelstwo rzymskie, Imperium Romanum rolę, jaką w założeniu Rzymu przypisywano bogom wagę zagrożenia Rzymu przez Hannibala przyczynę zburzenia Kartaginy przez Rzymian <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać początki Rzymu przedstawić podboje Rzymu do połowy II w. p.n.e. wskazać na mapie Kartaginę oraz trasę, którą Hannibal podążał do Rzymu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 216 p.n.e., 202 p.n.e., 168 p.n.e. postacie: Eneasza, Pyrrusa, Gajusza Mariusza organizację armii rzymskiej bitwy pod Mylae, Kannami, Zama wojny Rzymu z Macedonią <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: reformy Mariusza, armia zawodowa, legion, kohorta, centuria, aquila, taran, rostra przyczynę głoszenia przez Rzymian hasła wyzwolenia Hellenów spod panowania Macedonii przyczyny i znaczenie reform Mariusza znaczenie powiedzenia <i>pyrrusowe zwycięstwo</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować organizację armii rzymskiej wskazać na mapie Epir, Mylae, Kanny, Zama 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ludy zamieszkujące Półwysep Apeniński <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa rzymskiego w kolejnych etapach jego rozwoju 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przyczynę nadawania przez Rzymian obywatelstwa cudzoziemcom <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegała idea Imperium Romanum 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić postawę i dokonania Hannibala

<p>13. Rzym – od monarchii do cesarstwa</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 753–509 p.n.e., 509–27 p.n.e., 73–71 p.n.e., 60 p.n.e., 49 p.n.e., 15 marca 44 p.n.e., 31 p.n.e., 27 p.n.e. • postaci: Spartakusa, Juliusza Cezara, Gnejusza Pompejusza, Marka Krassusa, Marka Antoniusza, Oktawiana Augusta • kompetencje urzędników republiki rzymskiej • przebieg i rezultat powstania Spartakusa • uczestników i cel zawarcia pierwszego i drugiego triumwiratu • zasady funkcjonowania pryncypatu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: senat, republika, zgromadzenia ludowe, konsulowie, pretorzy, cenzorzy, kwestorzy, trybuni ludowi, dyktator, edylowie, niewolnictwo, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, triumwirat, imperator, princeps, pryncypat, cesarstwo, dominat • rolę, jaką odgrywali niewolnicy w Rzymie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić w porządku chronologicznym formy rządów w starożytnym Rzymie • omówić kompetencje urzędników republiki rzymskiej • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje buntów niewolników w Rzymie • wskazać na mapie Galię, Akcjum, Egipt 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 52 p.n.e. • postaci: Tarkwiniusza Pysznego, Wercyngetoryksa • przyczyny pozbawienia władzy Tarkwiniusza Pysznego • dokonania Juliusza Cezara <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: plebejusze, patrycjusze, zasada kolegialności, zasada kadencyjności • wpływ podbojów rzymskich na przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w Rzymie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować funkcjonowanie republiki rzymskiej • przedstawić konsekwencje zwycięstwa Oktawiana Augusta w walce o władzę po śmierci Cezara • wskazać na mapie Kapuę, Rubikon 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postaci: Marka Brutusa, Marka Lepidusa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: nobilowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować przemiany ustrojowe w państwie rzymskim • przedstawić grupy społeczne i ich sytuację ekonomiczną i prawną w Imperium Rzymskim • scharakteryzować zasady pryncypatu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 449 p.n.e. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: prawo dwunastu tablic, liktorzy, różgi liktorskie, prowincje senackie, prowincje cesarskie • różnicę między prowincjami cesarskimi i senackimi • określenie pryncypatu mianem „komedii republiki” <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić okoliczności ogłoszenia prawa dwunastu tablic • omówić drogę do władzy dyktatorskiej Juliusza Cezara 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: S.P.Q.R. <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić drogę do władzy Oktawiana Augusta
---	--	--	--	---	--

<p>14. Rozkwit i upadek Imperium Romanum</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 27 p.n.e., 212 n.e., 395 n.e., 476 n.e. • postacie: Karakalli, Dioklecjana, Konstancyjna I Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego • decyzje zawarte w edykcje Karakalli • nabytki terytorialne Rzymu w okresie pryncypatu • przebieg granicy między Cesarstwem Wschodniorzymskim i Zachodniorzymskim <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Pax Romana, plebs, Wał Hadriana, romanizacja, edykt Karakalli, dominat, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie, wielka wędrówka ludów, anarchia, detronizacja • przyczyny kryzysu wewnętrznego cesarstwa • przyczyny podziału cesarstwa na część wschodnią i zachodnią <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować stosunek Rzymian do podbitej ludności • wymienić przejawy romanizacji na terenach podbitych przez Rzym • wskazać przyczyny kryzysu wewnętrznego Imperium Romanum • wskazać na mapie Cesarstwo Wschodniorzymskie i Zachodniorzymskie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 293 n.e. • postacie: Tyberiusza, Trajana, Hadriana, Odoakra • podział społeczeństwa w okresie cesarstwa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: lutyfundium, tetrarchia, solid, Hunowie • zasady funkcjonowania tetrarchii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać, w jakich okolicznościach doszło do podziału Cesarstwa Rzymskiego • wyjaśnić, na czym polegały reformy Dioklecjana • wskazać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego • wskazać na mapie Wał Hadriana, Konstantynopol 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 9 n.e., 378 n.e., 476 n.e. • postacie: Marka Aureliusza, Romulusa Augustulusa, Atylli <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: limes, aureus, kolonat, prefektura, rada cesarska, Ostrogoci • przyczyny wprowadzenia kolonatu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie prowincje rzymskie przyłączone w okresie pryncypatu • wskazać na mapie Las Teutoburski, Adrianopol, • wskazać na mapie kierunki wędrówki plemion barbarzyńskich 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 66–73 n.e. • postacie: Antoninusa Piusa, Septymiusza Sewera <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: dekurioni <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wpływ romanizacji na podbite ludy 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion barbarzyńskich w okresie wielkiej wędrówki ludów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego w cesarstwie i wskazać wzajemne powiązania między nimi • ocenić próby reform w cesarstwie
<p>15. Religia Rzymian. Początki chrześcijaństwa</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 7 p.n.e., 64 n.e., 313 n.e. • postacie: Jezusa, Nerona • sposoby prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie • postanowienia edyktu mediolańskiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 380 n.e., 392 n.e. • postacie: Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu • wierzenia starożytnych Rzymian • przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 325 n.e. • postać: Ariusza • religie, z których wzorce czerpali starożytni Rzymianie • imiona bogów rzymskich i ich greckich odpowiedników 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić relacje między Kościołem a władzą cesarską • wskazać na mapie tereny, na których powstały pierwsze gminy chrześcijańskie • wskazać na mapie etapy chrystianizacji starożytnego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę religii chrześcijańskiej w starożytnym świecie • przedstawić pierwsze podziały wśród chrześcijan

	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: chrześcijaństwo, apostoł, Mesjasz, Nowy Testament, Kościół katolicki, papież, biskup, katakumby, edykt mediolański, religia panująca, herezja, sobór różnicę między systemem wierzeń Rzymian i chrześcijaństwem <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić genezę chrześcijaństwa opisać sytuację pierwszych chrześcijan w Rzymie 	<p>Rzymie</p> <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: synkretyzm religijny, chrystogram, gminy chrześcijańskie, metropolia okoliczności sprzyjające rozprzestrzenianiu się nauki Chrystusa w Palestynie, a później na innych terytoriach starożytnego Rzymu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić symbolikę chrystogramu 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: pontifex maximus, auspicja, haruspicja, arianizm <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać związki między religią Żydów i chrześcijaństwem uzasadnić opinię, że edykt mediolański był przejawem tolerancji religijnej wyjaśnić, w jakich okolicznościach chrześcijaństwo stało się religią państwową w Cesarstwie Rzymskim 	<p>Rzymu</p>	
16. Kultura i osiągnięcia starożytnych Rzymian	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Wergiliusza, Horacego, Gajusza Cilnusa Mecenasa, Tacyta najważniejsze dzieła rzymskich twórców osiągnięcia nauki i techniki rzymskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: mecenat, Forum Romanum, Panteon, bazylika, łuk triumfalny, termy, akwedukty, amfiteatr, cyrk, Circus Maximus, Koloseum, płaskorzeźby, freski, mozaiki <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić najważniejsze osiągnięcia cywilizacji rzymskiej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 312 p.n.e. postacie: Liwiusza Andronikusa, Owidiusza, Tytusa Liwiusza, Marka Tuliusza Cyncerona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: portyk, Via Appia, reliefy, <i>trivium</i>, <i>quadrivium</i>, retoryka znaczenie znajomości retoryki w życiu politycznym starożytnego Rzymu znaczenie dróg dla utrzymania porządku w Imperium Rzymskim <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać rolę term w życiu starożytnych Rzymian 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 45 p.n.e. postacie: Seneki, Witruwiusza sentencje prawa rzymskiego, które stały się podstawą współczesnego systemu prawnego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: porządek kompozytowy, insule, kalendarz juliański znaczenie podstawowych sentencji prawa rzymskiego zasadę działania akweduktu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić rozwój sieci dróg w starożytnym Rzymie 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: stoicyzm, epikureizm, hedonizm, cynizm znaczenie powiedzenia <i>wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać budowle rzymskie istniejące do dziś w dawnych prowincjach rzymskich scharakteryzować kierunki filozofii rzymskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać wkład Rzymu w dorobek cywilizacyjny współczesnej Europy porównać i ocenić dorobek starożytnych Greków i Rzymian
Bizancjum i świat islamu					
17. Cesarstwo Bizantyńskie – „nowy Rzym”	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 395, 476, 527 postać: Justyniana I Wielkiego cele polityki Justyniana I Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Kodeks Justyniana, ceremonia dworski, Hagia Sophia 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postać: Belizariusza ziemie przyłączone przez Justyniana I Wielkiego do Cesarstwa Bizantyńskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: patriarcha Konstantynopola cel wydania Kodeksu Justyniana 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Prokopiusza z Cezarei, Leona III <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: filar, galeria, baptysterium <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować osiągnięcia 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: ikonokłasci, ikonodulowie, atrium, przypora przyczyny nietrwałości nabytków terytorialnych Justyniana I Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady zabytków 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> istotę sporu ikonoklastycznego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegał spór ikonoklastyczny wyjaśnić, dlaczego Cesarstwo Bizantyńskie nazwano „nowym Rzymem”

	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie reform Justyniana I Wielkiego wskazać na mapie Konstantynopol 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać rolę, jaką odegrał cesarz w procesie tworzenia Kodeksu Justyniana przedstawić zasięg terytorialny Cesarstwa Bizantyńskiego w VI–VIII w. wskazać na mapie Rawennę 	<p>Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki</p>	<p>sztuki bizantyńskiej</p>	
18. Świat islamu. Ekspansja Arabów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 622 wiek, w którym spisano Koran postać: Mahometa kierunki ekspansji arabskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: islam, muzułmanie, hidżra, prorok, meczet, kalif, Koran, szariat, dżihad główne założenia islamu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić nauki głoszone przez Mahometa i przyczyny jego ucieczki do Medyny wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podbojów Arabów wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 632, 732 pięć filarów islamu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: dżahilijja, ramadan, imam, muezzin, mufti, arabski, cyfry arabskie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować stosunek Arabów do podbitej ludności wskazać na mapie Poitiers, Kordobę wskazać kierunki i etapy ekspansji arabskiej w VII–VIII w. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 711 postacie: Awicenny, Muhammada Ibn Musy al-Chuwarizmiego cechy kultury arabskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: umma, islamizacja, arabizacja, astrolabium, kultura orientalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić dziedziny, w których Europejczycy czerpali wzorce i wiedzę od Arabów 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> osiągnięcia kultury i nauki świata islamu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: Umajjadowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady zabytków kultury islamu 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie bitwy pod Poitiers dla dziejów Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnić opinię, że kultura arabska stała się pomostem między kulturą hellenistyczną a kulturą średniowiecza
Europa średniowieczna					
19. Państwo Karola Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 496, 800 postacie: Chlodwiga, Karola Wielkiego, terytoria przyłączone przez Karola Wielkiego do państwa Franków <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Frankowie, Merowingowie, Karolingowie, uniwersalizm karoliński, monarchia patrymonialna, beneficja, renesans karoliński 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 732, 751, 800 postacie: Karola Młota, Pepina Krótkiego okoliczności przyjęcia chrztu przez Chlodwiga <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: majordom, sakra królewska, odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, hrabstwa, marchie znaczenie sakry królewskiej konsekwencje pokonania 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 756, 771 postacie: Alkuina, Einharda kompetencje majordoma organizację państwa Karola Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: prawo salickie, Państwo Kościelne, missi dominici, kapitularze, siedem sztuk wyzwolonych, kopiści, minuskuła karolińska 	<p>Uczeń rozumie:</p> <p>pojęcie: denar</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić osiągnięcia kulturowe państwa Karola Wielkiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegał sakralny charakter wczesnośredniowiecznych monarchii

	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga • przyczyny koronacji Karola Wielkiego na cesarza <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie dla Europy koronacji Karola Wielkiego na cesarza 	<p>Longobardów przez Pepina Krótkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczynę różnicy w kompetencjach hrabiów i margrabiów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Akwizgran oraz zasięg terytorialny państwa Karola Wielkiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić okoliczności i znaczenie powstania Państwa Kościelnego • przedstawić organizację władzy w państwie Franków za panowania Karola Wielkiego • wskazać na mapie Saksonię, Marchię Hiszpańską 		
20. Państwo Ottonów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 843, 962 • postacie: Ludwika Pobożnego, Karola Łysego, Ludwika Niemieckiego, Lotara, Ottona I Wielkiego, Ottona III • postanowienia traktatu w Verdun <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: traktat w Verdun, Święte Cesarstwo Rzymskie, diadem, imperium chrześcijańskie, zjazd gnieźnieński • przyczyny podziału państwa Karola Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wpływ traktatu w Verdun na upadek imperium karolińskiego • wskazać na mapie państwo Karola Łysego, Lotara i Ludwika Niemieckiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 814, 911, 996, 1002 • postacie: Henryka II, Konrada I • okoliczności drugiego odnowienia Cesarstwa Rzymskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: idea uniwersalizmu chrześcijańskiego • ideę cesarstwa uniwersalistycznego Ottona III <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić koncepcję uniwersalistyczną Ottonów 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 955 • postacie: Ottona II, Teofano <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: dynastia Ludolfingów • cel polityczny małżeństwa Ottona II z bizantyńską księżniczką Teofano <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do odnowienia cesarstwa 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 919 • postacie: Ludwika Dziecięcica, Henryka Ptasznika <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Słowianie połabscy, pierwsze i drugie odnowienie Cesarstwa Rzymskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać początki kształtowania się państwowości niemieckiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać podobieństwa i różnice między koncepcjami Karola Wielkiego i Ottona III • wymienić współczesne inicjatywy, które odwołują się do idei Ottona III
21. Powstanie nowych państw w Europie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1066 • postać: Wilhelma Zdobywcy • kierunki ekspansji Normanów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Normanowie (wikingowie), Słowianie, plemiona, chrystianizacja • rolę chrystianizacji w procesie tworzenia się państw <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować kierunki ekspansji Normanów • przedstawić skutki bitwy pod Hastings 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 911 • postać: Kanuta Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: Waregowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Karola III Prostego, Haralda I Pięknowłosego, Eryka Zwycięskiego • okoliczności powstania państw skandynawskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę wikingów w procesie powstawania nowych państw w Europie • ocenić skutki ekspansji Normanów • wskazać na mapie nowe państwa w Europie Północnej w X–XI w. 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: tkanina z Bayeux <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić treść tkaniny z Bayeux 	

22. Feudalizm w Europie	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: gospodarka towarowo-pieniężna, senior, wasal, renta feudalna, lenno, hołd lenny, drabina feudalna, feudalizm, pańszczyzna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić najważniejsze cechy społeczeństwa feudalnego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ustrój społeczno-gospodarczo-polityczny oparty na własności ziemi (feudalizm) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: gospodarka naturalna, pan feudalny (feudał), włości feudalne, danina, czynsz, dziesięcina, akt komendacji, immunitet przyczyny i skutki upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić genezę feudalizmu wyjaśnić miejsce i rolę rycerstwa w społeczeństwie średniowiecznym 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> hierarchię zależności pomiędzy grupami lennymi <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: inwestytura, suzeren, anarchia feudalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> określić stosunki panujące między poddanymi a rządzącymi dostrzec wpływ feudalizmu na rozwój kultury dworskiej omówić zależności wynikające z pozycji w drabinie feudalnej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie systemu feudalnego zasadę „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić wpływ przemian społeczno-gospodarczych na strukturę społeczeństwa średniowiecznego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić społeczne, gospodarcze i polityczne skutki feudalizmu wyjaśnić proces osłabienia i rozbięcia władzy królewskiej oraz tworzenia się niezależnych księstw
23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 1075 postacie: Grzegorza VII, Henryka IV, Benedykta z Nursji <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>Dictatus papae</i>, papocezaryzm, cesaropapizm, inwestytura <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić istotę sporu o inwestyturę między cesarstwem a papieżem 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 1122, 1123 postacie: Kaliksta II, Henryka V postanowienia konkordatu z Wormacji postanowienia I soboru laterańskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: symonia, nepotyzm, nikolaizm, konklawe, ekskomunika, bulla <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przyczyny sporu między cesarstwem a papieżem omówić przebieg sporu między Grzegorzem VII a Henrykiem IV 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: uniwersalizm papieski, antypapież motywy działania papieża oraz cesarzy podczas sporu o inwestyturę <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, jakie były następstwa sporu o inwestyturę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 1059 <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać założenia reformy kluniackiej i gregoriańskiej ocenić sytuację papieża po upadku Cesarstwa Rzymskiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić wpływ rywalizacji między cesarstwem a papieżem na sytuację polityczną w średniowiecznej Europie
24. Wyprawy krzyżowe	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1095, 1096 postacie: Urbana II, Gotfryda z Boullion apel papieża Urbana II na synodzie w Clermont przyczyny wypraw krzyżowych <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: krzyżowcy, krucjata ludowa, krucjata rycerska <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Jerozolimę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1099, 1144 postacie: Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Saladyna <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: Turcy seldżuccy motywy wezwania papieża Urbana II na synodzie w Clermont <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać przyczyny ruchu krucjatowego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1147–1149, 1187, 1189–1192, 1202–1204, 1291 postacie: Filipa II Augusta, Ludwika IX Pobożnego cele i przebieg wybranych krucjat zakony rycerskie i szpitalnicze <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: kraje Lewantu, templariusze, joannici, Krzyżacy, rekonkwista, krucjata dziecięca <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Królestwo Jerozolimskie, Księstwo Antiochii, Hrabstwo Edessy, Cesarstwo Łacińskie, Akkę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1113, 1118, 1191, 1212 postacie: Jakuba de Molay, Hermana von Salza <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie wypraw krzyżowych w dziejach średniowiecznej Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie przebieg tras poszczególnych krucjat wyjaśnić cel zorganizowania krucjaty dziecięcej wyjaśnić, dlaczego upadła idea ruchu krucjatowego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić religijne, polityczne i społeczne skutki wypraw krzyżowych wskazać bezpośrednie korzyści, jakie papieżstwo i miasta włoskie odniosły z krucjat omówić wpływ krucjat na relacje chrześcijańsko-muzułmańskie

<p>25. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w XI–XIII w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. • elementy średniowiecznego miasta <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: bank, gildia, weksel 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podział mieszczaństwa na patrycjat, pospólstwo i plebs • strukturę społeczną średniowiecznej wsi <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: dwupółowka, trójpółowka, cech, akt lokacyjny, prawo wychodu, Hanza, komuna miejska (republika miejska) • realia życia codziennego na wsi i w mieście w epoce średniowiecza <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegała gospodarka towarowo-pięniężna • opisać wygląd średniowiecznego miasta • opisać republikę miejską na wybranym przykładzie 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ruch kolonizacyjny, rajca • wpływ przemian społeczno-gospodarczych w Europie XI–XIII w. na rozwój średniowiecznych miast <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić różnicę pomiędzy dwupółówką i trójpółówką • omówić zmiany w rolnictwie w Europie XI–XIII w. • opisać rolę cechów w życiu gospodarczym średniowiecznych miast 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jakie przemiany społeczno-gospodarcze zaszły w Europie w XI–XIII w. • wyjaśnić, w jaki sposób miasta przyczyniły się do rozwoju handlu 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie w XI–XIII w. • scharakteryzować genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast (w tym republik kupieckich)
<p>26. Kryzys idei uniwersalistycznej. Powstanie monarchii stanowych</p> <p><i>Temat z zakresu rozszerzonego do zrealizowania dla chętnych z zakresu podstawowego</i></p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1164, 1214, 1215 • postać: Jana bez Ziemi <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Wielka Karta Swobód, stan, monarchia stanowa, konstytucje clarendońskie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić postanowienia Wielkiej Karty Swobód 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1250–1273, 1152, 1265, 1302 • postacie: Innocentego III, Henryka II, Henryka VI • monarchię stanową w Anglii • monarchię stanową we Francji • monarchię stanową w Niemczech <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: wielkie bezkrólewie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1346, 1356 • postacie: Tomasza Becketa, Ludwika IX Świętego, Karola IV Luksemburskiego • treść Złotej bulli <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Złota bulla, idea uniwersalistyczna, suwerenność państwa, Izba Gmin, Izba Lordów, Stany Generalne, Hoftag, Reichstag • przyczyny kryzysu i upadku idei uniwersalistycznej • proces kształtowania się monarchii stanowych • proces narodzin parlamentaryzmu w Europie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać powstanie parlamentu w Anglii, we Francji i w Niemczech • wymienić postanowienia Złotej bulli 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać proces powstawania monarchii stanowych 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić społeczne i polityczne skutki powstania społeczeństwa stanowego w Europie
Polska Piastów					
<p>27. Narodziny państwa polskiego. Mieszko I</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 966 • postacie: Mieszka I, Dobrawy • osadę w Biskupinie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 972, 990 • postacie: Galla Anonima, Hodona • okoliczności powstania państwa polskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: gród, drużyna • przyczyny przyjęcia 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 968, 992 • postać: Jordana • najważniejsze plemiona żyjące na ziemiach polskich • podboje Mieszka I <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: biskupstwo misyjne, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisy <i>Dagome iudex</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić stosunki polsko-czeskie za panowania Mieszka I 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę Mieszka I w procesie budowy państwa polskiego • ocenić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I • opisać zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I • wskazać na mapie Gniezno,

		<p>chrześcijaństwa przez Mieszka I</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić plemiona żyjące na ziemiach polskich przed przyjęciem chrztu przez Mieszka I wymienić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I wskazać na mapie Gniezno, najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I 	<p><i>Dagome iudex</i></p> <ul style="list-style-type: none"> polityczne i kulturowe aspekty chrztu Polski konsekwencje przyjęcia chrztu dla Polski 		<p>najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I</p>
28. Bolesław Chrobry i jego państwo	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 992, 1000, 1025 postać: Bolesława Chrobrego cel i postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: zjazd gnieźnieński, Szczerbiec 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 997, 999, 1002–1018 postacie: św. Wojciecha, Radzima Gaudentego, pierwsze biskupstwa i arcybiskupstwo w Polsce istotę konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem, postanowienia pokoju w Budziszynie cel wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś Kijowską okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: państwo patrymonialne, misja chrystianizacyjna, relikwia, cesarstwo uniwersalistyczne cele zjazdu gnieźnieńskiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 1013 postacie: Henryka II, Mieszka II, Rychezy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: regalia motywy wizyty cesarza Ottona III w 1000 r. konsekwencje wojen z cesarstwem konsekwencje koronacji Bolesława Chrobrego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Chrobrego przedstawić stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego opisać politykę chrystianizacyjną prowadzoną przez Bolesława Chrobrego opisać przebieg wojny z Niemcami wskazać na mapie Miłsko, Miśnię, Łużyce Czechy, Morawy, Słowację i Grody Czerwieńskie opisać przebieg wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Bolesława Chrobrego opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa za panowania Bolesława Chrobrego opisać sceny na Drzwiach Gnieźnieńskich
29. Kryzys i odbudowa monarchii piastowskiej	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1025, 1039, 1047, 1076, 1138 postacie: Mieszka II, Bezpryma, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana, Bolesława Krzywoustego przyczyny kryzysu w Polsce za czasów Mieszka II znaczenie obrony Głogowa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić przyczyny kryzysu państwa pierwszych Piastów 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1034, 1054, 1058, 1102, 1109, 1116–1119 postacie: Mieclawa, Stanisława ze Szczepanowa, Zbigniewa reformy Kazimierza Odnowiciela rządy Władysława Hermana <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: centralizacja i decentralizacja władzy konsekwencje odesłania cesarzowi insygniów władzy królewskiej istotę konfliktu między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem istotę sporu między Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie obrony Głogowa wskazać skutki najazdu księcia Brzetysława 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1079, 1106, 1135, 1136 postanowienia zjazdu w Merseburgu treść Bulli gnieźnieńskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: palatyn, Bulla gnieźnieńska przyczyny osłabienia pozycji Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać konflikt między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Krzywoustego omówić znaczenie kroniki Galla Anonima dla historiografii 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> sukcesy i porażki monarchii pierwszych Piastów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić okoliczności powrotu do kraju Kazimierza Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Śmiałego scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Krzywoustego wskazać na mapie zmiany terytorialne za czasów panowania pierwszych Piastów 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać przejawy centralizacji i decentralizacji władzy w państwie pierwszych Piastów

30. Rozbicie dzielnicowe (XII–XIII)	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1138, 1241 • postacie: Władysława II Wygnańca, Bolesława IV Kędzierzawego, Mieszka III Starego, Henryka I Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Henryka Pobożnego • przyczyny rozbicia dzielnicowego • statut Bolesława Krzywoustego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ustawa sukcesyjna, senior, princeps 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Salomei, Henryka Brodatego • konsekwencje rozbicia dzielnicowego dla Polski • cele najazdu mongolskiego na Polskę <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: zasada pryncypatu, zasada senioratu • cele działania Bolesława Krzywoustego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konsekwencje najazdu mongolskiego na Polskę 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać przebieg najazdu mongolskiego na Polskę w latach 1240–1241 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie państwo Bolesława Krzywoustego • wyjaśnić znaczenie państwa Henryków śląskich dla idei zjednoczenia Polski
31. Ziemie polskie w XIII w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1228, 1295, 1300, 1305 • postacie: Konrada Mazowieckiego, Przemysła II, Wacława II, Wacława III 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1235 • postacie: Albrechta Niedźwiedzia, Jakuba Świnki, Henryka IV Probusa • treść Złotej bulli z Rimini <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: polityka kolonizacyjna, Marchia Brandenburska, Złota bulla z Rimini • skutki ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego • zagrożenie dla Polski ze strony Marchii Brandenburskiej oraz Prusów • cel sprowadzenia zakonu krzyżackiego przez Konrada Mazowieckiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jaką rolę w państwie krzyżackim odgrywał Malbork 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1157, 1283 <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cel działania Albrechta Niedźwiedzia • znaczenie koronacji Przemysła II, Wacława II i Wacława III <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do sprowadzenia Krzyżaków do Polski • wskazać czynniki przemawiające za zjednoczeniem Polski • wskazać próby przezwytyczenia rozbicia dzielnicowego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać sytuację polityczną w Polsce w XIII w • wskazać zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego • omówić politykę polskich książąt dzielnicowych wobec Prus • wskazać na mapie etapy budowania państwa krzyżackiego w Prusach • wskazać na mapie Marchię Brandenburską 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać i ocenić polityczne skutki powstania Marchii Brandenburskiej • ocenić decyzję Konrada Mazowieckiego o sprowadzeniu Krzyżaków do Polski • wskazać i ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego w Prusach
32. Przeobrażenia społeczno-gospodarcze Polski w XIII w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasady lokacji na prawie polskim oraz na prawie niemieckim • początki społeczeństwa stanowego w Polsce <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: lokacja, kolonizacja, osadnicy, stan 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • plan średniowiecznej wsi • plan średniowiecznego miasta • podział stanowy poszczególnych grup ludności zamieszkujących ziemie polskie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: wolni goście, zasadzka, wójt, patrycjat, pospólstwo, plebs, wolnizna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegała kolonizacja • wskazać, jakie przemiany gospodarcze dokonały się w Europie Zachodniej w XI–XII w. 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: prawo średzkie, prawo chełmińskie • konsekwencje kolonizacji dla rozwoju Polski w XIII w. <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić uprawnienia osadników i sołtysów wsi lokowanych na prawie niemieckim • scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w. • scharakteryzować stany społeczne w średniowiecznej Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić proces lokowania wsi na prawie niemieckim • omówić proces lokowania miasta na prawie niemieckim • omówić różnice między lokacjami na prawie polskim, niemieckim, chełmińskim oraz średzkim • wskazać na mapie zasięg kolonizacji ziem polskich na prawie niemieckim • omówić proces kształtowania się społeczeństwa stanowego w Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ kolonizacji na rozwój fundacji klasztorów

Schylek średniowiecza

<p>33. Europa w XIV i XV w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1337–1453, 1377 • postać: Joanny d’Arc • genezę konfliktu pomiędzy Anglią i Francją <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: wojna stuletnia 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1309–1377, 1356, 1360, 1415 • postacie: Klemensa V, Klemensa VII, Filipa VI, Jana Dobrego, Henryka V <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: niewola awiniońska, antypapież 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1302, 1346, 1378–1417, 1453 • postacie: Bonifacego VIII, Urbana VI, Edwarda III • treść buli <i>Unam Sanctam</i> • postanowienia pokoju w Brétigny <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: wielka schizma zachodnia, sobór powszechny <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić pozycję Francji w Europie w XIII–XIV w. • wyjaśnić znaczenie bitwy pod Crécy • omówić rolę Joanny d’Arc podczas wojny stuletniej • wskazać na mapie najważniejsze bitwy z okresu wojny stuletniej • przedstawić przyczyny kryzysu papiestwa w XIV w. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie posiadłości angielskie we Francji w XIV–XV w. • wyjaśnić, na czym polegała wielka schizma zachodnia • omówić przyczyny, przebieg i skutki wojny stuletniej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać i omówić największe konflikty polityczne w Europie w XIV–XV w. • scharakteryzować sytuację polityczną Europy w XIV–XV w. • scharakteryzować przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w.
<p>34. Niepokoje późnego średniowiecza</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1347–1352 • postać: Jana Husa • przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: czarna śmierć, antysemityzm, husytyzm 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1415, 1419–1436 • postacie: Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki • kryzysy religijne w Europie w XIV–XV w. • przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: pandemia, ruchy heretyckie, taboryci • cele działania Jana Husa 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: Jana Wiklifa • postanowienia soboru w Konstancji • postanowienia kompaktów praskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: taniec śmierci (<i>danse macabre</i>) • przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w. • wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w. • idee głoszone przez Jana Wiklifa • motywy działania taborytów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. • wskazać na mapie zasięg husytyzmu 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: ruch lollardów • konsekwencje zawarcia kompaktów praskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w. • wskazać na mapie kierunek przemieszczania się epidemii dżumy oraz jej zasięg • wskazać tereny, na których nie wystąpiła epidemia dżumy • wyjaśnić rolę soboru w Konstancji dla przezwyciężenia kryzysu w Kościele 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać problemy społeczne i gospodarcze, z jakimi zmagala się Europa Zachodnia w XI–XIII w. • scharakteryzować przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • scharakteryzować przemiany gospodarcze, społeczne i religijne w Europie w XIV–XV w.

35. Ekspansja turecka w Europie. Upadek Cesarstwa Bizantyńskiego	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1396, 1444, 1453 • postacie: Osmana I, Władysława III Warneńczyka 	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1348, 1389 • postać: Mehmeda II Zdobywcy • przyczyny i skutki ekspansji tureckiej XIV–XV w. Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: bombard • konsekwencje upadku Konstantynopola dla Europy 	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Murada I, Konstantyna XI • konsekwencje bitwy z Turkami pod Nikopolis • przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Warną • okoliczności i skutki upadku Cesarstwa Bizantyńskiego Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wymienić i wskazać na mapie kierunki ekspansji tureckiej XIV–XV w. • wskazać na przykładzie kościoła Hagia Sophia charakterystyczne elementy dla islamu i chrześcijaństwa 	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • postać: Orchana Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • opisać podboje tureckie w Europie • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Cesarstwa Bizantyńskiego • wymienić następstwa upadku Konstantynopola dla Europy • wyjaśnić znaczenie przekształcenia kościoła Hagia Sophia w meczet 	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • dostrzec, w jaki sposób przenikały się kultura muzułmańska i chrześcijańska
36. Kultura średniowiecznej Europy	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • postacie: św. Jadwigi, św. Tomasa z Akwinu, św. Augustyna z Hippony • etos średniowiecznego rycerza • styl romański • styl gotycki Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kodeks rycerski, turniej rycerski, asceza Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • opisać ceremonię pasowania na rycerza 	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia • legendę o życiu św. Jadwigi • średniowieczne wzorce osobowe Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: teocentryzm, Biblia pauperum, portal, prezbiterium, sklepienie kolebkowe, sklepienie krzyżowo-żebrowe, przypory, tympanon, fasada, polichromie, rozety Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wskazać osiągnięcia kultury średniowiecza • scharakteryzować architekturę romańską • scharakteryzować architekturę gotycką 	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • postać: François Villona • legendy arturiańskie Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: trubadur, scholastyka, pieta, transept, apsyda, biforium, triforium, nartek, ambit, maswerki, gargulce, • nurty filozofii średniowiecznej – augustinizm i tomizm Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić cechy kultury średniowiecznej • podać przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej • wskazać różnicę w planach kościoła romańskiego i gotyckiego 	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wymienić i opisać wzorce osobowe propagowane w kulturze średniowiecza • scharakteryzować sztukę romańską • scharakteryzować sztukę gotycką • podać i omówić przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej 	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegał uniwersalny charakter kultury średniowiecza
Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie					
37. Zjednoczenie Polski przez Władysława Łokietka w XV w.	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1308, 1320, 1333 • postacie: Władysława Łokietka, Elżbiety Łokietkówny • okoliczności, w jakich doszło do zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka Uczeń potrafi:	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1304, 1306, 1311–1312, 1314, 1320–1321, 1331 • postacie: Giedymina, wójta Alberta, Karola Roberta Andegawskiego • przyczyny i skutki rzezi Gdańska • okoliczności koronacji Władysława Łokietka na króla Polski • wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami Uczeń rozumie:	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1267, 1288, 1327 • konsekwencje buntu wójta Alberta dla Krakowa • treść bulli papieża Jana XXII Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • ugruntowanie władzy Władysława Łokietka w Małopolsce a dalsze starania o przyłączenie dzielnic Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić proces jednoczenia ziem 	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • pozycję Polski na arenie międzynarodowej Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie zdobycia przez Władysława Łokietka Wielkopolski w procesie zjednoczeniowym ziem polskich 	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • dostrzec wpływ koronacji Władysława Łokietka na koniec rozbitcia dzielnicowego • omówić sukcesy i porażki polityki Władysława Łokietka

	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie państwo Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie: prawo składu ideę zjednoczenia Władysława Łokietka starania Władysława Łokietka o pozyskanie sojuszników w walce z Krzyżakami znaczenie koronacji Władysława Łokietka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić tendencje zjednoczeniowe ziem polskich w XIII–XIV w. wyjaśnić znaczenie koronacji Władysława Łokietka na króla Polski 	<p>polskich przez Władysława Łokietka</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować i wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski za panowania Władysława Łokietka wskazać na mapie ziemie utracone na rzecz Krzyżaków w latach 1308–1332 przedstawić przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie niezależne księstwa piastowskie scharakteryzować spór Polski z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie wymienić i omówić przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta 	
38. Państwo Kazimierza Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1333, 1343, 1364, 1370 postacie: Kazimierza Wielkiego, Mikołaja Wierzyńka <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: cło, uczta u Wierzyńka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić najważniejsze osiągnięcia panowania Kazimierza Wielkiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1335, 1339, 1349, 1366 postacie: Jana Luksemburskiego stosunki Kazimierza Wielkiego z Krzyżakami postanowienia pokoju kaliskiego kierunki polityki ekspansji Kazimierza Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: statuty wiślicko-piotrkowskie, domena królewska (królewszczyzna), myto znaczenie założenia uniwersytetu w Krakowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego na początku panowania Kazimierza Wielkiego wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski w czasach Kazimierza Wielkiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postanowienia zjazdów w Wyszehradzie postanowienia statutów wiślicko-piotrkowskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: regalia konsekwencje przyłączenia Rusi Halickiej do Polski <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić proces rozrostu terytorialnego państwa za panowania Kazimierza Wielkiego, wskazać na mapie lenna Kazimierza Wielkiego wymienić władców uczestniczących w zjeździe krakowskim 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wpływ zjazdu w Krakowie na pozycję Kazimierza Wielkiego wśród monarchów europejskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić i scharakteryzować reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego scharakteryzować politykę Kazimierza Wielkiego wobec sąsiadów ocenić, czy słuszne jest powiedzenie, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” ocenić panowanie Kazimierza Wielkiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić rolę zamków budowanych w czasach Kazimierza Wielkiego dokonać bilansu panowania Kazimierza Wielkiego
39. Unie Polski w XIV–XV w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1374, 1385 postacie: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły przyczyny unii polsko-litewskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: unia personalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie obszar państwa polskiego w 1385 r. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1339, 1384, 1386, 1413 postać: księcia Witolda treść przywileju koszyckiego herb Wielkiego Księstwa Litewskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie unii polsko-litewskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie obszar państwa litewskiego w 1385 r. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 1392 postanowienia umowy w Krewie postanowienia unii w Horodle <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie unii Polski z Węgrami <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić symbolikę herbu litewskiego wyjaśnić znaczenie przywileju koszyckiego opisać relacje polsko-litewskie w XIV–XV w. wymienić postanowienia umowy w Krewie wskazać na mapie granice państwa polsko-litewskiego w 1434 r. 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> konsekwencje zawarcia unii polsko-litewskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić związki łączące Polskę z Węgrami i Litwą w XIV–XV w. opisać relacje polsko-węgierskie w XIV w. wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Węgrami wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Litwą 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować rządy Władysława Jagiełły

<p>40. Wojna z zakonem krzyżackim w XV w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1228, 1410, 1411, 1454–1466, 1466 • postacie: Ulricha von Jungingena, Kazimierza Jagiellończyka • przyczyny wojen z Krzyżakami <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: wielka wojna z zakonem 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1409–1411, 1415, 1440, 1454 • postać: Pawła Włodkowica • postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego • postanowienia drugiego pokoju toruńskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja • rolę Gdańska nad Morzem Bałtyckim • konsekwencje bitwy pod Grunwaldem dla zakonu krzyżackiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1411 r. • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1466 r. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postaci: Wacława IV Luksemburskiego, Jana Bażyńskiego • przebieg wielkiej wojny z zakonem 1409–1411 • przebieg wojny trzynastoletniej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: Związek Jaszczureczy • konsekwencje dla Polski odzyskania Pomorza Gdańskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem • wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1409–1411 • omówić spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • opisać przebieg i skutki wojny trzynastoletniej • wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1454–1466 • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ przywileju cerekwicko-nieszawskiego na rozwój demokracji szlacheckiej w Polsce <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ziemie, na których wybuchły powstania antykrzyżackie • wskazać i scharakteryzować przyczyny wojny trzynastoletniej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ruchy wojsk polskich, litewskich i krzyżackich podczas wojny z zakonem 1409–1411 • ocenić stosunki polsko-krzyżackie w XV w. • ocenić pozycję Polski na arenie międzynarodowej po drugim pokoju toruńskim • ocenić politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.
<p>41. Monarchia stanowa w Polsce</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1374, 1454, 1505 • postać: Jana Olbrachta <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: monarchia stanowa, demokracja szlachecka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1388, 1422, 1423, 1430, 1433, 1496 • strukturę społeczną w Polsce • główne postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich • konstytucję <i>Nihil novi</i> <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: przywileje generalne, sejmik ziemski, sejm walny <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jaki sposób przywileje wzmacniały pozycję szlachty • wyjaśnić, w jaki sposób przywileje ograniczały rolę monarchy • wymienić najważniejsze przywileje szlacheckie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego • postanowienia statutów piotrkowskich z 1496 r. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> dla rozwoju demokracji szlacheckiej w Polsce <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić największe miasta XV-wiecznej Polski 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jaki sposób kształtowała się monarchia stanowa w Polsce • omówić proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce • opisać strukturę społeczną w Polsce w okresie późnego średniowiecza 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić pozytywne i negatywne skutki nadawania przywilejów przez monarchów

<p>42. Kultura średniowiecznej Polski</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postaci: Jana Długosza, Wita Stwosza • najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu • przykłady architektury i sztuki romańskiej i gotyckiej w Polsce <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: jałmużna, żak, szkoła parafialna, fortyfikacja, kronika <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić najważniejsze osiągnięcia kultury średniowiecznej w Polsce 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postaci: Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa • zakony średniowieczne w Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów • organizację szkolnictwa w Polsce • pierwsze zdanie w języku polskim <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kultura łacińska, bakałarz, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka • rolę uniwersytetu w Krakowie • znaczenie języka łacińskiego dla kultury średniowiecznej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza • wymienić najważniejsze zabytki literatury polskiego średniowiecza • wskazać elementy charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rolę zakonów na ziemiach polskich dla procesu chrystianizacji i rozwoju kultury <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej • wymienić opactwa zakonów w Polsce • omówić tematykę poruszaną przez literaturę średniowieczną • porównać styl romański i gotycki • wskazać na podstawie ołtarza Wita Stwosza elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki w chrześcijańskiej Europie • wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość
---	---	---	---	--	---

„Poznać przeszłość” klasa 2 technikum –zakres podstawowy
Wymagania na poszczególne oceny

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Epoka odrodzenia						
Wielkie odkrycia geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny wielkich odkryć geograficznych Wyprawy Portugalczyków Odkrycia Hiszpanów Znaczenie wielkich odkryć geograficznych 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawy odkrywcze Krzysztofa Kolumba (1492), Vasco da Gamy (1497–1498), Ferdynanda Magellana (1519–1522)</p> <p>– identyfikuje postacie Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana</p> <p>– wymienia przyczyny i uwarunkowania organizowania wielkich odkryć geograficznych</p> <p>– wymienia skutki wielkich odkryć geograficznych</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>karawela</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę odkrywczą Bartolomeu Diasa (1488)</p> <p>– identyfikuje postać Bartolomeu Diasa</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Bartolomeu Diasa, Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg kolonialnych posiadłości Portugalczyków i Hiszpanów</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie wypraw Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba i Ferdynanda Magellana</p> <p>– przedstawia przebieg pierwszej wyprawy Krzysztofa Kolumba</p> <p>– opisuje przebieg wyprawy Ferdynanda Magellana</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>karaka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę odkrywczą Vasco Núneza de Balboa (1513)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni postanowienia traktatu w Tordesillas (1494)</p> <p>– identyfikuje postać Vasco Núneza de Balboa</p> <p>– wyjaśnia wpływ kryzysu gospodarczego w końcu XV w. na organizację wypraw odkrywczych</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego przyrządy nawigacyjne i nowe rodzaje okrętów były szczególnie ważne podczas wypraw oceanicznych</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała wymiana pomiędzy Starym a Nowym Światem</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni założenie pierwszej posiadłości portugalskiej w Afryce (1415)</p> <p>– identyfikuje postacie Juana Sebastiána Elcaño, Amerigo Vespucciego</p> <p>– przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata</p> <p>– porównuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków i Hiszpanów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wyprawy Amerigo Vespucciego dla ekspansji kolonialnej Europejczyków</p> <p>– charakteryzuje przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy</p>	<p>– ocenia skutki wielkich wypraw odkrywczych dla Europejczyków –</p>
Podboje kolonialne	<ul style="list-style-type: none"> Cywilizacje prekolumbijskie Początki konkwisty w Ameryce Podbój imperium Inków Imperium portugalskie Skutki ekspansji kolonialnej Handel kolonialny 	<p>– stosuje pojęcia <i>konkwista</i>, <i>konkwistador</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni podboje Hernána Cortésa (1519–151), Francisca Pizarra (1530–1533)</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Hernána Cortésa, Francisca Pizarra</p> <p>– wymienia cywilizacje prekolumbijskie</p> <p>– wymienia skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>korsarstwo</i>, <i>metropolia</i>, <i>faktoria</i>, <i>handel trójkątny</i></p> <p>– przedstawia osiągnięcia Francisca Drake’a</p> <p>– przedstawia przebieg podbojów Hernána Cortésa i Francisca Pizarra</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg kolonialnych imperiów Hiszpanii i Portugalii</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał tzw. handel trójkątny</p> <p>– identyfikuje zabytki</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Ameryka Lacińska</i>, <i>Kreole</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Brazylii przez Portugalczyków (1500)</p> <p>– identyfikuje postacie Montezumy, Atahualpy</p> <p>– lokalizuje cywilizacje prekolumbijskie w czasie i przestrzeni</p> <p>– omawia osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów konkwistadorów w</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni niewolników z Indian (1543)</p> <p>– identyfikuje postać Tupaca Amaru</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Pedra Cabrala</p> <p>– przedstawia etapy hiszpańskich i portugalskich podbojów kolonialnych</p> <p>– charakteryzuje skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków uwzględniając ich aspekt polityczny,</p>	<p>– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europejczyków i ludów kolonizowanych</p> <p>– ocenia postępowanie Europejczyków wobec rdzennych mieszkańców Ameryki</p>

			charakterystyczne dla kultur prekolumbijskich, takie jak pismo, piramidy schodkowe	Nowym Świecie – omawia organizację i funkcjonowanie kolonialnego imperium portugalskiego – omawia zmiany w handlu wywołane europejską ekspansją kolonialną	gospodarczy, społeczny i kulturowy	
Przemiany społeczno-gospodarcze w XVI wieku	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój miast w Europie Zachodniej Początki kapitalizmu Dualizm gospodarczy 	<p>– stosuje pojęcia <i>urbanizacja, bank, kapitalizm, dualizm gospodarczy, gospodarka folwarczno-pańszczyzianna, pańszczyzna</i></p> <p>– wskazuje na mapie podział Europy będący konsekwencją dualizmu w rozwoju gospodarczym kontynentu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do zjawiska dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>system nakładczy, manufaktura, dom bankiersko-kupiecki, giełda, inflacja, płodozmian, folwark</i></p> <p>– przedstawia zmiany demograficzne, jakie zaszły w Europie w XVI w.</p> <p>– omawia zmiany, jakie zaszły w europejskim handlu w XVI w.</p> <p>– wymienia czynniki decydujące o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p> <p>– omawia rozwój gospodarczy Europy zachodniej w XVI w.</p> <p>– przedstawia funkcjonowanie gospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej w XVI w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>weksel, latyfundium, ogradzanie</i></p> <p>– wyjaśnia, dlaczego rozwój miast w Europie przebiegał nierównomiernie</p> <p>– porównuje różne sposoby produkcji w czasach nowożytnych (warsztat rzemieślniczy, system nakładczy, manufaktura)</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w Europie Środkowo-Wschodniej wykształcił się inny niż w Europie Zachodniej model funkcjonowania gospodarki</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki gospodarcze i społeczne miało ogradzanie w Anglii</p>	<p>– charakteryzuje czynniki, które zdecydowały o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p> <p>– porównuje rozwój gospodarczy dwóch sfer ekonomicznych XVI-wiecznej Europy</p>	<p>– ocenia skutki gospodarcze i społeczne dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.</p>
Kultura i sztuka renesansu	<ul style="list-style-type: none"> Początki odrodzenia Literatura odrodzenia Nauka w okresie odrodzenia Architektura czasów odrodzenia Sztuka renesansu 	<p>– stosuje pojęcia <i>odrodzenie (renesans), humanizm, teoria heliocentryczna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie renesans w Europie (II poł. XV – XVI w.)</p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne architektury, malarstwa i rzeźby epoki renesansu</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>mecenat, rewolucja naukowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wynalezienie druku (ok. 1455)</p> <p>– identyfikuje postacie Williama Szekspira, Sandro Botticellego, Tycjana, Rafaela Santiogo</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miało upowszechnienie się druku dla rozwoju kultury i nauki</p> <p>– identyfikuje zabytki architektury i sztuki renesansu</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne literatury odrodzenia</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała rewolucja naukowa doby renesansu</p> <p>– wyjaśnia, czym charakteryzował się tzw. <i>człowiek renesansu</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>makiawelizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Francesca Petraraki, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia, Donato Bramante, Albrechta Dürera, El Greca, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga, Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Thomasa More'a</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga, Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Thomasa More'a</p> <p>– przedstawia wpływ idei humanizmu na rozwój kultury i sztuki odrodzenia</p> <p>– omawia idee polityczne upowszechnione przez pisarzy politycznych renesansu</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób sztuka renesansu nawiązywała do osiągnięć antyku</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>manierizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze wydanie <i>O obrotach sfer niebieskich</i> Mikołaja Kopernika (1543)</p> <p>– identyfikuje postacie Françoisa Rabelaisa, Miguela de Cervantesa, Miguela Serveta, Andreasa Vessaliusa, Paracelsusa, Donatella, Loena Alberti, Jana van Eycka, Rogera van der Weydena, Hironimusa Boscha, Hansa Memlinga, Lucasa Cranacha Starszego, Hansa Holbeina Młodszy, Pietera Breugela Starszego, Sofonisby Anguissola</p> <p>– porównuje architekturę i sztukę renesansu do osiągnięć epok poprzedzających odrodzenie</p>	<p>– porównuje rozwój sztuki i literatury renesansu w różnych krajach europejskich</p> <p>– ocenia dorobek sztuki i literatury doby renesansu</p>
Reformacja w Europie	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny reformacji Luter i początki reformacji Luteranizm 	<p>– stosuje pojęcia <i>reformacja, luteranizm, kalwinizm, anglikanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>zbór, protestanci, sekularyzacja, predestynacja, akt supremacyjny</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>anabaptyzm, związek szmalkaldzki, purytanizm, tumult</i></p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– identyfikuje postacie Jana Wiklefa, Jana Husa, Filipa Melanchtona, Miguela Serveta</p> <p>– omawia religijne,</p>	<p>– porównuje zasady nowych wyznań: luteranckiego, kalwińskiego i anglikańskiego</p> <p>– ocenia społeczne i</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojny religijne • Kalwinizm • Anglikanizm • Następstwa reformacji 	<p>wystąpienie Marcina Lutra (1517), zawarcie pokoju augsburskiego (1555)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – wymienia przyczyny reformacji – omawia przyczyny i skutki wojen religijnych w Niemczech – wyjaśnia, jakie były skutki reformacji dla Europy 	<p>chłopską w Niemczech (1524–1526), ogłoszenie aktu supremacyjnego (1534)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Tomasza Müntzera – wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych w Europie w XVI w. – przedstawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – przedstawia okoliczności i konsekwencje wystąpienia Marcina Lutra – omawia zasady luteranizmu, kalwinizmu i anglikanizmu – wyjaśnia, w jaki sposób wynalazek druku wpłynął na rozprzestrzenianie się idei reformacyjnych 	<p>ogłoszenie tzw. Konfesji Augsburskiej (1530), sekularyzację Prus Książęcych (1525), przyjęcie nazwy <i>protestanci</i> (1529)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Karola V, Albrechta Hohenzollerna, Ulricha Zwingliego – wyjaśnia, co odróżniało religijność protestancką od katolickiej – przedstawia organizację kościoła kalwińskiego – omawia okoliczności powstania kościoła anglikańskiego – przedstawia przyczyny, postulaty i skutki wojny chłopskiej w Niemczech 	<p>polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania reformacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces rozprzestrzeniania się luteranizmu i kalwinizmu w Europie – przedstawia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe następstwa reformacji 	<p>polityczne skutki reformacji</p>
Kontrreformacja	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma katolicka i kontrreformacja • Sobór trydencki • Inkwizycja i cenzura • Wojny religijne • Jezuici • Zmiany w religijności po soborze trydenckim 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>kontrreformacja</i>, <i>inkwizycja</i>, <i>indeks ksiąg zakazanych</i> – lokalizuje w czasie obrady soboru trydenckiego (1545–1563), noc św. Bartłomieja (1572) – wymienia działania podjęte przez Kościół katolicki wobec reformacji – przedstawia instytucje powołane przez Kościół katolicki do walki z reformacją oraz metody ich działania 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>reforma katolicka</i>, <i>hugenoci</i>, <i>jezuici</i> – lokalizuje w czasie powstanie zakonu jezuitów (1534), odnowienie Świętej Inkwizycji (1542), utworzenie indeksu ksiąg zakazanych (1559), ogłoszenie Edyktu nantejskiego (1598) – identyfikuje postacie Małgorzaty Walezjuszki, Henryka Burbona – przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli – przedstawia decyzje soboru trydenckiego – wyjaśnia, jaką rolę odegrał zakon jezuitów w walce z reformacją 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wojnę w Niderlandach (1566–1648) – identyfikuje postacie Katarzyny Medycejskiej, Filipa II, Wilhelma Orańskiego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny religijnej w Niderlandach – charakteryzuje działalność zakonu jezuitów – omawia przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji katolików z hugenotami we Francji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>gezowie</i> – identyfikuje postacie Giordana Bruna, Tomasa de Torquemady, Andrzeja Boboli – omawia zamiany w religijności katolickiej po soborze trydenckim – rozstrzyga, które spośród działań podjętych w celu zahamowania reformacji były najbardziej skuteczne 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę soboru trydenckiego w realizacji reformy katolickiej – ocenia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji
Potęgi europejskie w XVI wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Wojny włoskie • Podboje tureckie w Europie • Konflikt hiszpańsko-angielski • Wzrost potęgi Moskwy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Wielka Armada</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni klęskę Wielkiej Armady (1588) – wyjaśnia, jakie były przyczyny rywalizacji francusko-habsburskiej i habsbursko-angielskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>janczarzy</i>, <i>opiecznina</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lepanto (1571) – identyfikuje postacie Sulejmana Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – przedstawia politykę wewnętrzną i zewnętrzną Iwana IV Groźnego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała opiecznina w państwie moskiewskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wojny włoskiej (1494–1559) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Pawią (1525), bitwę pod Mohaczem (1526) – identyfikuje postacie Franciszka I, Karola V Habsburga, Filipa II, Elżbiety I – opisuje przebieg wojen włoskich i ich konsekwencje – przedstawia sukcesy i porażki imperium osmańskiego podczas prób podbojów w XVI w. – omawia przebieg konfliktu 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni rzeź mieszkańców Nowogrodu Wielkiego (1570) – identyfikuje postacie Ludwika II Jagiellończyka, Marii Tudor, Marii Stuart, Jermaka Timofiejewicza – wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa moskiewskiego miał podbój Syberii 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie panowania Iwana Groźnego dla państwa moskiewskiego

				hiszpańsko-angielskiego		
Rozdział II. „Złoty wiek” Rzeczypospolitej						
Polityka międzynarodowa ostatnich Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> Panowanie Jana Olbrachta i Aleksandra Jagiellończyka Panowanie Zygmunta I Starego Walka o wpływy nad Bałtykiem 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>hold pruski</i> – lokalizuje w czasie hold pruski (1525) – identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Zygmunta Augusta, – wskazuje główne kierunki polityki zagranicznej Zygmunta Starego – przedstawia polityczne konsekwencje holdu pruskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Dominium Maris Baltici</i> – lokalizuje w czasie zjazd wiedeński (1515), wojnę pruską (1519–1521), I wojnę północną (1563–1570) – identyfikuje postacie Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka, Bony Sforzy – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta – omawia politykę bałtycką prowadzoną przez Zygmunta Augusta – przedstawia przyczyny i skutki I wojny północnej – opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Komisja Morska</i> – lokalizuje w czasie hold Gottharda Kettlera (1561), pokój w Szczecinie (1570) – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Mołdawię (1497) – identyfikuje postacie Maksymiliana I, Gottharda Kettlera – omawia przyczyny i skutki wypraw Jana Olbrachta na Mołdawię – opisuje stosunki polsko-habsburskie za panowania Zygmunta Starego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Jagiellonowie utracili wpływy w Czechach i na Węgrzech – przedstawia okoliczności sekularyzacji Inflant 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie pokój wieczysty z Turcją (1533) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Koźminem (1497), bitwę pod Orszą (1514), bitwę pod Obertynem (1531) – identyfikuje postacie Stefana Wielkiego, Iwana III Srogięgo – przedstawia politykę zagraniczną Aleksandra Jagiellończyka – przedstawia konsekwencje konfliktów zbrojnych toczonych przez Zygmunta Starego z Moskwą, Krzyżakami, Mołdawią i Turcją 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunki Polski z sąsiadami na przełomie XV i XVI w. – ocenia, czy władcy Polski dostrzegali zagrożenie ze strony Prus – ocenia działalność polityczną Zygmunta Augusta
Demokracja szlachecka	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost znaczenia szlachty Początki parlamentaryzmu Stan szlachecki Ruch egzekucyjny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>sejm walny</i>, <i>izba poselska</i>, <i>senat</i>, <i>sejmik</i>, <i>konstytucja</i>, <i>demokracja szlachecka</i> – lokalizuje w czasie przywileje cerekwicko-nieszawskie (1454), przywilej radomski (1505) – identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wymienia instytucje polskiego parlamentaryzmu – wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej w Polsce odegrała konstytucja <i>Nihil novi</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>sejm zwyczajny</i>, <i>sejm nadzwyczajny</i>, <i>elekcyjność tronu</i>, <i>magnateria</i>, <i>szlachta średnia</i>, <i>rokosz</i>, <i>ruch egzekucyjny</i>, <i>wojsko kwarciane</i> – lokalizuje w czasie przywilej koszycki (1374), przywileje jedleńsko-krakowskie (1430 i 1433), pierwszy sejm walny (1468), sejm egzekucyjny (1562–1563) – wyjaśnia, z czego wynikała uprzywilejowana pozycja szlachty w Rzeczypospolitej – opisuje kompetencje sejmku walnego – omawia skład i kompetencje stanów sejmujących wchodzących w skład sejmku walnego – wyjaśnia, jaką rolę w polskim parlamentaryzmie pełniły sejmiki – przedstawia osiągnięcia ruchu egzekucyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>nobilitacja</i>, <i>szlachta zagrodowa</i>, <i>szlachta golota</i>, <i>królewszczyzny</i>, – lokalizuje w czasie przywilej czerwiński (1422), warecki (1423), piotrkowski (1496) – identyfikuje postać Mikołaja Sienickiego – przedstawia przyczyny wzrostu znaczenia szlachty w XVI w. – omawia najważniejsze przywileje nadane polskiej szlachcie przez królów – przedstawia rodzaje sejmików szlacheckich – omawia rodzaje sejmów – charakteryzuje uwarstwienie stanu szlacheckiego – wyjaśnia, jakie były przyczyny narodzin ruchu egzekucyjnego – wskazuje cele ruchu egzekucyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i> – lokalizuje w czasie przywilej mielnicki (1501), wojnę kokoszą (1537) – wyjaśnia, jakie znaczenie dla szlachty miało sprawowanie urzędów – charakteryzuje rolę szlachty w społeczeństwie Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała specyfika rozwiązań ustrojowych przyjętych w Rzeczypospolitej – ocenia funkcjonowanie demokracji szlacheckiej
Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> Luteranizm w Polsce Wzrost popularności kalwinizmu Bracia polscy i bracia czescy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>konfederacja warszawska</i> – lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573) – wymienia wyznania reformowane i mniejszości 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>bracia polscy</i> (<i>arianie</i>), <i>unia brzeska</i> – lokalizuje w czasie ugodę sandomierską, unię brzeską (1596) – identyfikuje postacie Fausta Socyna, Piotra Skargi – wskazuje na mapie zasięg wyznań 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>bracia czescy</i>, <i>dysydenci</i>, <i>unicy</i>, <i>dyzuniaci</i> – lokalizuje w czasie sprowadzenie jezuitów do Polski (1564) – identyfikuje postać Stanisława Hozjusza – wyjaśnia, z jakich powodów 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie rozłam kalwinów i arian (1562–1565) – identyfikuje postacie Jana Łaskiego (młodszego), Piotra z Goniądza, Jakuba Wujka – wyjaśnia, jaki stosunek mieli 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia tolerancję wyznaniową w Polsce

	<ul style="list-style-type: none"> Tolerancja religijna Czasy kontrreformacji Unia brzeska 	wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w. – wymienia działania Kościoła katolickiego podejmowane w Rzeczypospolitej w ramach kontrreformacji	reformowanych i mniejszości wyznaniowych w Rz-litej w XVI w. – omawia akty prawne kształtujące tolerancję wyznaniową w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, dlaczego Rzeczypospolitą nazywano państwem bez stosów – charakteryzuje reakcję Kościoła katolickiego na postępy reformacji	ludność różnych narodowości oraz wyznań i religii osiedlała się w Rzeczypospolitej – przedstawia rozwój luteranizmu – omawia rozwój kalwinizmu – przedstawia zasady wiary, przekonania i działalność braci polskich – omawia konsekwencje unii brzeskiej	polscy władcy do rozprzestrzeniania się wyznań reformowanych – przedstawia, w jakich okolicznościach zawarto unię brzeską – wyjaśnia, w jaki sposób ustrój Polski wpływał na rozwój reformacji	
Spółeczeństwo i gospodarka Rzeczypospolitej w XVI w.	<ul style="list-style-type: none"> Spółeczeństwo Rzeczypospolitej Miasta i rzemiosło Handel gdański Folwarki i pańszczyzna 	– stosuje pojęcia <i>burmistrz</i> , <i>poddaństwo</i> , <i>pańszczyzna</i> – charakteryzuje strukturę społeczną Rzeczypospolitej – przedstawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcia <i>lawa</i> , <i>trzeci ordynek</i> – przedstawia sposób funkcjonowania miast w Rzeczypospolitej – omawia rozwój rzemiosła i handlu w Rzeczypospolitej w XVI w. – wyjaśnia, z czego wynikała wyjątkowa pozycja gospodarcza Gdańska w Rzeczypospolitej – omawia położenie chłopów w gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej	– stosuje pojęcia <i>ludzie luźni</i> , <i>partacz</i> , <i>majstersztyk</i> – lokalizuje w czasie statut wareski, przywilej piotrkowski, wprowadzenie minimalnego wymiaru pańszczyzny – omawia rozwój miast – omawia sposób funkcjonowania cechów w Rz-litej szlacheckiej – przedstawia przyczyny rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w R-litej – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta tworzyła folwarki – przedstawia sposób funkcjonowania folwarku	– stosuje pojęcie <i>monopol propinacyjny</i> – wyjaśnia, dlaczego miasta w Rzeczypospolitej miały słabszą pozycję niż ośrodki miejskie na zachodzie Europy – omawia rolę Gdańska w gospodarce Rzeczypospolitej w XVI w.	– ocenia gospodarczą rolę Gdańska w XVI w. – ocenia polską specyfikę w zakresie struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim
Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> W czasach unii personalnej Unia lubelska Rzeczpospolita po unii lubelskiej Wieloetniczna Rzeczpospolita 	– stosuje pojęcie <i>unia realna</i> – lokalizuje w czasie unię lubelską (1569) – identyfikuje postać Zygmunta Augusta – wymienia postanowienia unii lubelskiej – przedstawia skutki zjednoczenia Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego	– stosuje pojęcia <i>bojarzy</i> , <i>polonizacja</i> – wskazuje na mapie terytoria wcielone do Korony w 1569 r., Rzeczpospolitą Obojga Narodów, terytoria wspólne dla Korony i Litwy – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta – omawia przebieg sejm lubelskiego w 1569 r. – opisuje terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów – wyjaśnia, na czym polegała polonizacja i jakie były jej skutki	– identyfikuje postać Mikołaja „Czarnego” Radziwiłła – przedstawia relacje polskolitewskie w czasach unii personalnej – wyjaśnia, dlaczego Zygmunt August dążył do unii realnej z Litwą – przedstawia stosunek Litwinów do unii realnej – omawia strukturę administracyjną Rzeczypospolitej Obojga Narodów	– omawia sytuację etniczną i wyznaniową w Rzeczypospolitej Obojga Narodów	– ocenia skutki unii lubelskiej – ocenia geopolityczną sytuację Rzeczypospolitej Obojga Narodów
Pierwsza wolna elekcja	<ul style="list-style-type: none"> Pierwsze bezkrólewie Kandydaci do polskiej korony Przebieg pierwszej elekcji Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> Henryk Walezy na polskim tronie 	– stosuje pojęcia <i>wolna elekcja</i> , <i>Artykuły henrykowskie</i> – lokalizuje w czasie pierwszą wolną elekcję (1573) – identyfikuje postać Henryka Walezjusza – wymienia postanowienia artykułów henrykowskich	– stosuje pojęcia <i>sejm konwokacyjny</i> , <i>elekcja viritim</i> , <i>sejm elekcyjny</i> , <i>sejm koronacyjny</i> , <i>pacta conventa</i> – lokalizuje w czasie ucieczkę Henryka Walezjusza (1574) – identyfikuje postać Anny Jagiellonki – opisuje przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia etapy wyboru króla	– stosuje pojęcie <i>interrex</i> – lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572) – identyfikuje postacie Jakuba Uchańskiego, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazę, Albrechta II Hohenzollerna, Ernesta Habsburga – wymienia i charakteryzuje kandydatów do korony polskiej w 1573 r.	– stosuje pojęcia <i>konfederacja kapturowa</i> , <i>sejmik kapturowy</i> , <i>sąd kapturowy</i> – omawia sytuację w Rzeczypospolitej w okresie pierwszego bezkrólewia	– ocenia panowanie Henryka Walezjusza w państwie polskolitewskim

			podczas wolnej elekcji – wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały artykuły henrykowskie	– opisuje panowanie Henryka Walezego		
Panowanie Stefana Batorego	<ul style="list-style-type: none"> • Drugie bezkrólewie i podwójna elekcja • Konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem • Reformy wewnętrzne Stefana Batorego • Rozprawa z Moskwą • Król i kanclerz – rola i znaczenie Jana Zamojskiego 	– lokalizuje w czasie wojnę Stefana Batorego z Rosją (1579–1582) – identyfikuje postać Stefana Batorego – omawia przyczyny i skutki wojny Stefana Batorego z Rosją	– stosuje pojęcie <i>piechota wybraniecka</i> – lokalizuje w czasie elekcję Stefana Batorego (1575) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Jamie Zapolskim (1582) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Anny Jagiellonki, Jana Zamojskiego – przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego – charakteryzuje reformy wewnętrzne przeprowadzone przez Stefana Batorego	– stosuje pojęcie <i>banicja</i> – lokalizuje w czasie konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem (1576–1577) – lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581) – identyfikuje postać Samuela Zborowskiego – przedstawia przebieg drugiej wolnej elekcji – omawia przyczyny i skutki konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem – omawia przebieg wojny Stefana Batorego z Rosją – wyjaśnia, jaką rolę w państwie pełnił Jan Zamojski	– stosuje pojęcie <i>infamia</i> – lokalizuje w czasie powstanie Trybunału Koronnego (1578) – identyfikuje postać Maksymiliana II – podaje przyczyny powstania opozycji wewnętrznej przeciwko Batoremu	– ocenia panowanie Stefana Batorego
Kultura i sztuka polskiego renesansu	<ul style="list-style-type: none"> • Początki odrodzenia na ziemiach polskich • Sztuka renesansowa w Polsce • Nauka okresu renesansu • Szkolnictwo na ziemiach polskich • Literatura renesansowa w Polsce 	– stosuje pojęcia <i>arkada</i> , <i>attyka</i> , <i>arras</i> – lokalizuje w czasie renesans w Polsce (XVI w.) – identyfikuje postacie Mikołaja Kopernika, Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego – wymienia charakterystyczne cechy architektury renesansowej w Polsce	– identyfikuje postacie Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego – omawia przykłady zabytków sztuki renesansu w Polsce – charakteryzuje system szkolnictwa na ziemiach polskich – omawia rozwój literatury renesansowej w Polsce	– stosuje pojęcie <i>literatura sowizdrzalska</i> – identyfikuje postacie Filipa Kallimacha, Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berecciego, Santiogo Gucciego, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera – wyjaśnia, skąd czerpali wzorce polscy zwolennicy idei renesansowych – przedstawia okoliczności, jakie sprzyjały rozprzestrzenianiu się idei renesansowych w Polsce – wyjaśnia, jakim celem służyła literatura społeczno-polityczna czasów renesansu	– identyfikuje postacie Tomasza Kłosa, Wojciecha Oczko, Józefa Strusia, Bernarda Moranda, Bernarda Wapowskiego, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Biernata z Lublina – przedstawia osiągnięcia polskiej nauki w okresie renesansu – wyjaśnia, dlaczego Zamość jest przykładem tzw. miasta idealnego	– ocenia osiągnięcia renesansu polskiego – ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu
Rozdział III. Europa w XVII w.						
Revolucja angielska i monarchia parlamentarna	<ul style="list-style-type: none"> • Anglia na przełomie XVI i XVII w. • Rządy Stuartów • Wojna domowa w Anglii • Dyktatura Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna 	– stosuje pojęcie <i>monarchia parlamentarna</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie Deklaracji praw (1689) – lokalizuje w czasie i przestrzeni wojnę domową w Anglii (1642–1648) – identyfikuje postać Olivera Cromwella – wyjaśnia, jaką rolę w przebiegu rewolucji odegrał Oliver Cromwell	– stosuje pojęcia <i>Armia Nowego Wzoru</i> , <i>Akt nawigacyjny</i> , <i>chwalebna rewolucja</i> – lokalizuje w czasie egzekucję Karola I (1649), ogłoszenie się Olivera Cromwella lordem protektorem (1653), wydanie aktu nawigacyjnego (1651), chwalebna rewolucja (1688) – identyfikuje postacie Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego – wymienia przyczyny rewolucji angielskiej – przedstawia najważniejsze etapy rewolucji w Anglii	– stosuje pojęcia <i>gentry</i> , <i>torysi</i> , <i>wigowie</i> – lokalizuje w czasie obrady Krótkiego Parlamentu (1640), restaurację Stuartów (1660), powstanie Wielkiej Brytanii (1707) – identyfikuje postacie Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta – przedstawia przemiany gospodarcze i społeczne w Anglii na początku XVI w.	– stosuje pojęcia <i>diggerzy</i> , <i>lewellerzy</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Naseby (1645) – identyfikuje postać Anny Stuart – omawia napięcia religijne i polityczne w Anglii w przededniu rewolucji – charakteryzuje rolę parlamentu w rewolucji	– ocenia znaczenie rewolucji angielskiej i jej skutków

		– przedstawia skutki rewolucji angielskiej	– wyjaśnia, na czym polegała chwalebna rewolucja – wymienia postanowienia Deklaracji praw	– przedstawia przebieg rewolucji angielskiej – charakteryzuje dyktaturę Olivera Cromwella – omawia okoliczności, w jakich doszło do restauracji Stuartów	angielskiej – wyjaśnia, jakie były cele diggerów, a jakie lewellerów	
Wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Rzesza Niemiecka przed wybuchem wojny trzydziestoletniej • Okres czeski • Okres duński • Okres szwedzki • Pokój westfalski • Skutki wojny trzydziestoletniej 	– lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648) – wskazuje na mapie państwa uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej – przedstawia przyczyny wojny trzydziestoletniej – omawia skutki wojny trzydziestoletniej	– stosuje pojęcia <i>Unia Protestancka</i> , <i>Liga Katolicka</i> , <i>defenestracja praska</i> – lokalizuje w czasie powstanie Unii Protestanckiej, powstanie Ligi Katolickiej, defenestrację praską – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia – identyfikuje postać Gustawa II Adolfa – wymienia etapy wojny trzydziestoletniej – wyjaśnia, jaką rolę w wojnie trzydziestoletniej odegrał G II Adolf – wymienia postanowienia pokoju westfalskiego	– lokalizuje w czasie etapy wojny trzydziestoletniej: czeski (1618–1624), duński (1624–1629), szwedzki (1630–1635), francuski (1635–1648) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Białą Górą (1620), bitwę pod Lützen (1632), bitwę pod Rocroi (1643) – identyfikuje postacie Chrystiana IV, Albrechta von Wallensteina – omawia sytuację w rzeszy Niemieckiej przed wybuchem wojny trzydziestoletniej – opisuje etapy wojny trzydziestoletniej	– stosuje pojęcia <i>list majestatyczny</i> , <i>edykt restytucyjny</i> – identyfikuje postacie Rudolfa II Habsburga, Ferdynanda III Habsburga, Fryderyka V Wittelsbacha – przedstawia cele, jakie chciały osiągnąć państwa angażujące się w wojnę trzydziestoletnią w kolejnych etapach jej trwania	– ocenia skutki wojny trzydziestoletniej – ocenia znaczenie wojny trzydziestoletniej dla dziejów Europy w XVII w.
Absolutyzm we Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Początki rządów Burbonów • Francja kardynała Richelieu • Rządy kardynała Mazarina • Rządy osobiste Ludwika XIV • Colbert i merkantylizm • Francuska polityka zagraniczna 	– stosuje pojęcia <i>Stany Generalne</i> , <i>absolutyzm</i> – lokalizuje w czasie rządu osobiste Ludwika XIV (1661–1715) – identyfikuje postacie Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – wymienia uprawnienia Ludwika XIV jako władcy absolutnego	– stosuje pojęcia <i>intendent</i> , <i>merkantylizm</i> – lokalizuje w czasie rządu kardynała Armanda de Richelieu (1624–1642) – identyfikuje postacie Julesa Mazarina, Jeana-Baptista Colberta – przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – charakteryzuje działalność kardynała Armanda de Richelieu – charakteryzuje rządy osobiste Ludwika XIV – wyjaśnia, na czym polegała polityka merkantylizmu – wymienia działania, jakie podjął Jean-Baptiste Colbert w celu realizacji polityki merkantylizmu	– stosuje pojęcia <i>fronda</i> , <i>szlachta urzędnicza</i> , <i>polityka reunionów</i> – lokalizuje w czasie fronde (1648–1653), zniesienia Edyktu nantejskiego (1685) – lokalizuje w przestrzeni reuniony – identyfikuje postacie Ludwika XIII, Anny Austriackiej – przedstawia, w jaki sposób doszło do powstania we Francji monarchii absolutystycznej – charakteryzuje ustrój Francji za czasów Ludwika XIV – charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV	– lokalizuje w czasie wojnę francusko-hispańską (1701–1714) – wyjaśnia, w jaki sposób panowanie Henryka IV Burbona wpłynęło na pozycję Francji w Europie – wyjaśnia, w jaki sposób społeczeństwo francuskie zareagowało na rządy absolutne – przedstawia cechy charakterystyczne sztuki za panowania Ludwika XIV – wyjaśnia, czym była tzw. polityka reunionów i jak się zakończyła dla Francji	– ocenia korzyści i zagrożenia, jakie dla państwa niosło skupienie władzy w rękach jednej osoby
Nowe potęgi europejskie w XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Upadek znaczenia Hiszpanii i Portugalii • Nowe imperia kolonialne • Zmiana układu sił nad Bałtykiem • Kres ekspansji tureckiej 	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wiedniem (1683) – wymienia kraje, których pozycja w XVII w. wzrosła, i te, które utraciły w tym czasie status mocarstw w Europie – wymienia nowe imperia kolonialne i wskazuje zasięg ich wpływów	– stosuje pojęcia <i>kompania handlowa</i> , <i>faktoria</i> , <i>Liga Święta</i> – lokalizuje w czasie zawarcie Ligi Świętej (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postać Gustawa II Adolfa – przedstawia główne kierunki ekspansji i zdobycze nowych potęg kolonialnych – wyjaśnia, jaką rolę w budowaniu	– lokalizuje w czasie zniesienie zależności lennej Prus Książęcych (1657) – identyfikuje postacie Karola X Gustawa, Fryderyka Wilhelma – wyjaśnia, dlaczego w XVII w. Hiszpania i Portugalia utraciły polityczne znaczenie – wyjaśnia, co spowodowało, że Szwecja i Prusy stały się liczącą potęgą w rejonie Bałtyku – przedstawia przyczyny	– lokalizuje w czasie przybycie purytanów do Ameryki (1620), powstania w Portugalii i Katalonii (1640) – identyfikuje postać Karola IX Sudermańskiego – omawia proces budowania potęgi Szwecji i Prus w XVII w.	– ocenia konsekwencje zmiany układu sił na świecie w XVII w. – ocenia konsekwencje zmiany układu sił nad Bałtykiem w XVII w.

			<p>imperiiów kolonialnych w XVII w. pełniły kompanie handlowe</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności zahamowania ekspansji tureckiej w Europie w XVII w. 	<p>zakończenia tureckiej ekspansji w Europie</p>		
<p>Kultura Europy w XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Barok • Barok w malarstwie i rzeźbie • Architektura doby baroku • Sztuka w krajach protestanckich • Literatura, muzyka i teatr • Nauka w XVII wieku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>barok</i> – lokalizuje w czasie barok w Europie (k. XVI – p. XVIII w.) – identyfikuje postacie Galileusza, Izaaka Newtona – wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>empyryzm</i>, <i>racjonalizm</i> – identyfikuje postacie Giovanniego Lorenza Berniniego, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijn, Moliera, Jana Sebastiana Bacha, Francisca Bacona, Kartezjusza – wyjaśnia, w jaki sposób sztuka baroku miała wpływać na umacnianie uczuć religijnych katolików – przedstawia cechy charakterystyczne malarstwa i rzeźby barokowej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>malarstwo iluzjonistyczne</i>, <i>rokoko</i>, – identyfikuje postacie Caravaggia, Diega Velázquez, Johannes Keplera – wyjaśnia, dlaczego barok nazywano epoką przeciwieństw – charakteryzuje osiągnięcia nauki w okresie baroku – omawia myśl filozoficzną epoki baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Artemisi Gentileschi, Fransa Hals, Jana Vermeera van Delft, Judith Leyster, Calderona de la Barci, Lope de Vega, Jerzego Fryderyka Haendela, Claudia Monteverdiego – przedstawia osiągnięcia literatury muzyki i teatru w okresie baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia różnice między sztuką baroku w krajach katolickich i protestanckich
Rozdział IV. Rzeczpospolita w XVII w.						
<p>Początki rządów Wazów w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja • Początki panowania Zygmunta III Wazy • Wojna o Inflanty • Rokosz Zebrzydowskiego • Polityka zagraniczna Zygmunta III Wazy • Wojna o ujście Wisły 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>husaria</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627) – identyfikuje postać Zygmunta III Wazy – wyjaśnia, jaką rolę w prowadzeniu kampanii wojennych odgrywała husaria – wymienia cele polityki zagranicznej Zygmunta III Wazę 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie elekcję Zygmunta III Wazy (1587), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608), wojnę o ujście Wisły (1626–1629) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Starym Targu (1629) i jego postanowienia – przedstawia osiągnięcia Zygmunta III Wazy – wyjaśnia, jaką rolę podczas elekcji i w pierwszych latach panowania Zygmunta III Wazy odegrał Jan Zamojski – wymienia przyczyny wybuchu wojny polsko-szwedzkiej o Inflanty – omawia skutki wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty – przedstawia skutki wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>regaliści</i>, <i>popularyści</i> – lokalizuje w czasie unii polsko-szwedzką (1592–1599), bitwę pod Guzowem – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kokenhausen (1601), bitwę pod Białym Kamieniem (1604), bitwę pod Trzcianą – identyfikuje postać Krzysztofa „Pioruna” Radziwiłła – omawia okoliczności i przebieg elekcji w 1587 r. – wymienia atuty kandydatury Zygmunta Wazy do tronu polskiego – omawia przebieg wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty – przedstawia przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego – opisuje przebieg wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie bitwę pod Byczyną (1588) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod bitwą pod Czarnem (1627) – identyfikuje postacie Maksymiliana III, Karola IX Sudermańskiego – wyjaśnia, dlaczego polityka Zygmunta III Wazy budziła niezadowolenie szlachty – omawia, jak doszło do rokoszu Zebrzydowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wojny ze Szwecją za panowania Zygmunta III Wazy

Wojny z Moskwą w pierwszej połowie XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> Wielka Smuta Czas dymitriad Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą Utrata Kremla przez Polaków Wojna o Smoleńsk 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>dymitriady</i> – lokalizuje w czasie I dymitriady (1604–1606) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610) – identyfikuje postacie Zygmunta III Wazy, Władysława Wazy – wymienia przyczyny dymitriad – przedstawia skutki wojen Rzeczypospolitej z Rosją w I połowie XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wojnę z Moskwą (1609–1619) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Dywilinie (1619) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Dymitra Samozwańca, Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa – opisuje przebieg i skutki wojny Rzeczypospolitej z Rosją – omawia przebieg i skutki wojny o Smoleńsk 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>patriarchat</i>, <i>Wielka Smuta</i> – lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), rządy Polaków w Moskwie – identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Jerzego Mniszcha, Maryny Mniszchówny, Dymitra II Samozwańca, Wasyla Szujskiego – omawia przebieg i skutki I dymitriady – przedstawia przebieg i skutki II dymitriady – wymienia cele polityki wschodniej państwa polsko-litewskiego za rządów Z. III Wazy i Władysława IV 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>lisowczycy</i> – identyfikuje postać Fiodora I, Dymitra – wyjaśnia, jak doszło do Wielkiej Smuty w Rosji – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Polacy utracili władzę na Kremlu – omawia zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku jej wojen ze Szwecją i Rosją w I połowie XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą na początku XVII w. – ocenia politykę zagraniczną Zygmunta III Wazy
Wojny z Turcją w pierwszej połowie XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> Sytuacja na kresach Rzeczypospolitej Problem tatarski Przyczyny wojen z Turcją Cecora i Chocim 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>przedmurze chrześcijaństwa</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimiem (1621) – wskazuje na mapie obszary Ukrainy – wymienia przyczyny wojen polsko-tureckich – wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano <i>przedmurzem chrześcijaństwa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Dzике Pola</i>, <i>ataman</i>, <i>jasyr</i> – identyfikuje postacie Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza – omawia okoliczności wybuchu wojny polsko-tureckiej za panowania Zygmunta III Wazy – przedstawia przebieg i skutki wojny polsko-tureckiej w latach 1620–1624 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Zaporoże</i>, <i>Sicz</i> – lokalizuje w czasie pokój hetmański (1621), pokój wieczysty (1624) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Ochmatowem (1644) – wskazuje na mapie Zaporoże, chanat krymski – przedstawia organizację wewnętrzną Kozaków – wyjaśnia, jaki wpływ na stosunki polsko-tureckie miała militarna aktywność Tatarów i Kozaków 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację społeczno-polityczną na kresach Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki konfliktów Rzeczypospolitej z Turcją w I połowie XVII w.
Powstanie kozackie	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny powstań kozackich Wybuch powstania Chmielnickiego od Zbaraża do Batoha Wojna z Moskwą 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powstanie Chmielnickiego (1648–1658) – identyfikuje postacie Bohdana Chmielnickiego, Jana Kazimierza Wazę – wymienia przyczyny powstań kozackich na Ukrainie – przedstawia skutki powstania Chmielnickiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>rejestr kozacki</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Żółtymi Wodami (1648), bitwę pod Korsunem (1648), bitwę pod Piławcami (1648), ugodę w Perejasławiu (1654), unię w Hadziaczu (1658), rozejm w Andruszowie (1667) i jego postanowienia – identyfikuje postać Jeremiego Wiśniowieckiego – przedstawia przyczyny, powstania Chmielnickiego – wyjaśnia, jakie były postanowienia i skutki ugody w Perejasławiu – wymienia postanowienia unii w Hadziaczu i jej konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod oblężenie Zbaraża (1649), ugodę zborowską (1649), bitwę pod Beresteczkiem (1651), bitwę pod Białą Cerkwią (1651), bitwę pod Batohem (1652), ugodę w Zwańcu (1653), bitwy pod Polonką i Cudnowem (1660) – identyfikuje postać Iwana Wyhowskiego – omawia przebieg powstania Chmielnickiego – wymienia postanowienia ugody zborowskiej i jej konsekwencje – omawia przebiegi skutki wojny z Rosją o Ukrainę 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaki wpływ na bunty kozackie miało poczucie odrębności wyznaniowej i etnicznej – wyjaśnia, jakie cechy armii kozackiej sprawiły, że była ona pożądaną siłą zbrojną na kresach Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków – ocenia wpływ powstania Chmielnickiego na sytuację państwa polsko-litewskiego
Potop szwedzki i kryzys Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny szwedzkiej napaści Potop szwedzki 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>oligarchia magnacka</i>, <i>liberum veto</i> – lokalizuje w czasie pierwsze zastosowanie <i>liberum veto</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>wojna partyzancka</i>, <i>wojna podjazdowa</i>, <i>ksenofobia</i> – lokalizuje w czasie pokój w Oliwie (1660), abdykację Jana Kazimierza 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>śluby lwowskie</i> – lokalizuje w czasie traktat w Radnot (1656), śluby lwowskie (1656), traktaty welawsko- 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i> – lokalizuje w czasie wypędzenie arian (1658), 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę magnatów polskich wobec wojny ze Szwecją – ocenia plany reform Jana

	<ul style="list-style-type: none"> Wojna wyzwolenicza ze Szwecją Zniszczenia wojenne Plany reform Jana Kazimierza Zmiany ustrojowe Sytuacja wyznaniowa Rokosz Lubomirskiego 	<p>(1652), potop szwedzki (1655–1660)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Jana Kazimierza, Stefana Czarnieckiego – wymienia przyczyny potopu szwedzkiego – opisuje zniszczenia Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim 	<p>(1668)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację pod Ujściem (1655), ugodę w Kiejdanach (1655), obronę Jasnej Góry (1655), bitwę pod Warką (1656) – identyfikuje postacie Karola X Gustawa, Władysława Sicińskiego – przedstawia osiągnięcia Jana Kazimierza – wyjaśnia, dlaczego oblężenie Jasnej Góry stało się momentem przełomowym w przebiegu wojny ze Szwedami – omawia taktykę, jaką zastosowali Polacy w walce ze Szwedami – przedstawia postanowienia pokoju w Oliwie – wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania parlamentaryzmu polskiego miało liberum veto 	<p>bydgoskie (1657), rokosz Lubomirskiego (1665)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Janusza Radziwiłła, Hieronima Radziejewskiego, Marii Ludwiki Gonazgi, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – przedstawia przebieg potopu szwedzkiego – przedstawia okoliczności zawarcia traktatu w Radnot i jego postanowienia – wymienia postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich i wyjaśnia ich konsekwencje dla Rzeczypospolitej – przedstawia plan reform wewnętrznych proponowany przez Jana Kazimierza – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Lubomirskiego 	<p>bitwę pod Mątłami (1666)</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów – charakteryzuje sytuację wyznaniową w Rzeczypospolitej w połowie XVII w. – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. 	<p>Kazimierza Wazy</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej w XVII w. – ocenia konsekwencje polityczne, społeczne i gospodarcze wojen Rzeczypospolitej w XVII w.
<p>Panowanie Jana III Sobieskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> Król „Piast”– Michał Korybut Wiśniowiecki Wojna z Turcją Elekcja Jana III Sobieskiego i walki z Turcją Wyprawa wiedeńska Późne lata panowania Jana III Sobieskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wiedniem (1683) – identyfikuje postać Jana III Sobieskiego – omawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy wiedeńskiej Jana III Sobieskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powstanie Ligi Świętej (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczaczu (1772) i jego postanowienia, bitwę pod Chocimiem (1673), pokój Grzymułtowskiego (1686) i jego postanowienia, pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postać Michała Korybuta Wiśniowieckiego – przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego – przedstawia rolę Jana Sobieskiego w wojnach polsko-tureckich – wymienia postanowienia pokoju w Buczaczu – przedstawia międzynarodowe znaczenie Rzeczypospolitej jako przedmurza chrześcijaństwa – wymienia postanowienia pokoju Grzymułtowskiego – przedstawia postanowienia pokoju w Karłowicach 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>malkontenci</i>, <i>fakcja</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Podhajcami (1667), kapitulację Kamieńca Podolskiego (1672), rozejmu w Żurawnie (1676) i jego postanowienia, bitwę pod Parkanami (1683), – identyfikuje postać Marii Kazimiery d’ Arquien – omawia panowanie Michała Korybuta Wiśniowieckiego – wyjaśnia, jak doszło do wojny z Turcją w latach 60. XVII w. i omawia jej przebieg – omawia okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego – charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku wojen z Turcją w XVII w. – wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolita zaangażowała się w działalność Ligi Świętej – przedstawia znaczenie pokoju w Karłowicach dla Rzeczypospolitej i Europy 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Piotra Doroszenki – wymienia postanowienia rozejmu w Żurawnie – wyjaśnia, jaką rolę w polityce Jana III Sobieskiego miała współpraca z Francją – opisuje sytuację wewnętrzną i położenie międzynarodowe Rzeczypospolitej Obojga Narodów w latach 1669–1696 – przedstawia, jak zmieniły się założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia panowanie Jana III Sobieskiego – ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy
<p>Barok i sarmatyzm w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> Początek baroku w Rzeczypospolitej Sztuka barokowa Literatura polskiego baroku Nauka i oświata 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>sarmatyzm</i> – lokalizuje w czasie barok w Polsce (k. XVI– poł. XVIII w.) i sarmatyzm (XVII w.) – wymienia cechy charakterystyczne kultury sarmatyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>orientalizacja</i> – identyfikuje postacie Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska – przedstawia cechy charakterystyczne dla architektury, sztuki i literatury baroku w Polsce – wyjaśnia, dlaczego sarmatyzm stał się ideologią szlachty polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Tylmana z Gameren, Jana Heweliusza – omawia okoliczności upowszechnienia się kultury baroku w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, w jaki sposób przywiązanie do katolicyzmu wpływało na rozwój sztuki baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Macieja Kazimierza Sarbieńskiego, Anny Stanisławskiej, Elżbiety Drużbackiej, Zbigniewa Morsztyna, Wacława Potockiego, Kaspra Niesieckiego – określa, jaki wpływ na architekturę polskiego baroku miał 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przejawy sarmatyzmu w mentalności i życiu codziennym szlachty polskiej

	<ul style="list-style-type: none"> Sarmatyzm 			<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ szlachty na sztukę i literaturę baroku w Polsce 	<p>mecenat królewski, kościelny i magnacki</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rozwój nauki i oświaty w Rzeczypospolitej w XVII w. 	
Rozdział V. Europa i świat w okresie oświecenia						
Przemiany gospodarcze i społeczne w XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> Eksplodacja demograficzna Rozwój gospodarczy Wielkiej Brytanii Rewolucja przemysłowa Maszyna parowa Skutki rewolucji przemysłowej Nowe idee ekonomiczne 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa, fabryka, urbanizacja</i> – przedstawia przyczyny eksplozji demograficznej w XVIII w. – przedstawia skutki rewolucji przemysłowej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>rewolucja agrarna, liberalizm gospodarczy</i> – lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej przez Jamesa Watta (1769) – identyfikuje postacie Jamesa Watta, Adama Smitha – wyjaśnia, dlaczego doszło do rewolucji przemysłowej – wyjaśnia, jakie korzyści i zagrożenia wiązały się z mechanizacją produkcji – omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój przemysłu w Wielkiej Brytanii 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>arystokracja pieniądza, kameralizm, fizjokratyzm, leseferyzm</i> – kiedy skonstruowano mechanicznej przędzarki (1764) – identyfikuje postać François Quesnaya – przedstawia skutki społeczne przemian gospodarczych. – omawia zmiany w sposobach produkcji włókienniczej – wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa rozpoczęła się w Wielkiej Brytanii – omawia nowe idee ekonomiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie opatentowanie tzw. latającego czółenka (1733) – identyfikuje postacie Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa – omawia przemiany gospodarcze w Wielkiej Brytanii w XVIII w. – wyjaśnia, w jaki sposób XVIII-wieczne koncepcje ekonomiczne odbiegały od zasad merkantylnizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki społeczne przemian gospodarczych w XVIII w.
Oświecenie	<ul style="list-style-type: none"> Geneza oświecenia Główne idee oświeceniowe Nauka i szkolnictwo Literatura piękna i prasa Literatura polityczna Sztuka czasów oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>oświecenie</i> – lokalizuje w czasie oświecenie w Europie (XVIII w.) – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała edukacja w okresie oświecenia – wymienia cechy charakterystyczne sztuki czasów oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>racjonalizm, empiryzm, umowa społeczna, trójpodział władzy, klasycyzm</i> – identyfikuje postacie Benjamina Franklina, Johna Locka, Karola Monteskiusza, Woltera, Wolfganga Amadeusza Mozarta – charakteryzuje główne idee oświeceniowe – wymienia formy upowszechniania kultury oświeceniowej – charakteryzuje myśl polityczną epoki oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>deizm, ateizm, prawa naturalne</i> – identyfikuje postacie Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Denisa Diderota, Andersa Celsjusza – przedstawia genezę oświecenia – wyjaśnia, jakie cele miała realizować literatura oświecenia – wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój prasy w epoce oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>masoneria, sentymentalizm</i> – identyfikuje postacie Karola Linneusza, Daniela Defoe, Jacquesa i Josepha Montgolfiera, Gabriela Fahrenheita, Jacquesa-Louisa Davida – przedstawia osiągnięcia naukowe epoki oświecenia – przedstawia, jakiego społeczeństwa oczekiwali oświeceniowi myśliciele 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy oczekiwania stawiane w oświeceniu artystom poszerzały, czy ograniczały ich możliwość ekspresji – ocenia poglądy polityczne filozofów i myślicieli oświecenia
Absolutyzm oświecony w XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> Idea absolutyzmu oświeconego Rosja za rządów Piotra Wielkiego Rosja za czasów Katarzyny II Wielkiej Prusy nowym mocarstwem Austria i Habsburgowie Absolutyzm oświecony Habsburgów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>absolutyzm oświecony</i> – lokalizuje w czasie wielką wojnę północną (1700–1721) – identyfikuje postacie Piotra I Wielkiego, Katarzyny II – wyjaśnia, jaką rolę w państwie miał odgrywać władca oświecony 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Józefinizm</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie Królestwa Prus (1701), wojnę siedmioletnią (1756–1763) – identyfikuje postacie Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy, Józefa II – wyjaśnia, co skłoniło XVIII-wiecznych władców absolutnych do podjęcia reform w ich państwach – omawia reformy Piotra I Wielkiego i Katarzyny II Wielkiej – wymienia reformy Marii Teresy i Józefa II 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>sankcja pragmatyczna, państwo policyjne</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie sankcji pragmatycznej (1713) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Połtawą (1709) – identyfikuje postacie Fryderyka I Hohenzollerna, Karola VI – przedstawia osiągnięcia Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy, Józefa II – wyjaśnia, jakie cele przyświecały Piotrowi I Wielkiemu i Katarzynie II Wielkiej – opisuje proces budowania państwa absolutyzmu oświeconego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wcielenie chanatu krymskiego do Rosji (1763) – wyjaśnia, w jakich okolicznościach wydano w Austrii sankcję pragmatyczną – porównuje reformy wdrażane w Rosji, Prusach i Austrii 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę władców rosyjskich w okresie absolutyzmu oświeconego – ocenia konsekwencje reform oświeceniowych w Austrii i Prusach – ocenia, czy wskutek zmian wprowadzonych przez władców oświeconych poprawił się poziom życia ich poddanych

				w Prusach		
Powstanie Stanów Zjednoczonych	<ul style="list-style-type: none"> Kolonie brytyjskie w Nowym Świecie Konflikt z władzami brytyjskimi Wojna o niepodległość Konstytucja Stanów Zjednoczonych 	<p>– stosuje pojęcia <i>państwo federacyjne, Kongres, Izba reprezentantów, Senat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie Deklaracji niepodległości (4 VII 1776), przyjęcie konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787)</p> <p>– identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona</p> <p>– wymienia przyczyny konfliktu mieszkańców kolonii z władzami brytyjskimi</p> <p>– przedstawia założenia Deklaracji niepodległości</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Karta Praw, republikanie, demokraci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie „bostońskie picie herbaty” (1773), wojnę o niepodległość USA (1775–1783)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Yorktown (1781)</p> <p>– identyfikuje postacie Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Kościuszki</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wydarzenia w Bostonie stały się impulsem do otwartego buntu kolonistów przeciwko władzom metropolii</p> <p>– przedstawia rozwiązania ustrojowe przyjęte w konstytucji Stanów Zjednoczonych</p> <p>– omawia założenia Karty Praw</p> <p>– omawia rolę Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>ustawa stempłowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wprowadzenie ustawy stempłowej (1765)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Saratogą (1777), postanowienia pokoju w Wersalu (1783)</p> <p>– identyfikuje postać Thomasa Jeffersona,</p> <p>– omawia przebieg wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych</p> <p>– wymienia kompetencje prezydenta określone w konstytucji Stanów Zjednoczonych</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał system dwupartyjny w USA</p>	<p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie ustawy o herbacie (1773), I kongres Kontynentalny (1774), wybór I prezydenta USA (1787)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775)</p> <p>– przedstawia, jak były zorganizowane kolonie angielskie w Ameryce Północnej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w konflikcie między kolonistami a metropolią odgrywały Kongresy Kontynentalne</p>	<p>– ocenia, jaką rolę w toczonych działaniach odegrało ogłoszenie Deklaracji niepodległości amerykańskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej</p>
Rewolucja francuska	<ul style="list-style-type: none"> Francja za Ludwika XVI Zwołanie Stanów Generalnych Wybuch rewolucji Zmiana ustroju Francji 	<p>– stosuje pojęcia <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie szturm na Bastylie (14 VII 1789), uchwalenie Deklaracji praw człowieka i obywatela (VIII 1789)</p> <p>– identyfikuje postać Ludwika XVI</p> <p>– wymienia przyczyny rewolucji francuskiej</p> <p>– wymienia postanowienia Deklaracji praw człowieka i obywatela</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>burżuazja, Zgromadzenie Narodowe, jakobini, kordelierzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie się przedstawicieli stanu trzeciego Zgromadzeniem Narodowym (VI 1789)</p> <p>– identyfikuje postacie Marii Antoniny, Maximiliena Robespierre’a, Georgesa Dantona</p> <p>– omawia strukturę francuskiego społeczeństwa stanowego</p> <p>– przedstawia wydarzenia związane z wybuchem rewolucji we Francji</p> <p>– wymienia pierwsze reformy konstytuandy</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Zgromadzenie Konstytucyjne (konstytuanta), wielka trwoga</i></p> <p>– lokalizuje w czasie otwarcie Stanów Generalnych (V 1789), powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego/konstytuandy (VII 1789), ogłoszenia pierwszej konstytucji francuskiej (IX 1791)</p> <p>– identyfikuje postacie Emmanuela-Josepha Sieyès’a, Josepha Marie de La Fayette’a, Jean-Paula Marata</p> <p>– wymienia cele polityczne i społeczne stanu trzeciego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach powołano Zgromadzenie Narodowe</p> <p>– przedstawia obozy polityczne ukształtowane w konstytuancie</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>sankiuloci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie marsz na Wersal (X 1789)</p> <p>– charakteryzuje sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Francji za panowania Ludwika XVI</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Stany Generalne</p> <p>– przedstawia zmiany ustrojowe i społeczne, jakie wprowadziła konstytucja z 1791 r.</p>	<p>– ocenia stosunek Ludwika XVI do wydarzeń rewolucyjnych</p> <p>– ocenia, jaki wpływ na prace konstytuandy miały działania podejmowane przez mieszkańców Paryża i prowincji</p>
Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> Wojna z Austrią i Prusami Upadek monarchii Skutki egzekucji króla Dyktatura jakobinów Przewrót termidoriański i dyrektoriat Znaczenie rewolucji 	<p>– stosuje pojęcia <i>dyktatura jakobinów, wielki terror, przewrót termidoriański</i></p> <p>– lokalizuje w czasie dyktaturę jakobinów (IV 1793–VII 1794), przewrót termidoriański (VII 1794)</p> <p>– identyfikuje postać Maximiliena Robespierre’a</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne dyktatury</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Konwent Narodowy, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał rewolucyjny, dyrektoriat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie proklamowanie republiki we Francji (IX 1792), utworzenie Komitetu Ocalenia Publicznego (1793)</p> <p>– omawia okoliczności upadku monarchii we Francji</p> <p>– przedstawia rolę, jaką odgrywał Komitet Ocalenia Publicznego i Trybunał Rewolucyjny</p> <p>– wyjaśnia, jak doszło do przewrotu</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>zyrondyści, górale, „bagnó”, powstanie w Wandei</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wybuch wojny Francji z Austrią (IV 1792), ścięcie Ludwika XVI (I 1793), ogłoszenie dekretu o podejrzanych (1793), ogłoszenie konstytucji roku III (1795)</p> <p>– przedstawia przyczyny wojny rewolucyjnej Francji z Austrią i Prusami</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wybuch powstania w Wandei (1793)</p> <p>– przedstawia stosunek państw europejskich do rewolucji we Francji</p> <p>– przedstawia reakcję państw europejskich na egzekucję Ludwika XVI</p>	<p>– ocenia znaczenie rewolucji francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej</p>

		jakobinów – przedstawia skutki rewolucji francuskiej	termidoriańskiego i jakie były jego konsekwencje	doszło do wprowadzenia dyktatury jakobinów		
Rozdział VI. Kryzys i upadek Rzeczypospolitej						
Czasy saskie	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Augusta II Mocnego • Polityka zagraniczna • Sejm Niemy i jego znaczenie • Podwójna elekcja 1733 roku • Panowanie Augusta III • Dążenia reformatorskie 	<p>– stosuje pojęcie <i>Collegium Nobilium</i></p> <p>– lokalizuje w czasie obrady sejmku niemego (1717)</p> <p>– identyfikuje postacie Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego</p> <p>– wymienia cele polityczne, jakie przyświecały Augustowi II Mocnemu</p> <p>– przedstawia postanowienia sejmku niemego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Sejm Niemy, Familia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wielką wojnę północną, zawarcie traktatu Loewenwolda (1732), założenie Collegium Nobilium (1740)</p> <p>– identyfikuje postacie Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Augusta II</p> <p>– przedstawia sytuację wewnętrzną w Rz-liczej w okresie wielkiej wojny północnej</p> <p>– omawia zjawisko ingerencji obcych mocarstw w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał kryzys parlamentaryzmu polskiego za panowania Augusta III</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>republikanci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Augusta II Mocnego (1697), konfederację warszawską (1704), pokój w Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715), podwójną elekcję (1733), wojnę o sukcesję polską (1733–1736)</p> <p>– identyfikuje postać Karola XII</p> <p>– omawia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wielką wojnę północną</p> <p>– charakteryzuje panowanie Augusta III</p> <p>– przedstawia projekty reform społecznych i politycznych w I połowie XVIII w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Połtawą (1709), pokój w Nystad (1721)</p> <p>– identyfikuje postać Franciszka Ludwika Contiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach tron w Rzeczypospolitej objął August II Mocny</p> <p>– przedstawia okoliczności i skutki podwójnej elekcji w 1733 r.</p> <p>– porównuje sposób sprawowania władzy przez obu królów z dynastii Wettinów</p>	<p>– ocenia polityczne konsekwencje sejmku niemego</p> <p>– ocenia międzynarodowe położenie Rzeczypospolitej za rządów obu Sasów</p>
Początki panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy układ sił • Ostatnia elekcja • Pierwsze reformy Stanisława Augusta Poniatowskiego • Sprawa dysydentów • Konfederacja barska • I rozbiór Rzeczypospolitej • Sejm rozbiorowy 	<p>– stosuje pojęcia <i>Szkola Rycerska, konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), konfederację barską (1768–1772), ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II</p> <p>– charakteryzuje reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wymienia prawa kardynalne</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>dysydenci, prawa kardynalne, Rada Nieustająca</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Szkoły Rycerskiej (1765), uchwalenie praw kardynalnych (1768), sejm rozbiorowy (1773–1775)</p> <p>– identyfikuje postać Józefa Pułaskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wymienia reformy sejmku konwokacyjnego</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób problem dyżurności wpłynął na sytuację polityczną w Rzeczypospolitej</p> <p>– wymienia postanowienia sejmku porozbiorowego z lat 1773–1775</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>konfederacja w Radomiu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konfederacji Torunia, Słucku i Radomiu (1767), tzw. sejm repninowski (1767–1768), powołanie Rady Nieustającej (1775)</p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Repnina, Michała Krasińskiego</p> <p>– omawia przebieg ostatniej elekcji w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, komu i dlaczego zależało na uchwaleniu tzw. praw kardynalnych</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej</p> <p>– omawia okoliczności przeprowadzenia I rozbioru Rzeczypospolitej</p>	<p>– omawia układ sił politycznych u schyłku panowania Augusta III</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II zdecydowała się osadzić na polskim tronie Stanisława Poniatowskiego</p> <p>– opisuje zmiany terytorialne, społeczne i gospodarcze, jakie przyniósł I rozbiór Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia reformy sejmku konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– ocenia wpływ Rosji na politykę wewnętrzną w Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia skutki I rozbioru Rzeczypospolitej</p>
Oświecenie w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświecenia na ziemiach polskich • Edukacja i nauka • Mecenat królewski i sztuki piękne • Literatura oświecenia w Polsce 	<p>– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie oświecenie w Rzeczypospolitej (poł. XVIII – pocz. XIX w.), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– identyfikuje postacie Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta Canaletta</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne oświecenia w</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, obiady czwartkowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Collegium Nobilium (1740), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), powstanie Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (1775)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Konarskiego, Stanisława Staszica, Ignacego Krasickiego, Wojciecha Bogusławskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie założenie Teatru Narodowego (1765)</p> <p>– identyfikuje postacie Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca, Stanisława Trembeckiego</p> <p>– omawia początki oświecenia na ziemiach polskich</p> <p>– omawia rozwój edukacji w Rzeczypospolitej w czasach oświecenia</p> <p>– wyjaśnia, jakie funkcje miała pełnić literatura w okresie oświecenia w Polsce</p>	<p>– identyfikuje postacie Jakuba Fontany, Dominika Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego</p> <p>– przedstawia rozwój nauki w okresie oświecenia w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego idee oświeceniowe pojawiły się w Rzeczypospolitej z opóźnieniem</p>	<p>– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury oświecenia w Polsce</p>

		<p>Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju edukacji odgrywała Komisja Edukacji Narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje mecenat królewski w okresie oświecenia – przedstawia osiągnięcia architektury i sztuki klasycyzmu w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia działalność i znaczenie Teatru Narodowego 		
Sejm Wielki	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po I rozbiorze • Zmiana sytuacji w Europie • Początek obrad Sejmu Wielkiego • Pierwsze reformy Sejmu Wielkiego • Sejm Czteroletni 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Sejm Wielki</i>, <i>Sejm Czteroletni</i> – lokalizuje w czasie początek obrad Sejmu Wielkiego (X 1788) – identyfikuje postacie Katarzyny II, Stanisława Augusta Poniatowskiego – wymienia pierwsze reformy Sejmu Wielkiego – wymienia reformy sejmu z 1791 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>protektorat</i>, <i>ofiara wieczysta</i> – lokalizuje w czasie uchwalenie tzw. ofiary wieczystej (1789), ustawę o sejmikach (III 1791), Prawo o miastach królewskich (IV 1791) – identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Ignacego Potockiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki – charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego i ich programy – omawia reformy Sejmu Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>rzędy królewsko-ambadorskie</i>, <i>czarna procesja</i> – lokalizuje w czasie likwidację Rady Nieustającej), tzw. czarną procesję (1789), przymierze z Prusami (1790) – identyfikuje postacie Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapielhy, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Jana Dekerta – wyjaśnia, na czym polegały rzędy królewsko-ambadorskie – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Sejm Wielki przekształcił się w Sejm Czteroletni 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie spotkanie w Kaniowie (1787) – charakteryzuje sytuację Rzeczypospolitej po I rozbiorze – wyjaśnia, jakie znaczenie dla planów reform ustrojowych miał zjazd w Kaniowie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia reformy Sejmu Wielkiego – ocenia wpływ reform sejmowych z 1791 na ustroj Rzeczypospolitej
Konstytucja 3 maja	<ul style="list-style-type: none"> • Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Postanowienia Konstytucji 3 maja • Konfederacja targowicka • Wojna w obronie Konstytucji 3 maja • II rozbiór Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>konfederacja targowicka</i> – lokalizuje w czasie uchwalenie Konstytucji 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki – wymienia postanowienia Konstytucji 3 maja 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie wojna w obronie konstytucji – lokalizuje w czasie wojnę w obronie Konstytucji 3 maja (1792–1793), sejm rozbiorowy w Grodnie (1793) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Seweryna Rzewuskiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Józefa Poniatowskiego – charakteryzuje zmiany ustrojowe i społeczne wprowadzone na mocy Ustawy rządowej – wymienia postanowienia sejmu grodzieńskiego z 1793 r. – opisuje zmiany terytorialne i polityczne, jakie przyniósł II rozbiór Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie przystąpienie Stanisława Augusta Poniatowskiego do konfederacji targowickiej (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Zieleńcami (1792), bitwę pod Dubienką (1792) – identyfikuje postać Szymona Kossakowskiego – przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – wyjaśnia, jaki stosunek do wprowadzonych reform miały państwa ościenne – omawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej – przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja – przedstawia okoliczności II rozbioru Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Scipione Piattolego, Fryderyka Augusta – przedstawia stosunek społeczeństwa Rzeczypospolitej do Konstytucji 3 maja 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę inicjatorów konfederacji targowickiej – ocenia postawę Stanisława Augusta Poniatowskiego w czasie wojny w obronie konstytucji – ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dalszych dziejów Polski
Upadek Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja w Rzeczypospolitej po II rozbiorze • Wybuch powstania kościuszkowskiego • Insurekcja kościuszkowska • Upadek powstania • Koniec Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>insurekcja</i> – lokalizuje w czasie powstanie kościuszkowskie (1794–1795) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Raclawicami (4 IV 1794), III rozbiór Rzeczypospolitej (1795) – identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki – przedstawia przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Uniwersał polaniecki</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), ogłoszenie Uniwersału polanieckiego (V 1794) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794), rzeź Pragi (XI 1794) – identyfikuje postacie Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Aleksandra Suworowa – przedstawia osiągnięcia T.Kościuszki – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miał akt insurekcji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Rada Najwyższa Narodowa</i> – lokalizuje w czasie wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), powołanie Rady Najwyższej Narodowej (V 1794), abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (XI 1795) – identyfikuje postać Tomasza Wawrzeckiego – charakteryzuje sytuację w Rzeczypospolitej po II rozbiorze – przedstawia okoliczności wybuchu powstania 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Ignacego Działyńskiego, Fryderyka Wilhelma II – omawia cele i działalność emigracji niepodległościowej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie powstania kościuszkowskiego dla polskiej myśli niepodległościowej – ocenia szanse na zwycięstwo powstania kościuszkowskiego – ocenia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego

		– omawia skutki upadku powstania kościuszkowskiego	Tadeusza Kościuszki – wymienia postanowienia Uniwersału połanieckiego – opisuje zmiany terytorialne, jakie przyniósł III rozbiór Rzeczypospolitej	kościuszkowskiego – omawia przebieg insurekcji kościuszkowskiej – wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu kościuszkowskim pełniła RNN		
Rozdział VII. Epoka napoleońska						
Od konsulatu do cesarstwa	<ul style="list-style-type: none"> Rzeczy dyktatoriatu Koniec I koalicji antyfrancuskiej Napoleon w Egipcie Zamach stanu 18 brumaire'a Reformy Napoleona Kodeks Napoleona Napoleon cesarzem Francuzów 	– stosuje pojęcie <i>Kodeks Napoleona</i> – lokalizuje w czasie wydanie Kodeksu Napoleona (1804), koronację cesarską Napoleona (1804) – identyfikuje postać Napoleona Bonaparte – wymienia reformy Napoleona Bonaparte – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie Kodeksu Napoleona	– stosuje pojęcia <i>dyktatoriat, konsulat, konkordat</i> – lokalizuje w czasie rządu dyktatoriatu (1794–1799), rządu konsulatu (1799–1804), konkordat z papieżem (1801) – przedstawia osiągnięcia Napoleona Bonaparte – charakteryzuje rządy dyktatoriatu – charakteryzuje rządy konsulatu – opisuje okoliczności przejścia władzy przez Napoleona jako cesarza Francuzów	– stosuje pojęcia <i>zamach stanu 18 brumaire'a, plebiscyt</i> – lokalizuje w czasie pokoju w Campo Formio (1797), bitwę pod piramidami (1798), zamach stanu 18 brumaire'a (1799) – wskazuje na mapie państwa II koalicji antyfrancuskiej – identyfikuje postacie Jeana-François Champolliona, Józefiny – przedstawia postanowienia pokoju z Campo Formio – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – opisuje okoliczności przewrotu 18 brumaire'a	– lokalizuje w czasie powstanie II koalicji antyfrancuskiej (1799), konstytucję roku VIII (1799) – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Napoleon Bonaparte w okresie rządów dyktatoriatu – przedstawia okoliczności zakończenia wojny Francji z I koalicją antyfrancuską	– ocenia rolę i działalność Napoleona Bonaparte w okresie dyktatoriatu i konsulatu
Cesarstwo francuskie Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> Wojna z III koalicją Wojna z IV koalicją Szczyt potęgi napoleońskiej 	– stosuje pojęcie <i>blokada kontynentalna</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805) – identyfikuje postać Napoleona I – wyjaśnia, na czym polegała tzw. blokada kontynentalna i jakie miała przynieść skutki	– stosuje pojęcie „ <i>bitwa trzech cesarzy</i> ” – lokalizuje w czasie ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Tylicy (1807) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Franciszka II, Aleksandra I – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny miała bitwa pod Austerlitz – wymienia postanowienia pokoju w Tylicy – wyjaśnia, dlaczego Napoleon uchodzi za jednego z najważniejszych dowódców w historii	– stosuje pojęcie <i>Związek Reński</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trafalgarem (1805), bitwę pod Ulm (1805), pokój w Preszburgu (1805) i jego postanowienia, bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwy pod Hawą Pruską i Frydlandem (1807), bitwę pod Wagram (1809), zajęcia Hiszpanii przez Napoleona (1808) – identyfikuje postacie Horacego Nelsona, Marii Ludwiki – wskazuje na mapie państwa III i IV koalicji antyfrancuskiej – przedstawia militarne osiągnięcia Napoleona I – wymienia postanowienia pokoju w Preszburgu – wyjaśnia, dlaczego w 1809 r. Napoleon osiągnął szczyt swojej potęgi	– lokalizuje w czasie zawiązanie III koalicji antyfrancuskiej (1805), powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806) – omawia przebieg wojny Francji z III koalicją antyfrancuską – przedstawia przebieg wojny Francji z IV koalicją antyfrancuską	– ocenia, jaką rolę w koalicjach antynapoleońskich odegrała Wielka Brytania
Upadek Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny wojny z Rosją Wyprawa na Moskwę Upadek Napoleona 100 dni Napoleona 	– stosuje pojęcie <i>Wielka Armia</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Napoleona na Moskwę (1812–1813) – wymienia przyczyny wojny Napoleona I z Rosją – wymienia konsekwencje klęski Napoleona I w 1814 r.	– stosuje pojęcia <i>taktyka spalanej ziemi, „bitwa narodów”</i> – lokalizuje w czasie abdykację Napoleona (1814), 100 dni Napoleona (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815) – identyfikuje postacie Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa – wyjaśnia, na czym polegała potęga Wielkiej Armii – przedstawia konsekwencje bitwy pod Waterloo	– stosuje pojęcie „ <i>druga wojna polska</i> ” – lokalizuje w czasie pokój paryski (1814) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812) – omawia przebieg wyprawy Napoleona I na Moskwę – przedstawia czynniki, które zadecydowały o klęsce wyprawy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla walczących stron miała bitwa pod Lipskiem	– lokalizuje w czasie powstanie VII koalicji antyfrancuskiej (1815) – wyjaśnia, dlaczego społeczeństwo francuskie poparło powrót Napoleona w 1815 r.	– ocenia, która z bitew stoczonych przez Napoleona w latach 1812–1815 najsilniej wpłynęła na losy Europy – ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy

<p>Polacy w wojnach napoleońskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie Legionów Polskich • Walki we Włoszech • Kryzys idei legionowej • Znaczenie Legionów Polskich 	<p>– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797) – identyfikuje postacie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – omawia organizację Legionów Polskich we Włoszech</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Legia Naddunajska</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), wysłanie polskich oddziałów na Santo Domingo (1802) – identyfikuje postać Karola Kniaziewicza – opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich we Włoszech – przedstawia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech</p>	<p>– lokalizuje w czasie utworzenie pokój w Lunéville (1801) – opisuje udział Legionów Polskich w kampaniach wojsk napoleońskich – przedstawia konsekwencje udziału Legionów w walkach na Santo Domingo</p>	<p>– omawia cele i oczekiwania polskiej emigracji po powstaniu Kościuszkowskim i III rozbiórce Rzeczypospolitej – wyjaśnia, dlaczego spadło zainteresowanie Francji wykorzystaniem potencjału militarnego Legionów Polskich</p>	<p>– ocenia wkład Polaków w budowanie hegemonii Francji napoleońskiej w Europie</p>
<p>Księstwo Warszawskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Ustrój Księstwa Warszawskiego • Trudności i sukcesy Księstwa Warszawskiego • Wojna z Austrią • Upadek Księstwa Warszawskiego 	<p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie konstytucji Księstwa Warszawskiego (1807), powstanie Królestwa Polskiego (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni Księstwo Warszawskie (1807–1812) – identyfikuje postać Jana Henryka Dąbrowskiego – charakteryzuje ustrój Księstwa warszawskiego – wymienia reformy społeczne zrealizowane w Księstwie Warszawskim</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>dekret grudniowy</i> – lokalizuje w czasie pokój w Tylży (1807), dekret grudniowy (1807), bitwę pod Raszynem (1809), bitwę pod Somosierrą (1809), bitwę pod Lipskiem – zna postać Józefa Poniatowskiego – wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu Księstwa W-go odegrał J. H. Dąbrowski – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Tylży – przedstawia sukcesy i problemy funkcjonowania Księstwa Warszawskiego – omawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Komisja Rządząca</i> – lokalizuje w czasie powołanie Komisji Rządzącej (1807), bitwę pod Frydlandem (1807) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Schönbrunn (1809) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Stanisława Małachowskiego, Fryderyka Augusta – przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego – omawia przebieg wojny z Austrią i jej konsekwencje</p>	<p>– omawia organizację władz na ziemiach polskich zajętych przez wojska napoleońskie w 1807 r. – wyjaśnia, czemu Księstwo Warszawskie nie było w pełni suwerennym ośrodkiem państwowości polskiej</p>	<p>– ocenia politykę Napoleona wobec Polaków</p>

„Poznać przeszłość” klasa 3 technikum –zakres podstawowy
Wymagania na poszczególne oceny

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. System wiedeński w Europie						
Kongres wiedeński	<ul style="list-style-type: none"> Cele kongresu Zasady ustanowione na kongresie Nowe granice Święte Przymierze 	<p>- stosuje pojęcia <i>kongres wiedeński, Święte przymierze</i></p> <p>- identyfikuje postacie Aleksandra I Romanowa, Fryderyka Wilhelma III Hohenzollerna, Franciszka I Habsburga</p> <p>- wymienia państwa decydujące na kongresie wiedeńskim</p> <p>- wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim</p> <p>- wymienia państwa, które stanowiły trzon Świętego Przymierza</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>zasada restauracji, zasada legitymizmu, zasada równowagi europejskiej</i></p> <p>- lokalizuje w czasie kongres wiedeński (X 1814 – VI 1815), zawarcie Świętego Przymierza (IX 1815)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego</p> <p>- identyfikuje postacie Klemensa Metternicha, Charlesa Talleyranda</p> <p>- przedstawia cele zwołania kongresu wiedeńskiego</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał i czemu miał służyć system wiedeński</p> <p>- przedstawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim</p> <p>- przedstawia okoliczności i cele powstania Świętego Przymierza</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>system wiedeński, reakcja, „koncert mocarstw”</i></p> <p>- lokalizuje w czasie „sto dni” Napoleona (III - VI 1815), bitwę pod Waterloo (VI 1815)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni zmiany polityczne wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego</p> <p>- identyfikuje postać Roberta Stewarta Castlereagha</p> <p>- charakteryzuje zasady ustalone na kongresie wiedeńskim</p> <p>- wymienia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie Niemiec i Włoch</p> <p>- omawia zmiany na mapie politycznej Europy wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego</p>	<p>- wyjaśnia, jaki wpływ na losy Europy miały zasady polityczne ustanowione na kongresie wiedeńskim</p> <p>- wyjaśnia, jakie znaczenie miało Święte Przymierze dla utrzymania porządku wiedeńskim</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego utrzymano podział polityczny Niemiec i Włoch</p> <p>- przedstawia wpływ idei rewolucyjnych na losy Ameryki Południowej</p>	<p>- ocenia rolę, jaką podczas obrad kongresu wiedeńskiego odegrali Klemens Metternich i Charles Talleyrand</p> <p>- ocenia skutki polityczne decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim</p> <p>- ocenia wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim</p>
Nowy czy stary porządek w Europie?	<ul style="list-style-type: none"> Przeciwko systemowi wiedeńskiemu Ruch odrodzenia narodowego we Włoszech Sytuacja w państwach niemieckich Powstanie dekabrystów Wyzwolenie Grecji Rewolucja lipcowa we Francji Niepodległość Belgii 	<p>- stosuje pojęcia <i>risorgimento, karbonariusze, Młode Włochy, monarchia lipcowa</i></p> <p>- lokalizuje w czasie rewolucję lipcową we Francji (1830)</p> <p>- identyfikuje postać Ludwika Filipa</p> <p>- wymienia państwa, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych</p> <p>- wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się przeciwko systemowi wiedeńskiemu</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>dekabryści, ruch filhellenistyczny</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie dekabrystów (1825), powstanie niepodległej Grecji (1829)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych</p> <p>- identyfikuje postacie Giuseppe Mazziniego i Mikołaja I</p> <p>- przedstawia cele włoskiego ruchu odrodzenia narodowego</p> <p>- omawia przyczyny i skutki powstania dekabrystów</p> <p>- omawia przyczyny i przebieg rewolucji lipcowej we Francji</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>ruch burszów, Związek Północny, Związek Południowy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybuch powstania Greków przeciwko Turcji (1821), bitwę pod Navarino (1827), powstanie belgijskie (1830)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni kraje, w których doszło do interwencji armii państw Świętego Przymierza</p> <p>- identyfikuje postacie Filipa Buonarrotiego, Ottona Wittelsbacha, Karola X. Adolphe'a Thiersa, Wilhelma I, Leopolda I</p> <p>- charakteryzuje działalność włoskiego ruchu odrodzenia narodowego</p> <p>- omawia walkę Belgów o niepodległość</p>	<p>- lokalizuje w czasie powstanie karbonariuszy we Włoszech (1820), powstanie Związku Południowego i Związku Północnego (1821), traktat w Adrianopolu (1829), konferencję w Londynie (1831)</p> <p>- przedstawia, w jaki sposób europejscy rewolucjoniści w pierwszej połowie XIX w. łączyli postulaty narodowe ze społecznymi</p> <p>- omawia przebieg walk o niepodległość Grecji</p>	<p>- ocenia, z jakiego powodu europejskie mocarstwa zaangażowały się w konflikt z imperium osmańskim w sprawie greckiej</p> <p>- ocenia rolę państw Świętego Przymierza w tłumieniu ruchów rewolucyjnych w latach 20. i 30. XIX w.</p>
Rewolucja przemysłowa	<ul style="list-style-type: none"> Od rewolucji agrarnej do industrializacji Rewolucja przemysłowa w Europie Rozwój komunikacji Rewolucja przemysłowa w 	<p>- stosuje pojęcia <i>rewolucja przemysłowa, proletariats</i></p> <p>- lokalizuje w czasie</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego transport zyskał w XIX w. tak duże znaczenie</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>industrializacja, urbanizacja, społeczeństwo industrialne</i></p> <p>- lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej (1769) i otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825)</p> <p>- identyfikuje postacie George'a Stephensona, Samuela Morse'a,</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>rewolucja agrarna</i></p> <p>- lokalizuje w czasie pierwszy morski rejs parowca (1813) i założenie Niemieckiego Związku Celnego (1834)</p> <p>- identyfikuje postacie Nicolasa Cugnota, Isaaca Singera</p> <p>- wyjaśnia związek między rewolucją agrarną i rewolucją przemysłową</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>luddyści</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wystąpienia luddystów (1811–1813)</p> <p>- identyfikuje postać Neda Ludda</p>	<p>- ocenia skutki rewolucji przemysłowej wskazując przyniesione przez nią korzyści i straty</p> <p>- omawia wynalazki i odkrycia, które miały wpływ na rozwój</p>

	<p>Stanach Zjednoczonych</p> <ul style="list-style-type: none"> Skutki rewolucji przemysłowej 	<p>- wymienia najważniejsze wynalazki pierwszej połowy XIX w.</p> <p>- wymienia skutki rewolucji przemysłowej</p>	<p>Samuela Colta</p> <p>- wymienia rejony Europy, w których rewolucja przemysłowa postępowała najszybciej</p> <p>- omawia rozwój komunikacji w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>- wyjaśnia, w jaki sposób upowszechnienie kolei zmieniło życie mieszkańców Europy</p>	<p>- wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój komunikacji miało wynalezienie maszyny parowej</p> <p>- przedstawia rozwój gospodarczy i przemiany w Stanach Zjednoczonych w czasie rewolucji przemysłowej</p>	<p>- wyjaśnia wpływ eksplozji demograficznej na przemiany w rolnictwie i przemyśle</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa wzbudziła ogromny sprzeciw społeczny</p>	<p>kolei</p>
<p>Nowe idee polityczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> Narodziny nowych nurtów politycznych Wolność i równość Przeciwko rewolucjom robotniczego Początki socjalizmu Na drodze do rewolucji proletariackiej 	<p>- stosuje pojęcia <i>konserwatyzm, liberalizm, socjalizm, komunizm</i></p> <p>- identyfikuje postacie Adama Smitha, Edmunda Burke'a, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa</p> <p>- wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>burżuazja, socjalizm utopijny, związek zawodowy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie ogłoszenie <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848)</p> <p>- identyfikuje postacie Johna Stuarta Milla, Henri de Saint-Simona, Charles'a Fouriera, Roberta Owena</p> <p>- omawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego konserwatyści byli przeciwni gwałtownym zmianom politycznym i społecznym</p> <p>- przedstawia położenie klasy robotniczej i jego wpływ na rozwój ruchu robotniczego</p> <p>- omawia cele, jakie stawiały przed sobą związki zawodowe</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>utilitaryzm, czystości</i></p> <p>- identyfikuje postać François Chateaubrianda</p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie pierwszych związków zawodowych (1824), działalność czartystów w Anglii (1836-1848)</p> <p>- wyjaśnia, które grupy społeczne mogły być zainteresowane realizacją postulatów konserwatystów, liberałów oraz socjalistów i komunistów</p> <p>- omawia okoliczności, w jakich narodził się ruch robotniczy</p> <p>- omawia postulaty socjalizmu utopijnego i wyjaśnia, dlaczego były one niemożliwe do zrealizowania</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>falanster</i></p> <p>- identyfikuje postacie Josepha de Maistre'a, Louisa de Bonalda</p> <p>- wyjaśnia, czym różniły się propozycje dotyczące sprawy związków zawodowych i robotniczej wysuwane przez związki zawodowe, czartystów i komunistów</p> <p>- przedstawia cele i skutki działalności czartystów</p> <p>- przedstawia powody, dla których konserwatyści krytykowali rewolucję i zmiany społeczne wprowadzane w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>- ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało pojawienie się nowych idei politycznych</p> <p>- ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa</p>
<p>Wiosna Ludów</p>	<ul style="list-style-type: none"> Geneza Wiosny Ludów Od rewolucji lipcowej do cesarstwa we Francji Rewolucja wiedeńska Powstanie węgierskie Wiosna Ludów w Prusach i krajach niemieckich Wiosna Ludów w państwach włoskich Skutki Wiosny Ludów Udział Polaków we Wiośnie Ludów 	<p>- stosuje pojęcie <i>Wiosna Ludów</i></p> <p>- lokalizuje w czasie Wiosnę Ludów (1848-1849)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do wystąpień Wiosny Ludów</p> <p>- identyfikuje postacie Ludwika Napoleona Bonaparte (Napoleona III), Franciszka Józefa I, Józefa Bema</p> <p>- omawia przyczyny Wiosny Ludów</p> <p>- przedstawia skutki Wiosny Ludów</p>	<p>- lokalizuje w czasie rewolucję w Paryżu (II 1848), wybuch rewolucji w Wiedniu (III 1848), wybuch rewolucji w Berlinie (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w państwach włoskich (III 1848), ogłoszenie cesarstwa we Francji (1852)</p> <p>- identyfikuje postacie Lajosa Kossutha, Iwana Paskiewicza, Giuseppe Mazziniego, Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza</p> <p>- wymienia kraje europejskie, w których Wiosna Ludów przyniosła trwałe zmiany</p> <p>- przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów we Francji</p> <p>- wymienia, które z wystąpień Wiosny Ludów były rewolucjami społecznymi, a które ruchami zjednoczeniowymi lub powstaniami narodowymi</p> <p>- omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Austrii i na Węgrzech</p>	<p>- lokalizuje w czasie powstanie węgierskie (III 1848 – X 1849), działalność parlamentu frankfurckiego (V 1848 – V 1849), wybranie Ludwika Napoleona Bonaparte prezydentem Francji (XII 1848), wybuch Wiosny Ludów w Państwie Kościelnym (II 1849), zamach stanu we Francji (1851)</p> <p>- identyfikuje postacie Ludwika Filipa, Ferdynanda I Habsburga, Fryderyka Wilhelma IV</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego Wiosna Ludów we Francji nie przyniosła oczekiwanych rezultatów</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego powstanie węgierskie w czasie Wiosny Ludów poniosło klęskę</p> <p>- omawia rolę parlamentu frankfurckiego w czasie Wiosny Ludów</p> <p>- opisuje przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach włoskich</p> <p>- przedstawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach</p>	<p>- lokalizuje w czasie zarzę ziemniczaną w Europie (1845-1847), bitwę pod Custożą (1848), objęcia tronu przez Franciszka Józefa I (XII 1848), bitwę pod Novarą (1849)</p> <p>- identyfikuje postacie Henryka Dembińskiego, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego, Franciszka Sznajde</p> <p>- przedstawia, jak zmieniła się sytuacja polityczna we Francji podczas Wiosny Ludów</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegała postępowość reform II Republiki Francuskiej</p> <p>- omawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego idee zjednoczenia Niemiec i Włoch w czasie Wiosny Ludów nie doczekały się realizacji</p>	<p>- ocenia, które z przyczyn wybuchu Wiosny Ludów były wynikiem działań ówczesnych władców europejskich, a na które nie mieli oni żadnego wpływu</p> <p>- ocen trwałość reform i zmian ustrojowych wprowadzonych w czasie Wiosny Ludów</p>

Rozdział II. Ziemie polskie w pierwszej połowie XIX stulecia

System wiedeński na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> Nowy podział ziem polskich Zabór pruski po kongresie wiedeńskim Sytuacja społeczna i gospodarcza w zaborze pruskim Galicja i Rzeczpospolita Krakowska Ziemie zabrane 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>Rzeczpospolita Krakowska, Wielkie Księstwo Poznańskie, Królestwo Polskie</i> lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich na kongresie wiedeńskim omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>germanizacja, uwłaszczenie ziemie zabrane, reforma regulacyjna</i> lokalizuje w czasie uwłaszczenie chłopów w zaborze pruskim (1816–1823), zniesienie pańszczyzny w Galicji (1848) identyfikuje postacie Aleksandra I, Franciszka I, Wilhelma III wyjaśnia, w jaki sposób funkcjonowała ograniczona autonomia w Wielkim Księstwie Poznańskim przedstawia sposób zarządzania Galicją 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcie <i>sejm prowincjonalny</i> lokalizuje w czasie nadanie konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej (1818) identyfikuje postacie Antoniego Radziwiłła, Edwarda Flotwella przedstawia sytuację społeczną w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim wyjaśnia, co było przyczyną konfliktu między szlachtą i chłopami w Galicji omawia ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej omawia sytuację Polaków na ziemiach zabranych omawia proces uwłaszczenia chłopów w zaborze pruskim 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim i austriackim porównuje sytuację poszczególnych grup społeczeństwa polskiego pod zaborem pruskim i austriackim ocenia, czy ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej sprzyjał rozwojowi kultury polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, w którym zaborze sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych
Królestwo Polskie	<ul style="list-style-type: none"> Ustrój Królestwa Polskiego Sytuacja społeczna i gospodarcza Działalność legalnej opozycji Pierwsze spiski 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>opozycja legalna, opozycja nielegalna</i> lokalizuje w czasie nadanie konstytucji Królestwu Polskiemu (1815) identyfikuje postacie Aleksandra I, Konstantego Romanowa i Adama Jerzego Czartoryskiego wymienia najważniejsze zagłębia przemysłowe w Królestwie Polskim wymienia najważniejsze organizacje spiskowe działające w Królestwie Polskim 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>kaliszanie, cenzura prewencyjna</i> lokalizuje w czasie powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), powstanie Towarzystwa Patriotycznego (1821) identyfikuje postacie Mikołaja I, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Adama Mickiewicza i Józefa Zajączka omawia ustrój Królestwa Polskiego ustanowiony w konstytucji z 1815 r. wymienia instytucje, które według konstytucji z 1815 r. sprawowały w Królestwie Polskim władzę ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską omawia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i ich skutki wymienia cele, jakie stawiała sobie opozycja legalna i nielegalna w Królestwie Polskim wyjaśnia, co odróżniało opozycję legalną i nielegalną w Królestwie Polskim 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie powstanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), powstanie Banku Polskiego (1828) identyfikuje postacie Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Waleriana Łukasińskiego, Seweryna Krzyżanowskiego wyjaśnia, dlaczego konstytucja Królestwa Polskiego należała do najbardziej liberalnych ustaw zasadniczych w Europie omawia rozwój rolnictwa i przemysłu w Królestwie Polskim wyjaśnia, kto należał do opozycji legalnej w Królestwie Polskim omawia działalność opozycji nielegalnej w Królestwie Polskim 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie działalności Towarzystwa Filomatów (1817-1823) identyfikuje postać, Tomasza Żana opisuje, jak zmieniały się nastroje Polaków względem carskiego panowania w Królestwie Polskim oraz wyjaśnia, czym te zmiany były spowodowane 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, jakie korzyści, a jakie problemy mogło przynieść Królestwu Polskiemu położenie na pograniczu trzech mocarstw
Powstanie listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> Noc listopadowa Co dalej z powstaniem? Wojna z Rosją Powstanie poza Królestwem Polskim Międzynarodowa reakcja na powstanie Następstwa powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcie <i>noc listopadowa</i> lokalizuje w czasie wybuch powstania listopadowego (29 XI 1830) identyfikuje postaci Piotra Wysockiego i Józefa Chłopickiego wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego wymienia represje, jakie spadły na Polaków w 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>noc paskiewiczowska, katorga</i> lokalizuje w czasie powstanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828), uznanie przez sejm powstania listopadowego za narodowe (18 XII 1830), detronizację Mikołaja I (25 I 1831) wprowadzenie Statutu Organicznego (1832), lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołką (26 V 1831), obronę Warszawy (6-8 IX 1831) identyfikuje postacie Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Adama 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie ogłoszenie Józefa Chłopickiego dyktatorem powstania (5 XII 1830), wybuch wojny z Rosją (II 1831), wprowadzenie stanu wojennego (1833) lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Stoczkiem i Dobrem (II 1831), bitwy pod Warem i Dębem Wielkim (III 1831), bitwę pod Iganiami (IV 1831) identyfikuje postacie Maurycego Mochackiego, Joachima Lelewela, Iwana Dybicza, Ignacego Prądzyńskiego, Józefa Dwernickiego, Emilię Plater 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie likwidację polskiego podziału administracyjnego (1837), wprowadzenie rosyjskiego kodeksu karnego (1847) identyfikuje postać Michała Radziwiłła i Konstantego Ordona omawia rolę sejmu w powstaniu listopadowym omawia działania Rządu Narodowego w czasie wojny 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia postawę przywódców powstania wobec problemu kontynuowania walki z zaborcą ocenia wpływ decyzji sejmu na przebieg powstania listopadowego ocenia międzynarodową reakcję na powstanie listopadowe

		Królestwie Polskim po klęsce powstania listopadowego	<p>Jerzego Czartoryskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego, Iwana Paskiewicza</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania listopadowego - opisuje wydarzenia nocy listopadowej - wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołką - przedstawia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy - przedstawia przykłady polityki rusyfikacyjnej po powstaniu listopadowym 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia postawy społeczeństwa polskiego wobec wybuchu powstania - omawia przebieg wojny z Rosją - przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego - omawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego - omawia polityczne następstwa wydania Statutu Organicznego 	<p>polsko-rosyjskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia skutki klęski powstania listopadowego dla mieszkańców ziem zabranych oraz zaborów pruskiego i austriackiego - wyjaśnia, dlaczego chłopci w niewielkim stopniu poparli zryw powstańczy 	
Wielka Emigracja i konspiracja w kraju	<ul style="list-style-type: none"> • Polska na wygnaniu • Stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji • Działalność spiskowa w kraju 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>Wielka Emigracja</i> - lokalizuje w czasie powstanie - identyfikuje postać Adama Jerzego Czartoryskiego - wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką - wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>emisariusz</i> - lokalizuje w czasie powstanie Hótelu Lambert (1831), Komitetu Narodowego Polskiego (1831), powstanie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832) założenie Gromad Ludu Polskiego (1835), - lokalizuje w przestrzeni kierunku emigracji polskiej w latach 1831–1832 - identyfikuje postacie Joachima Lelewela, Tadeusza Krępowieckiego, Szymona Konarskiego - charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji - wyjaśnia, w jaki sposób organizacje na emigracji utrzymywały kontakt z Polakami pod zaborami 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie ogłoszenie <i>Wielkiego manifestu</i> Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1836) - identyfikuje postacie Wiktora Heltmana, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Henryka Kamińskiego, Edwarda Dembowskiego, Piotra Ściegiennego - opisuje sytuację Polaków, którzy zdecydowali się na emigrację po powstaniu listopadowym - wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy Królestwa Polskiego niechętnie odnosili się do działań spiskowych - wymienia organizacje spiskowe wskazując obszar ich działania 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie utworzenie Komitetu Narodowego Emigracji Polskiej (1832), powstanie Młodej Polski (1834), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), powstanie Związku Narodu Polskiego (1839), powstania Związku Chłopskiego (1840-1844), utworzenie Związku Plebejuszy (1842), powołanie Centralizacji Poznańskiej (1844) - identyfikuje postacie Stanisława Worcella, Seweryna Goszczyńskiego, Karola Levittoux - wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów narody, a inaczej rządy państw Europy Zachodniej - porównuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji - wyjaśnia, w jaki sposób starano się upowszechnić sprawę narodową w najniższych warstwach społeczeństwa polskiego pod zaborami 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie Wielkiej Emigracji dla podtrzymania walki o niepodległość Polski
Wiosna Ludów na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Rabacja galicyjska • Powstanie krakowskie 1846 • Wiosna Ludów w Wielkopolsce • Wiosna Ludów w Galicji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>rabacja</i> - lokalizuje w czasie początek Wiosny Ludów w Wielkopolsce (III 1848) - lokalizuje w czasie i przestrzeni rabację galicyjską (II-III 1846) - identyfikuje postać Jakuba Szeli - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej - omawia skutki Wiosny Ludów w Galicji 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powstanie krakowskie (II 1846), likwidację Rzeczypospolitej Krakowskiej (XI 1846) - identyfikuje postacie Edwarda Dembowskiego, Ludwika Mierosławskiego - omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego - przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim - omawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze austriackim 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>serwituty</i> - lokalizuje w czasie ugodę w Jarosławcu (IV 1848), kapitulację sił polskich w Wielkopolsce (V 1848), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848) - identyfikuje postacie Jana Tyssowskiego, Fryderyka Colomba, Franza von Stadion - omawia plany powstańcze przygotowywane przy współdziałaniu emisariuszy TDP - wyjaśnia, dlaczego wystąpienia Wiosny Ludów w Poznaniu poniosły klęskę 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie pacyfikację Lwowa przez Austriaków (XI 1848) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Miłostawem (IV 1848), bitwę pod Sokolowem (V 1848) - identyfikuje postacie Leona Przyłuskiego, Wacława Zaleskiego - wyjaśnia, dlaczego planowane na 1846 r. polskie powstanie narodowe w trzech zaborach miało w praktyce bardzo ograniczony zasięg 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ Wiosny Ludów na kształtowanie się świadomości narodowej Polaków - lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie chochołowskie

Kultura polskiego romantyzmu	<ul style="list-style-type: none"> • Polski romantyzm • Romantyzm w Europie • Polska nauka i oświata w pierwszej połowie XIX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>romantyzm</i> - identyfikuje postacie Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina - wymienia cechy romantyzmu - wyjaśnia, jakie wartości były najważniejsze dla twórców okresu romantyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>wieszcz</i> - lokalizuje w czasie publikację <i>Ballad i romansów</i> Mickiewicza (1822) - identyfikuje postacie Cypriana Norwida, Aleksandra Fredry, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Stanisława Moniuszki, Johanna Wolfganga Goethego, Ludwiga van Beethovena, Adama Jerzego Czartoryskiego - wyjaśnia, dlaczego romantyzm był reakcją na klasycyzm - omawia osiągnięcia polskiej literatury romantycznej - wymienia instytucje polskiego życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>mesjanizm</i> - lokalizuje w czasie utworzenie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), wprowadzenie obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825) - identyfikuje postacie Piotra Michałowskiego, Artura Grottgera, Andrzeja Towiańskiego Friedricha Schillera, Stanisława Staszica, Juliana Ursyna Niemcewicza, Samuela Bogumiła Lindego - wyjaśnia, jaką rolę odegrał mesjanizm w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej - przedstawia rolę Królestwa Polskiego jako centrum życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w latach 1815-1830 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie ufundowanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817) - identyfikuje postacie Seweryna Goszczyńskiego, Roberta Burns, Théodore'a Géricault, Stanisława Kostki Potockiego, Tadeusza Czackiego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego - porównuje sytuację kultury i oświaty polskiej w poszczególnych zaborach w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę romantyzmu w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej
Rozdział III. Europa i świat w drugiej połowie XIX wieku						
Od wojny krymskiej do zjednoczenia Włoch	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna krymska i jej następstwa • Początki jednoczenia Włoch • Zjednoczenie Włoch 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie wojnę krymską (1853-1856) i powstanie Królestwa Włoch (1861) - identyfikuje postać Giuseppe Garibaldi i Wiktora Emanuela II - wymienia przyczyny i skutki wojny krymskiej - wymienia główne etapy jednoczenia Włoch 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>odwilż posewastopolska</i>, <i>risorgimento</i> - lokalizuje w czasie wojnę koalicji francusko-sardyńskiej z Austrią (1859), przyłączenie Wenecji do Włoch (1866), przyłączenie Rzymu do Włoch (1870) - lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę „tysiąca czerwonych koszul” (1860) - identyfikuje postać Camilla Cavoura - wyjaśnia, jaką rolę w procesie jednoczenia Włoch odegrał Piemont - opisuje proces jednoczenia Włoch 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>panslawizm</i> - lokalizuje w czasie powstania w Toskanii, Modenie, Parmie pierwszą konwencję genewską (1864), powstanie Czerwonego Krzyża (1864) - lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Sewastopola (1855) - lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Włoch - identyfikuje postacie Mikołaja I, Aleksandra II, Jeana Henriego Dunanta i Giuseppe Verdiego - przedstawia przebieg wojny krymskiej - przedstawia okoliczności powstania Czerwonego Krzyża - omawia politykę prowadzoną przez rząd Camilla Cavoura 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie pokój w Paryżu (1856) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Magentą i Solferino (1859) - wyjaśnia, dlaczego wojna krymska może być uważana za koniec porządku wiedeńskiego - wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Włoch można nazwać procesem oddolnym - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Francja w procesie jednoczenia Włoch - porównuje koncepcje zjednoczenia Włoch proponowane przez Giuseppe Garibaldi i Camilla Cavoura 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldi w jednoczeniu państwa włoskiego
Zjednoczenie Niemiec	<ul style="list-style-type: none"> • Wielkie czy Małe Niemcy? • Zjednoczenie Niemiec „krwią i żelazem” • Powstanie Austro-Węgier • Wojna z Francją • Komuna Paryska 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>zjednoczenie „krwią i żelazem”</i> - lokalizuje w czasie utworzenie ustanowienie Cesarstwa Niemieckiego (I 1871) - identyfikuje postać Ottona von Bismarcka - wyjaśnia, na czym miał polegać proces jednoczenia Niemiec „krwią i żelazem” - wymienia wydarzenia, które składały się na proces jednoczenia Niemiec „krwią i żelazem” 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>Małych Niemiec</i>, <i>Wielkich Niemiec</i>, <i>Komuna Paryska</i> - lokalizuje w czasie wojnę koalicji prusko-austriackiej z Danią (1864), wojnę prusko-austriacką (1866), utworzenie Związku Północnoniemieckiego (1867), wojnę francusko-pruską (1870), pokój w Frankfurcie (V 1871), Komuny Paryską (III – V 1871) - identyfikuje postacie Wilhelma I Hohenzollerna, Napoleona III - przedstawia przyczyny i skutki wojny Austrii z Prusami - omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie utworzenie Niemieckiego Związku Celnego (1834), powstanie Austro-Węgier - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Sadową (1866), oblężenie Sedanu i Metz (1870) - lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Niemiec - identyfikuje postacie Helmutha von Moltke, Franciszka Józefa I - przedstawia proces budowania potęgi gospodarczej i politycznej Prus w XIX - omawia przyczyny i skutki wojny Prus i Austrii z Danią - wyjaśnia, jakie następstwa miała wojna prusko-austriacka - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku Komuny Paryskiej - wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja Austrii i Prus w procesie jednoczenia państw niemieckich 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie pokój w Pradze (1866) - identyfikuje postacie Louisa Adolphe'a Thiersa, Jarosława Dąbrowskiego, Walerego Wróblewskiego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla układu sił w Europie miało powstanie Cesarstwa Niemieckiego - wyjaśnia, na czym polegało rewolucyjne znaczenie Komuny Paryskiej - wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Niemiec można nazwać procesem odgórnym 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia politykę zjednoczeniową Ottona von Bismarcka - omawia różnice i podobieństwa w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec

<p>Stany Zjednoczone w XIX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> Budowa państwa i społeczeństwa USA Geneza wojny secesyjnej Wojna secesyjna Skutki wojny secesyjnej 	<p>- lokalizuje w czasie wojnę secesyjną (1861–1865)</p> <p>- identyfikuje postać Abrahama Lincolna</p> <p>- wymienia przyczyny i skutki wojny secesyjnej</p> <p>- wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny secesyjnej miało ogłoszenie dekretu o zniesieniu niewolnictwa</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>izolacjonizm</i>, <i>secesja</i>, <i>abolicjonizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybór Abrahama Lincolna na prezydenta USA (1860), zniesienie niewolnictwa w USA (1863)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gettysburgiem (1863)</p> <p>- identyfikuje postacie Ulyssesa Granta, Williama Shermana, Roberta Lee</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ na gospodarke i społeczeństwo miała migracja z Europy</p> <p>- omawia kwestię niewolnictwa i jej wpływ na konflikt między Północą a Południem</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegała polityka izolacjonizmu</p>	<p>- lokalizuje w czasie ogłoszenie doktryny Monroego (1823), powstanie Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni atak na Fort Sumter (1861)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni rozwój terytorialny USA w XIX w.</p> <p>- identyfikuje postacie Jamesa Monroego, Jeffersona Davisa, Johna Browna</p> <p>- przedstawia sytuację społeczną w USA w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>- omawia skutki ekspansji terytorialnej Stanów Zjednoczonych</p> <p>- omawia przebieg wojny secesyjnej</p>	<p>- omawia rolę polityczną USA w obu Amerykach</p> <p>- porównuje potencjał gospodarczy, społeczny i polityczny obu stron konfliktu w wojnie secesyjnej</p> <p>- przedstawia sytuację rdzennej ludności Stanów Zjednoczonych w XIX w.</p> <p>- omawia polityczne, gospodarcze i społeczne skutki wojny secesyjnej</p>	<p>- ocenia, jakie znaczenie dla Stanów Zjednoczonych miała wojna secesyjna</p> <p>- omawia nowatorskie rozwiązania techniczne zastosowane w czasie wojny secesyjnej</p>
<p>Ekspansja kolonialna</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nowy podział kontynentów Przyczyny ekspansji kolonialnej Kolonizacja Afryki Kolonializm w Azji Polityka kolonialna Wojny i konflikty kolonialne 	<p>- stosuje pojęcia <i>kolonializm</i>, <i>imperializm</i></p> <p>- wymienia przyczyny ekspansji kolonialnej</p> <p>- wymienia skutki ekspansji kolonialnej</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego dochodziło do konfliktów kolonialnych</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>protektorat</i>, <i>dominium</i></p> <p>- lokalizuje w czasie I wojnę opiumową (1839–1841), początek reformy Meiji (1868), otwarcie Kanału Sueskiego (1869)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni zasięg imperiów kolonialnych mocarstw europejskich w Afryce i Azji</p> <p>- omawia ekonomiczne, polityczne, militarne, społeczne i kulturowe przyczyny ekspansji kolonialnej</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego Japonia w przeciwieństwie do Chin nie uległa kolonizacji</p> <p>- wyjaśnia, jakie znaczenie miał Kanał Sueski dla polityki kolonialnej i imperialnej w XIX w.</p> <p>- wymienia przykłady konfliktów kolonialnych</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>półkolonia</i></p> <p>- identyfikuje postacie Cecila Johna Rhodesa, Mutsuhito, Ferdinanda de Lessepsa</p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie sipajów (1857–1859), powstanie bokserów (1899–1901), I wojnę burską (1880–1881), II wojnę burską (1899–1902)</p> <p>- opisuje proces kolonizacji Afryki przez Wielką Brytanię, Niemcy i Włochy</p> <p>- omawia politykę mocarstw europejskich wobec Chin</p>	<p>- lokalizuje w czasie otwarcie Japonii (1854), konferencję berlińską (1884–1885), powstanie Mahdiego (1881–1899), aneksję Hawajów przez USA (1898)</p> <p>- omawia przykłady zbrodni kolonizatorów w Afryce</p> <p>- omawia przykłady oporu rdzennych ludów Afryki i Azji wobec kolonizatorów</p> <p>- omawia proces kolonizacji Indochin</p>	<p>- ocenia postawy kolonizatorów wobec rdzennej ludności Afryki</p> <p>- ocenia skutki ekspansji kolonialnej w Afryce i Azji</p> <p>- ocenia znaczenie XIX-wiecznego kolonializmu dla metropolii i państw kolonizowanych</p>
<p>Postęp naukowy i techniczny</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój nauki Rozwój medycyny i higieny Rozwój techniki Wpływ postępu technicznego na życie codzienne Zmiany ludnościowe 	<p>- stosuje pojęcie <i>urbanizacja</i></p> <p>- lokalizuje w czasie</p> <p>- identyfikuje postacie Charlesa Darwina, Louisa Pasteura, Wilhelma Roentgena, Alberta Einsteina, Marii Skłodowskiej-Curie, Alexandra Grahama Bella, Thomasa Alvy Edisona</p> <p>- wymienia wynalazki techniczne przełomu XIX i XX w.</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>darwinizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie ogłoszenie teorii ewolucji Darwina (1859), wynalezienie telefonu (1876), odkrycie promieni Roentgena (1895) odkrycie polonu i radu (1898)</p> <p>- identyfikuje postacie Zygmunta Freuda, Dmitrija Mendelejewa, Karola Orszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Guglielma Marconiego, Aleksandra Popowa, Orvilla i Wilbura Wrightów, Henry'ego Forda</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki miał wszechstronny rozwój nauki w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ miały wynalazki na rozwój komunikacji</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miały odkrycia naukowe drugiej połowy XIX i początków XX w.</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>antyseptyka</i></p> <p>- lokalizuje w czasie pierwsze wręczenie Nagrody Nobla (1901), pierwszy lot samolotem (1903)</p> <p>- identyfikuje postacie Augusta Comte'a, Gregora Mendla, Iwana Pawłowa, Roberta Kocha, Heinricha Hertza, Maxa Plancka, Pierre'a Curie, Ernsta von Siemensa, Carla Benza, Gottlieba Daimlera, Rudolfa Diesla</p> <p>- wymienia osiągnięcia naukowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i ścisłych</p> <p>- omawia zmiany w medycynie i higienie przełomu XIX i XX w.</p> <p>- omawia wpływ przemian cywilizacyjnych na zmiany ludnościowe na przełomie XIX i XX w.</p> <p>- przedstawia wkład Polaków w rozwój nauki na przełomie XIX i XX w.</p>	<p>- lokalizuje w czasie pierwszą Wystawę Światową (1851), opracowanie układu okresowego pierwiastków (1869), opracowanie szczepionki przeciw wściekliznie (1885), powstanie wieży Eiffla (1889)</p> <p>- identyfikuje postacie Jeana Bernarda Foucaulta, Jamesa Maxwella, Ernesta Rutherforda, Antoine'a Henriego Becquerela, Louisa Blériota</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ miały wynalazki na rozwój technologii produkcji</p> <p>- opisuje, jakie były przyczyny i skutki wzrostu liczby ludności w Europie i na świecie</p>	<p>- ocenia wpływ postępu technicznego na życie codzienne</p>

<p>Nowe ideologie i ruchy społeczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Demokratyzacja w Europie Zachodniej • Socjalizm i ruch robotniczy • Chrześcijańska demokracja i nacjonalizm • Ruch na rzecz równouprawnienia kobiet 	<p>- stosuje pojęcia <i>demokratyzacja, emancypacja</i></p> <p>- lokalizuje w czasie przyznanie praw wyborczych kobietom w Polsce (1918)</p> <p>- wymienia nowe ideologie i ruchy społeczne, które powstały w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>- wymienia postulaty ruchu emancypacyjnego kobiet</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>socialdemokracja, chrześcijańska demokracja, nacjonalizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie przyznanie powszechnego prawa wyborczego we Francji (1848), ogłoszenie Encykliki <i>Rerum novarum</i> (1891)</p> <p>- identyfikuje postać Leona XIII</p> <p>- omawia postulaty ideologii socialdemokratycznej</p> <p>- przedstawia okoliczności powstania ruchu robotniczego</p> <p>- wymienia przykłady partii politycznych, związanych z ruchem robotniczym</p> <p>- przedstawia założenia ideologiczne chrześcijańskiej demokracji</p> <p>- omawia podstawy ideologiczne nacjonalizmu</p> <p>- wskazuje przykłady działań na rzecz równouprawnienia kobiet</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>rewizjonizm (reformizm), anarchizm, syjonizm, sufrażystki, feminizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie I Międzynarodówki (1864), powstanie II Międzynarodówki (1889)</p> <p>- identyfikuje postać Eduarda Bernsteina</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji ustrojowej</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę w ruchu robotniczym miała odgrywać I i II Międzynarodówka</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki miała radykalizacja ideologii nacjonalistycznej</p>	<p>- lokalizuje w czasie powstanie brytyjskiej Partii Pracy (1900)</p> <p>- identyfikuje postacie Pierre'a Proudhona, Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina</p> <p>- omawia skutki rozłamu w ruchu robotniczym po rozwiązaniu I Międzynarodówki</p> <p>- wyjaśnia, jakie postulaty dzieliły anarchistów od socjalistów</p> <p>- opisuje proces demokratyzacji ustrojowej Wielkiej Brytanii</p>	<p>- ocenia skutki demokratyzacji ustrojowej na przykładzie Wielkiej Brytanii</p> <p>- opisuje proces przemian ustrojowych we Francji w drugiej połowie XIX w.</p>
<p>Epoka pozytywizmu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Scjentyzm i pozytywizm • Literatura pozytywistyczna • Sztuka i architektura • Nowe nurty w sztuce • Kultura staje się masowa • Aktywny wypoczynek 	<p>- stosuje pojęcia <i>pozytywizm, impresjonizm, secesja</i></p> <p>- identyfikuje postacie Émila Zoli, Honoré de Balzaca, Wiktora Hugo, Claude'a Moneta, Pabla Picassa</p> <p>- wymienia cechy charakterystyczne pozytywizmu</p> <p>- wymienia cechy kultury masowej</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>scjentyzm, realizm, naturalizm</i></p> <p>- identyfikuje postacie Augusta Comte'a, Fiodora Dostojewskiego, Augusta Renoira, Vincenta van Gogha, Augusta Rodina</p> <p>- wymienia cechy charakterystyczne scjentyzmu</p> <p>- wymienia nowe nurty w sztuce drugiej połowy XIX i początków XX w.</p> <p>- wyjaśnia, jakie zjawiska i procesy wpłynęły na rozwój kultury masowej</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>postimpresjonizm, historyzm, symbolizm, kubizm, idea olimpizmu, skauting</i></p> <p>- identyfikuje postacie Charlesa Dickensa, Lwa Tołstoja, Antona Czechowa, Josepha Conrada, Édouarda Maneta, Paula Gauguina, Paula Cézanne'a, Augusta i Louisa Lumiére, Gustawa Klimta</p> <p>- omawia problematykę literatury pozytywistycznej</p> <p>- charakteryzuje sztukę i architekturę drugiej połowy XIX i początków XX w.</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego impresjonizm stanowił przewrót w XIX-wiecznym malarstwie europejskim</p>	<p>- identyfikuje postacie Marka Twaina, Jacka Londona, Carla Collodiego, Edmonda de Amicisa, Berthe Morisot, Camille Claudel, Georges'a Braque'a, Pierre'a de Coubertina, Roberta Baden-Powella</p> <p>- przedstawia, jak zmieniło się podejście XIX-wiecznego społeczeństwa do sposobów spędzania wolnego czasu przez dorosłych i młodzież</p>	<p>- ocenia, jakie znaczenie miał wzrost popularności kultury fizycznej w XIX w.</p>
<p>Rozdział IV. Ziemie polskie w drugiej połowie XIX wieku</p>						
<p>Powstanie styczniowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza powstania styczniowego • Wybuch powstania • Przebieg walk powstańczych • Powstanie styczniowe na arenie międzynarodowej • Upadek powstania 	<p>- stosuje pojęcie <i>polskie państwo podziemne</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybuch powstania styczniowego i ogłoszenie manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863), objęcie władzy nad powstaniem przez Romualda Traugutta (X 1863)</p> <p>- identyfikuje postać Romualda Traugutta</p> <p>- wymienia przyczyny powstania styczniowego</p>	<p>- stosuje pojęcia „<i>biali</i>”, „<i>czerwoni</i>”, <i>branka</i></p> <p>- lokalizuje w czasie brankę (14/15 I 1863), wydanie ukazu o uwłaszczeniu (1864), śmierć Romualda Traugutta (VIII 1864)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni tereny, które były objęte działaniami polskich partyzantów</p> <p>- identyfikuje postacie Aleksandra Wielopolskiego, Ludwika Mierosławskiego, Stefana Bobrowskiego, Mariana Langiewicza</p> <p>- omawia poglądy „<i>białych</i>” i „<i>czerwonych</i>” na kwestię niepodległości Polski</p> <p>- wymienia wydarzenia, które miały wpływ na upadek powstania styczniowego</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>odwilż posewastopolska</i></p> <p>- lokalizuje w czasie manifestację na placu Zamkowym (IV 1861), powołanie Rządu Cywilnego (VI 1862), podpisanie konwencji Alvenslebena (II 1863), powstanie Rządu Narodowego (</p> <p>- identyfikuje postacie Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga, Jarosława Dąbrowskiego, Zygmunta Padlewskiego, Zygmunta Felińskiego, Teodora Berga, Michaiła Murawjowa</p> <p>- omawia politykę Aleksandra Wielopolskiego w Królestwie Polskim</p> <p>- wyjaśnia, co dla mieszkańców Królestwa Polskiego przyniosła odwilż posewastopolska</p> <p>- omawia sytuację w Królestwie</p>	<p>- lokalizuje w czasie wprowadzenie stanu wojennego (X 1861), powstanie Komitetu Miejskiego (X 1861), powstanie Dyrekcji krajowej (XII 1861)</p> <p>- identyfikuje postacie Francesca Nulla, François'a de Rochebrune'a, Andrieja Potebni, Józefa Haukego-Bosaka, Stanisława Brzóska, Aleksandra Waszkowskiego</p> <p>- wyjaśnia, co miało wpływ na odzyskanie idei niepodległościowych na przełomie lat 50. i 60. XIX w.</p> <p>- wyjaśnia wpływ polityki</p>	<p>- ocenia stosunek opinii międzynarodowej do powstania styczniowego</p> <p>- omawia przebieg i skutki wydarzeń związanych z powstaniem styczniowym w swoim regionie</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności wybuchu powstania styczniowego - przedstawia postulaty ogłoszone w Maniście Tymczasowego Rządu Narodowego - charakteryzuje przebieg walk powstańczych - przedstawia okoliczności upadku powstania styczniowego 	<p>Polskim przed wybuchem powstania styczniowego</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia, jaki sposób rozwiązania sprawy chłopskiej zaproponowano w Maniście Tymczasowego Rządu N - wyjaśnia, do kogo Tymczasowy Rząd Narodowy apelował - o wspólną walkę przeciwko zaborem - omawia sposób organizacji i funkcjonowania polskiego państwa podziemnego- omawia rolę, jaką odegrał Romuald Traugutt w powstaniu styczniowym 	<p>Aleksandra Wielopolskiego na radykalizację nastrojów w Królestwie Polskim</p> <ul style="list-style-type: none"> - porównuje i ocenia programy „białych” i „czerwonych” - wyjaśnia, kto i dlaczego poparł lub potępił powstanie styczniowe 	
Zabór rosyjski po powstaniu styczniowym	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny upadku powstania styczniowego • Znaczenie powstania styczniowego • Represje po upadku powstania styczniowego • Postawy Polaków wobec zaborców 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>pozytywizm warszawski</i> - omawia przyczyny upadku powstania - wymienia represje władzy carskiej wobec polskiego szkolnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>noc apuchtinowska, lojalizm, trójlojalizm</i> - lokalizuje w czasie wprowadzenie urzędu generał-gubernatora (1874), początek nocy apuchtinowskiej (1879) - wyjaśnia, jakie znaczenie miało powstanie styczniowe dla walk Polaków o niepodległość - omawia represje wobec uczestników powstania - charakteryzuje represje wobec Królestwa Polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>tajne komplety</i> - lokalizuje w czasie utworzenie Komitetu Urządzącego (1864), wprowadzenie j. rosyjskiego jako urzędowego (1866) - likwidację Banku Polskiego (1885), założenie Uniwersytetu Latającego (1885), likwidację Szkoły Głównej - identyfikuje postacie Władysława Czarotoryskiego, J. Dąbrowskiego, J. Szczawińską-Dawidową - wyjaśnia, w jaki sposób Polacy wyrażali postawę opozycyjną wobec polityki władz zaborczych po powstaniu styczniowym - wyjaśnia, w jaki sposób represje popowstaniowe wpłynęły na życie Polaków pod zaborem rosyjskim - omawia postawy Polaków wobec rosyjskich represji po upadku powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powstanie zabajkałskie (1866), rozpoczęcie likwidacji Kościoła unickiego (1875), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1866) - wyjaśnia, dlaczego stanowisko pozytywistów warszawskich było bardziej popularne od postawy trójlojalistycznej - omawia położenie Kościoła katolickiego i unickiego po powstaniu styczniowym 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia postawy Polaków wobec zaborców po powstaniu styczniowym
Sytuacja w zaborze pruskim i austriackim	<ul style="list-style-type: none"> • Germanizacyjna polityka władz niemieckich • Postawy Polaków wobec germanizacji • W walce o polskość • Polityka władz austriackich i postawy Polaków wobec niej • Autonomia galicyjska 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>germanizacja</i> - lokalizuje w czasie, początek strajku dzieci polskich we Wrześni (1901), - identyfikuje postać Michała Drzymały - wymienia decyzje władz pruskich zmierzające do germanizacji szkolnictwa - wymienia działania Polaków, które były przykładem walki z germanizacją - wymienia instytucje życia politycznego, społecznego i kulturalnego, które były przejawem autonomii galicyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>Kulturkampf, rugi pruskie</i> - lokalizuje w czasie Kulturkampf (1871–1878), powstanie Komisji Kolonizacyjnej (1886), rugi pruskie (1885–1890), powstanie Hakaty (1894), - identyfikuje postacie Mieczysława Ledóchowskiego, Piotra Wawrzyniaka - omawia politykę kulturkampfu w zaborze pruskim - wyjaśnia, w jaki sposób władze pruskie walczyły z polskością w sferze ekonomicznej - omawia postawy Polaków wobec germanizacji szkolnictwa i życia gospodarczego - przedstawia okoliczności wprowadzenia autonomii w Galicji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>stańczycy</i> - lokalizuje w czasie wprowadzenie j. niemieckiego jako urzędowego w zaborze pruskim (1876), nadanie Galicji autonomii (1867), uchwalenie noweli osadniczej (1904), strajk szkolny w Wielkopolsce (1906), ustawę kagańcową (1908), ustawę wyłączeniową (1908), - wprowadzenia j. polskiego jako urzędowego w Galicji (1859), - powołanie Sejmu Krajowego (1861), powstanie Rady Szkolnej Krajowej - identyfikuje postacie Ferdynanda Hansemanna, Hermanna Kennemanna, Henryka Tiedemanna, Agenora Gołuchowskiego, Kazimierza Badeniego, Józefa Szujskiego, Stanisława Tarnowskiego - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Hakata - wyjaśnia, dlaczego walkę Polaków z germanizacją w zaborze pruskim nazywa się najdłuższą wojną nowoczesnej Europy - przedstawia poglądy konserwatystów krakowskich zwanych stańczykami 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>wiryliści</i> - lokalizuje w czasie powstanie Towarzystwa Przyjaciół Wzajemnego Pouczania się i Opieki nad Dziećmi „Warta” (1894) - identyfikuje postacie Floriana Stablewskiego, Anieli Tułodzieckiej, Floriana Ceynowy, Hieronima Derdowskiego, Walentego Barczewskiego, Antoniego Wolszlegiera, Jana Liszewskiego, Wojciecha Kętrzyńskiego, Karola Miarki, Franciszka Smolki, Kazimierza Grocholskiego - omawia działalność Polaków walczących o polskość Warmii, Mazur, Górnego Śląska i Pomorza Gdańskiego - omawia przyczyny łagodzenia polityki władz zaborczych wobec Polaków w Galicji 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia postawy Polaków wobec germanizacji - ocenia rolę Galicji jako ostoi polskiego życia narodowego - wyjaśnia, dlaczego Galicję nazywano polskim Piemontem

<p>Gospodarka i społeczeństwo ziem polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> Praca organiczna i praca u podstaw Rolnictwo w trzech zaborach Rozwój przemysłu Przemiany społeczne Asymilacja Żydów Emancypantki 	<p>- stosuje pojęcia <i>praca organiczna, praca u podstaw</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie Polskiej Macierzy Szkolnej (1905)</p> <p>- identyfikuje postać, Hipolita Cegielskiego</p> <p>- wymienia cechy charakterystyczne pracy organicznej i pracy u podstaw</p> <p>- przedstawia przykłady działań w zakresie pracy organicznej i pracy u podstaw we wszystkich trzech zaborach</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>asymilacja</i></p> <p>- lokalizuje w czasie otwarcie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (1845), wynalezienia lampy naftowej (1853)</p> <p>- identyfikuje postacie Ignacego Łukasiewicza, Elizy Orzeszkowej</p> <p>- omawia kierunki rozwoju przemysłu w Królestwie Polskim</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę gospodarczą i społeczną odgrywał okręg łódzki</p> <p>- przedstawia postulaty i działania polskich emancypantek</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>syjoniści</i></p> <p>- lokalizuje w czasie zniesienie granicy celnej między Rosją a Królestwem Polskim (1851)</p> <p>- identyfikuje postacie Dezyderygo Chłapowskiego, Karola Marcinkowskiego Franciszka Stefczyka, Narczyży Żmichowskiej, Piotra Wawrzyniaka</p> <p>- charakteryzuje przemiany w rolnictwie na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p> <p>- opisuje rozwój przemysłu w zaborze pruskim i austriackim</p> <p>- omawia przyczyny i skutki asymilacji Żydów</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany gospodarcze oraz społeczne i narodowe na polskiej wsi miało uwłaszczenie</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>litwacy, sztetl, jidysz, Haskala</i></p> <p>- identyfikuje postacie Gustawa Potworowskiego, Andrzeja Zamoyskiego, Ludwika Zamenhafa</p> <p>- porównuje rozwój rolnictwa we wszystkich trzech zaborach</p> <p>- charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p> <p>- opisuje położenie mniejszości żydowskiej na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p>	<p>- ocenia znaczenie pracy organicznej i pracy u podstaw dla kształtowania się nowoczesnego narodu polskiego</p>
<p>Nowe nurty polityczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ruch socjalistyczny na ziemiach polskich Dwa nurty w polskim ruchu socjalistycznym Kształtowanie się ruchu narodowego Narodowa Demokracja Rozwój ruchu ludowego na ziemiach polskich Rewolucja 1905 roku w Rosji Rewolucja 1905 roku na ziemiach polskich Skutki rewolucji z lat 1905–1907 na ziemiach polskich 	<p>- lokalizuje w czasie rewolucji socjalistyczną (1905–1907)</p> <p>- identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa</p> <p>- wymienia polskie partie polityczne reprezentujące ruch socjalistyczny, ludowy i narodowy</p> <p>- omawia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>solidaryzm narodowy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie działalność Wielkiego Proletariatu (1882-1885), powstanie PPS (1892), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), powstanie LN (1893), powstanie Stronnictwa Ludowego (1895), założenie Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903), krwawą niedzielę w Petersburgu (22 I 1905), strajki szkolne na ziemiach polskich (1905–1908)</p> <p>- identyfikuje postacie Ludwika Waryńskiego, Bolesława Limanowskiego, Stanisława Wojciechowskiego, I. Daszyńskiego, W. Korfańtego, Mikołaja II</p> <p>- wymienia postulaty programowe polskiego ruchu socjalistycznego, ludowego i narodowego</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego doszło do wybuchu rewolucji 1905-1907 w Rosji i na ziemiach polskich</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>serwituty</i></p> <p>- lokalizuje w czasie utworzenie Ligi Polskiej (1887), powstanie Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (1897), powstanie robotnicze w Łodzi (VI 1905)</p> <p>- identyfikuje postacie Ludwika Kulczyckiego, Juliana Marchlewskiego, Róży Luksemburg, Zygmunta Balickiego, Stanisława Stojalowskiego, Marii i Bolesława Wysłouchów</p> <p>- omawia proces budowania polskiego ruchu narodowego</p> <p>- omawia okoliczności powstania ruchu ludowego</p> <p>- przedstawia przebieg rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich</p> <p>- przedstawia cele strajków szkolnych w latach 1905–1908</p>	<p>- lokalizuje w czasie rozłam w Polskiej Partii Socjalistycznej (1906), rozłam w Polskim Stronnictwie Ludowym (1913)</p> <p>- identyfikuje postacie Aleksandra Sulkiewicza, Aleksandra Malinowskiego, Jana Ludwika Popławskiego, Zygmunta Miłkowskiego, Karola Lewakowskiego, Jana Stapińskiego</p> <p>- porównuje cele i założenia programowe PPS i SDKPiL</p> <p>- omawia rozwój partii socjalistycznych, narodowych i ludowych na ziemiach polskich</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni ośrodki wystąpień robotniczych w okresie rewolucji z lat 1905–1907</p>	<p>- ocenia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich</p>
<p>Polska kultura i nauka przełomu XIX i XX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> Polski pozytywizm Rola historii w polskiej kulturze Młoda Polska Malarstwo i rzeźba przełomu XIX i XX wieku Polska nauka w drugiej połowie XIX wieku Polscy naukowcy na świecie 	<p>- stosuje pojęcia <i>pozytywizm warszawski, Młoda Polska (modernizm)</i></p> <p>- lokalizuje w czasie pozytywizm w kulturze polskiej (1864–1890), okres Młodej Polski</p> <p>- lokalizuje w kulturze polskiej (1890–1918)</p> <p>- identyfikuje postacie Bolesława Prusa, Henryka Sienkiewicza, Jana Matejki, Marii Skłodowskiej-Curie</p> <p>- wymienia przykłady dzieł tworzonych „ku pokrzepieniu serc”</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>malarstwo historyczne</i></p> <p>- lokalizuje w czasie Nagrodę Nobla z fizyki dla Marii Skłodowskiej-Curie (1903), Literacką Nagrodę Nobla dla Henryka Sienkiewicza (1905), Nagrodę Nobla z chemii dla Marii Skłodowskiej-Curie (1911)</p> <p>- identyfikuje postacie Elizy Orzeszkowej, Stefana Żeromskiego, Władysława Reymonta, Stanisława Wyspiańskiego, Ignacego Jana Paderewskiego</p> <p>- omawia problematykę polskiej literatury pozytywistycznej</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę odgrywała historia w polskiej kulturze</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>warszawska i krakowska szkoła historyczna, etnografia</i></p> <p>- zna postacie A. Świętochowskiego, M. Konopnickiej, A. Asnyka, Juliusza i Wojciecha Kossaków, Stanisława Przybyszewskiego, Jana Kasprówicza, Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Gabrieli Zapolskiej, Stanisława Witkiewicza, Jacka Malczewskiego, Leona Wyczółkowskiego,</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę odgrywała inteligencja w okresie pozytywizmu</p> <p>- omawia cechy charakterystyczne literatury i sztuki okresu Młodej Polski</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>neoromantyzm, bohema (cyganeria)</i></p> <p>- identyfikuje postacie Artura Górskiego, Tadeusza Micińskiego, Mieczysława Karłowicza, Feliksa Nowowiejskiego, Karola Szymanowskiego, Edmunda Strzeleckiego, Ernesta Malinowskiego, Ignacego Domeyki, Jana Czerskiego, Benedykta Dybowskiego, Rudolfa Modrzejewskiego, Bronisława Piłsudskiego, Kazimierza Prószyńskiego, Jana Szczepanika, Oskara Kolberga</p> <p>- porównuje poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej</p>	<p>- ocenia wkład twórców okresu pozytywizmu i Młodej Polski w rozwój kultury narodowej</p> <p>- omawia wkład polskich naukowców w rozwój państw amerykańki południowej i badania nad środowiskiem przyrodniczym Syberii</p>

Rozdział V. I wojna światowa

Przyczyny światowego konfliktu	<ul style="list-style-type: none"> • Międzynarodowy układ sił • Powstanie sojuszy • Wojna rosyjsko-japońska • Wyścig zbrojeń • Kocioł bałkański 	<p>- stosuje pojęcia <i>trójprzymierze</i>, <i>trójporozumieniem (ententa)</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wojnę japońsko-rosyjską (1904–1905)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni państwa wchodzące w skład trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego ukształtowały się trójprzymierze i trójporozumienie</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>belle epoque</i>, <i>państwa centralne</i>, <i>kocioł bałkański</i></p> <p>- lokalizuje w czasie zawarcie trójprzymierza (1882), powstanie ententy (1904), I wojnę bałkańską (1912–1913), II wojnę bałkańską (1913)</p> <p>- identyfikuje postać Wilhelma II</p> <p>- omawia proces tworzenia się bloków polityczno-militarnych przez I wojnę światową</p> <p>- wymienia cele, które skłaniały mocarstwa europejskie do zwierania sojuszy</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego sytuację na Bałkanach nazywano „kotleń bałkańskim”</p>	<p>- lokalizuje w czasie zawiązanie sojuszu Francji z Rosją (1892), zdobycie Port Artur przez Japonię (1905), bitwę pod Cuszimą (1905), przyłączenie się Rosji do ententy (1907), aneksję Bośni przez Austro-Węgry (1908)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni państwa, które na skutek wojen bałkańskich uzyskały największe zdobycze terytorialne</p> <p>- omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-japońskiej</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń na początku XX w.</p> <p>- przedstawia skutki wojen bałkańskich</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>Weltpolitik</i></p> <p>- charakteryzuje międzynarodowy układ sił na przełomie XIX i XX w.</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki miało prowadzenie Weltpolitik przez Niemcy</p> <p>- wyjaśnia, jak polityka Niemiec na przełomie XIX i XX w. wpłynęła na światowy układ sił</p> <p>- opisuje sytuację na Bałkanach na początku XX w.</p>	- ocenia wpływ sytuacji na Bałkanach na wybuch konfliktu światowego
Fronty Wielkiej Wojny	<ul style="list-style-type: none"> • Zamach w Sarajewie • Wybuch I wojny światowej • Nieudana wojna błyskawiczna • Wojna pozycyjna na froncie zachodnim • Front wschodni • Front bałkański i włoski 	<p>- stosuje pojęcia <i>wojna błyskawiczna</i>, <i>wojna pozycyjna</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybuch I wojny światowej (28 VII 1914)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni zamach na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał plan wojny błyskawicznej</p> <p>- charakteryzuje sposób prowadzenia wojny pozycyjnej</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>wojna manewrowa</i></p> <p>- lokalizuje w czasie zamach w Sarajewie (VI 1914), bitwę nad Marną (IX 1914), wystąpienia Włoch z trójprzymierza (1915), bitwę pod Verdun (II-XII 1916), bitwę nad Sommą (VII-XI 1917),</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Tannenbergiem (VIII 1914)</p> <p>- identyfikuje postacie Franciszka Ferdynanda Habsburga, Alfreda von Schlieffena</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał tzw. efekt domina w przypadku wybuchu I wojny światowej</p> <p>- omawia okoliczności, w jakich załamał się niemiecki plan wojny błyskawicznej</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegała wojna manewrowa</p>	<p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę o Gallipoli (1915-1916), bitwę pod Gorlicami (1915)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni państwa, które uczestniczyły w wojnie po stronie państw centralnych lub ententy</p> <p>- identyfikuje postacie Ferdynanda Focha, Paula von Hindenburga</p> <p>- omawia polityczne konsekwencje zamachu w Sarajewie</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę odgrywały nowe rodzaje broni zastosowane na froncie zachodnim</p> <p>- omawia przebieg działań wojennych na froncie zachodnim i wschodnim</p> <p>- wymienia kluczowe momenty w przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim i zachodnim w latach 1914-1916</p>	<p>- lokalizuje w czasie przystąpienie Japonii do wojny po stronie ententy (1914), przystąpienie Turcji do wojny po stronie państw centralnych (1914), przystąpienie Bułgarii do wojny po stronie państw centralnych (1915), przystąpienie Rumunii do wojny po stronie ententy (1916), przystąpienie Grecji do wojny po stronie ententy (1917)</p> <p>- identyfikuje postać Gawriła Principa</p> <p>- omawia zmiany w składzie trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>- omawia różnice między działaniami zbrojnymi na froncie wschodnim i zachodnim</p> <p>- opisuje działania wojenne na froncie bałkańskim i włoskim</p>	- ocenia skuteczność wojny pozycyjnej i manewrowej
Rewolucje w Rosji	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja lutowa • Okres dwuwładzy • Rewolucja październikowa • Wojna domowa • Rosja po rewolucji 	<p>- stosuje pojęcia <i>rewolucja lutowa</i>, <i>rewolucja październikowa</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybuch rewolucji lutowej (III 1917), wybuch rewolucji październikowej (6/7 XI 1917)</p> <p>- identyfikuje postacie Mikołaja II, Włodzimierza Lenina</p> <p>- omawia skutki rewolucji październikowej</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>dwuwładza</i>, <i>bolszewicy</i>, <i>dyktatura proletariatu</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powołanie Rządu Tymczasowego (III 1917), podpisanie pokoju brzeskiego (3 III 1918), wojnę domową (1919–1920)</p> <p>- identyfikuje postacie Aleksandra Kiereńskiego, Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego</p> <p>- wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej</p> <p>- charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę odegrał Włodzimierz Lenin w czasie rewolucji rosyjskich</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego Rosja po rewolucji stała się państwem totalitarnym</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>tezy kwietniowe</i></p> <p>- lokalizuje w czasie abdykację Mikołaja II (III 1917), ogłoszenie tez kwietniowych (IV 1917), uchwalenie konstytucji rosyjskiej (VII 1918), egzekucję rodziny carskiej (VII 1918)</p> <p>- identyfikuje postać Grigorija Rasputina</p> <p>- omawia sytuację militarną, polityczną i gospodarczą w Rosji do 1917 r.</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego bolszewicy w okresie dwuwładzy cieszyli się rosnącym poparciem</p> <p>- opisuje przebieg rewolucji październikowej</p> <p>- omawia proces budowania ZSRS</p> <p>- przedstawia przyczyny wojny domowej</p> <p>- przedstawia metody, jakie stosowali bolszewicy w celu umocnienia swojej władzy</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>mienszewicy</i>, <i>eserowcy</i>, <i>kadeci</i></p> <p>- identyfikuje postacie Jurija Martowa, Wiktora Czernowa, Pawła Miłukowa, Antona Denikina, Aleksandra Kołczaka, Piotra Wrangla</p> <p>- omawia i porównuje programy rosyjskich stronnictw politycznych</p> <p>- wyjaśnia, co przyczyniło się do sukcesu Armii Czerwonej w wojnie domowej</p> <p>- wyjaśnia, co skłoniło Lenina do brutalnej rozprawy z carem i jego rodziną</p>	- ocenia metody stosowane przez bolszewików w celu umocnienia swojej władzy

<p>Klęska państw centralnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wojna na morzach Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny Sytuacja państw centralnych Klęska państw centralnych Rewolucja w Niemczech Skutki Wielkiej Wojny 	<p>- stosuje pojęcie <i>nieograniczona wojna podwodna</i></p> <p>- lokalizuje w czasie przystąpienie USA do wojny (IV 1917), rozejm w Compiègne i zakończenie I wojny światowej (11 XI 1919)</p> <p>- identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona</p> <p>- wymienia założenia planu pokojowego Thomasa Woodrowa Wilsona</p> <p>- omawia postanowienia rozejmu w Compiègne</p>	<p>- lokalizuje w czasie rozpoczęcie przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (1915), pokój brzeski (3 III 1918), rewolucję listopadową w Niemczech (XI 1918 – IV 1919)</p> <p>- identyfikuje postać Karola I Habsburga</p> <p>- wyjaśnia okoliczności i skutki zawarcia pokoju w Brześciu</p> <p>- przedstawia skutki polityczne, gospodarcze i społeczne Wielkiej Wojny</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>Mittleuropa</i></p> <p>- lokalizuje w czasie kapitulację Austro-Węgier (3 XI 1918)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni II bitwę nad Marną (VIII 1918)</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego Niemcy zdecydowały się na nieograniczoną wojnę podwodną</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki przyniosła nieograniczona wojna podwodna</p> <p>- przedstawia okoliczności przystąpienia stanów Zjednoczonych do wojny</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego państwa centralne poniosły klęskę w I wojnie światowej</p>	<p>- lokalizuje w czasie wysłanie depechy Zimmermanna (I 1917)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę jutlandzką (V-VI 1916)</p> <p>- identyfikuje postaci Arthura Zimmermanna i Heinricha von Eckardta Karola I Habsburga</p> <p>- omawia problemy, z jakimi zmagaly się państwa centralne po 1916 r.</p> <p>- omawia przebieg i skutki rewolucji listopadowej w Niemczech</p>	<p>- ocenia polityczne, ekonomiczne i społeczne skutki I wojny światowej</p> <p>- ocenia wpływ sposobów prowadzenia działań zbrojnych na totalny charakter I wojny światowej</p>
<p>Polacy na frontach Wielkiej Wojny</p>	<ul style="list-style-type: none"> Polacy u boku państw centralnych Legiony Polskie u boku Austro-Węgier Formacje polskie u boku Rosji Szlak bojowy Legionów Polskich Wojsko polskie we Francji 	<p>- stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i></p> <p>- lokalizuje w czasie sformowanie Legionów Polskich (VIII 1914)</p> <p>- identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego</p> <p>- wyjaśnia, jakie były zasługi Józefa Piłsudskiego dla tworzenia polskich formacji wojskowych w czasie I wojny światowej</p> <p>- wymienia polskie formacje wojskowe walczące po stronie państw centralnych i ententy</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>kryzys przysięgowy</i>, <i>Błękitna Armia</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wymarsz Kompanii Kadrowej (VIII 1914), sformowanie Błękitnej Armii (VI 1917), kryzys przysięgowy (VII 1917)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Rokitną (VI 1915), bitwę pod Kostiuchnówką (VII 1917), bitwę pod Kaniowem (V 1918)</p> <p>- identyfikuje postaci Józefa Hallera, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego</p> <p>- omawia polityczne koncepcje niepodległościowe w Galicji i Królestwie Polskim</p> <p>- przedstawia skutki kryzysu przysięgowego</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>bajonicyzy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie bajonicyzów (VIII 1914), powstanie Polskiej Organizacji Wojskowej (X 1914)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Limanową (XII 1914)</p> <p>- identyfikuje postać Edwarda Rydz-Śmigłego</p> <p>- przedstawia okoliczności powstania Legionów Polskich</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać I Kompania Kadrowa</p> <p>- omawia szlak bojowy Legionów Polskich</p> <p>- wyjaśnia, w jakim celu powołano Polską Organizację Wojskową</p> <p>- przedstawia formacje polskie, które powstały u boku Rosji</p>	<p>- lokalizuje w czasie powstanie Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Niepodległościowych (1912), powstanie Centralnego Komitetu Narodowego (VII 1914), powstanie Naczelnego Komitetu Narodowego (VIII 1914), powstanie Komitetu Narodowego Polskiego (XI 1914), powstanie Komitetu Narodowego Polskiego w Lozannie (1917)</p> <p>- identyfikuje postaci Tadeusza Kasprzyckiego, Władysława Prażmowskiego ps. Belina</p> <p>- omawia proces formowania wojska polskiego we Francji</p> <p>- omawia genezę Legionów Polskich</p>	<p>- ocenia, jakie znaczenie dla Polaków mogła mieć walka w wojnie toczonej przez zaborców</p> <p>- ocenia, czy polskie jednostki wojskowe walczące w czasie I wojny światowej spełniły pokładane w nich nadzieje</p>
<p>Sprawa polska na arenie międzynarodowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sprawa polska na początku wojny Państwa centralne wobec sprawy polskiej Sprawa polska w polityce państw ententy Polacy na konferencji pokojowej w Paryżu 	<p>- lokalizuje w czasie wydanie Manifestu dwóch cesarzy (5 XI 1916), orędzie Thomasa Woodrowa Wilsona (8 I 1918), traktat wersalski (28 VI 1919)</p> <p>- identyfikuje postaci, Thomasa Woodrowa Wilsona, Ignacego Jana Paderewskiego, Romana Dmowskiego</p> <p>- wymienia postanowienia Aktu 5 listopada</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego plan pokojowy prezydenta T. W. Wilsona miał przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>mały traktat wersalski</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powołanie Rady Regencyjnej (IX 1917), konferencję pokojową w Paryżu (18 I 1919–21 I 1920)</p> <p>- identyfikuje postaci Wilhelma II, Franciszka Józefa, Mikołaja II</p> <p>- wymienia dokumenty dotyczące sprawy polskiej wydawane przez państwa centralne i państwa ententy prawne</p> <p>- przedstawia postanowienia konferencji pokojowej w Paryżu dotyczące Polski</p>	<p>- lokalizuje w czasie odezwę księcia Mikołaja (VIII 1914), odezwę Mikołaja II (XII 1916)</p> <p>- identyfikuje postaci Aleksandra Kakowskiego, Józefa Ostrowskiego, Zdzisława Lubomirskiego, Jana Kucharzewskiego</p> <p>- omawia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w momencie wybuchu wojny</p> <p>- wyjaśnia, w jaki sposób władze niemieckie i austriackie realizowały obietnice zawarte w Akcie 5 listopada</p> <p>- wyjaśnia, co miało wpływ na zmianę w stanowisku Rosji wobec sprawy polskiej</p>	<p>- lokalizuje w czasie powołanie Tymczasowej Rady Stanu (I 1917), powołanie rządu Jana Kucharzewskiego (XI 1917)</p> <p>- charakteryzuje stosunek państw centralnych do sprawy polskiej</p> <p>- omawia przemiany, jakie zachodziły w stanowisku Rosji wobec sprawy polskiej</p>	<p>- ocenia znaczenie Aktu 5 listopada dla narodu polskiego</p> <p>- ocenia rolę, jaką w propagowaniu sprawy polskiej w latach 1914–1919 odegrał Ignacy Jan Paderewski</p>

Rozdział VI. Świat po I wojnie światowej

Ład wersalski	<ul style="list-style-type: none"> • Traktat wersalski • Rozpad Austro-Węgier • Traktaty z Bułgarią i Turcją • Nowe państwa w Europie • Liga Narodów • Mały traktat wersalski • Pierwsze koncepcje zjednoczenia Europy 	<p>- stosuje pojęcie <i>Liga Narodów</i></p> <p>- lokalizuje w czasie traktat wersalski (28 VI 1919), powstanie Ligi Narodów (I 1920)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni nowe kraje, które powstały w Europie po 1918 r.</p> <p>- wymienia postanowienia traktatu wersalskiego</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>mały traktat wersalski</i></p> <p>- lokalizuje w czasie traktat w Saint-Germain z Austrią (IX 1919), traktat w Neuilly z Bułgarią (XI 1919), traktat w Trianon z Węgrami (VI 1920), traktat w Sèvres z Turcją (VIII 1920), traktat w Lozannie (VII 1923)</p> <p>- wymienia postanowienia pokojów z Austrią, Węgrami, Bułgarią i Turcją</p> <p>- wyjaśnia przyczyny powstania Ligi Narodów</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>ruch paneuropejski</i></p> <p>- lokalizuje w czasie dołączenia Niemiec do Ligi Narodów (1926), dołączenia ZSRS do Ligi Narodów (1934)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni postanowienia traktatu wersalskiego</p> <p>- identyfikuje postać Mustafy Kemala Paszy</p> <p>- wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do rozpadu Austro-Węgier</p> <p>- omawia strukturę organizacyjną Ligi Narodów</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego doszło do przyjęcia tzw. małego traktatu wersalskiego</p>	<p>- identyfikuje postacie Richarda Coudenhove-Kalergiego, Aristide'a Brianda, Franka Kellogga</p> <p>- wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku sułtanatu w Turcji</p> <p>- omawia pierwsze koncepcje zjednoczenia Europy</p> <p>- omawia nowy układ sił w Europie po zakończeniu I wojny światowej</p>	<p>- ocenia skutki wprowadzenia tzw. małego traktatu wersalskiego</p> <p>- ocenia rolę Ligi Narodów w okresie międzywojennym</p> <p>- ocenia, jakie znaczenie miały w okresie międzywojennym ruchy na rzecz zjednoczenia Europy</p>
ZSRS – imperium komunistyczne	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie ZSRS • Gospodarka ZSRS • Rządy Stalina • Kult jednostki • Międzynarodowa działalność Kominternu • Zbrodnie sowieckie przed II wojną światową • Rywalizacja i współpraca ZSRS i Niemiec 	<p>- stosuje pojęcia <i>Nowa Polityka Ekonomiczna, kult jednostki</i></p> <p>- lokalizuje w czasie utworzenia ZSRS (XII 1922)</p> <p>- identyfikuje postacie Włodzimierza Lenina, Józefa Stalina</p> <p>- omawia zasady Nowej Polityki Ekonomicznej</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał kult jednostki w ZSRS</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>komunizm wojenny, czystki, łagier, Gulag</i></p> <p>- lokalizuje w czasie funkcjonowania NEP (1921–1928), traktat w Rapallo (IV 1922), początek rządów Stalina (1924), pakt Ribbentrop–Mołotow (23.08.1939)</p> <p>- identyfikuje postacie Lwa Trockiego, Joachima von Ribbentropa, Władysława Mołotowa</p> <p>- omawia okoliczności powstania ZSRS</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał komunizm wojenny i jakie niósł ze sobą skutki gospodarcze</p> <p>- wyjaśnia, w jakim celu wprowadzono kult Józefa Stalina w ZSRS</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał i jak działał system łagrów w ZSRS</p> <p>- opisuje relacje radziecko-niemieckie w okresie międzywojennym</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>Międzynarodówka Komunistyczna (Komintern), kolektywizacja rolnictwa, sowchoz, kolchoz, front ludowy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wielką czystkę (1936–1938), Wieli Głód na Ukrainie (1932–1933), operację polską NKWD</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni obszar głodu w latach 1932–1933; regiony, w których znalazły się największe skupiska łagrów</p> <p>- wymienia i opisuje etapy przebudowy gospodarki ZSRS</p> <p>- wyjaśnia, jakie cele gospodarcze przyświecały władzy radzieckiej</p> <p>- omawia skutki kolektywizacji rolnictwa w ZSRS</p> <p>- przedstawia przykłady zbrodni sowieckich przed II wojną światową</p> <p>- charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez Józefa Stalina</p>	<p>- lokalizuje w czasie powołanie Kominter-nu (1919)</p> <p>- identyfikuje postacie Grigorija Zinowiewa, Lwa Kamieniewa, Nikołaja Bucharina</p> <p>- omawia działalność Kominternu</p> <p>- przedstawia metody, jakimi Józef Stalin pozbywał się swoich przeciwników politycznych</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego Józef Stalin zdecydował się na zbliżenie polityczne z III Rzeszą</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał fasadowy charakter ZSRS jako państwa federacyjnego</p>	<p>- ocenia politykę Józefa Stalina wobec przeciwników politycznych i własnego narodu</p> <p>- ocenia, jakie skutki przyniosło zrealizowanie w praktyce planu budowy państwa komunistycznego</p>
Czas Wielkiego Kryzysu	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki I wojny światowej • Czas koniunktury • Wielki kryzys • <i>New Deal</i> 	<p>- stosuje pojęcia <i>Wielki Kryzys, New Deal</i>,</p> <p>- lokalizuje w czasie Wielkiego Kryzysu (1929-1933), wprowadzenie planu New Deal (1933)</p> <p>- wymienia zjawiska i procesy charakterystyczne dla Wielkiego Kryzysu</p> <p>- omawia założenia New Deal</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>inflacja, hiperinflacja, koniunktura, "czarny czwartek", nacjonalizacja, interwencjonizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie „czarny czwartek” (24 X 1929)</p> <p>- identyfikuje postacie Franklina Delano Roosevelta</p> <p>- charakteryzuje gospodarcze i społeczne skutki I wojny światowej</p> <p>- przedstawia działania podjęte w ramach realizacji New Deal</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>banka kredytowa, deflacja, autarkia, handel barterowy, etatyzm, monopol, keynesizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie hiperinflację w Europie (1923), okupację Zagłębia Ruhry przez aliantów (1923–1925)</p> <p>- identyfikuje postać Johna Keynesa</p> <p>- wyjaśnia, z jakiego powodu po I wojnie światowej pojawiło się zjawisko hiperinflacji</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki gospodarcze miała tzw. banka kredytowa w USA</p>	<p>- lokalizuje w czasie epidemię grypy hiszpanki (1918–1920)</p> <p>- przedstawia, w jaki sposób państwa europejskie próbowały chronić swoją gospodarkę przed Wielkim Kryzysem</p>	<p>- ocenia rolę keynesizmu w wychodzeniu USA i państw europejskich z Wielkiego Kryzysu</p> <p>- ocenia skutki Wielkiego Kryzysu</p>
Rozwój faszyzmu i nazizmu	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys demokracji w Europie • Narodziny włoskiego faszyzmu • Republika Weimarska • Powstanie nazizmu • Przejęcie władzy przez Hitlera • Rządy Hitlera • Społeczeństwo III Rzeszy • Początki zbrodni hitlerowskich 	<p>- stosuje pojęcia <i>fasyzm, ruch narodowosocjalistyczny (nazizm), Führer</i></p> <p>- lokalizuje w czasie początek rządów Mussoliniego (1922), początek rządów Hitlera (I 1933)</p> <p>- identyfikuje postacie Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>Duce</i></p> <p>- lokalizuje w czasie marsz na Rzym (1922), traktaty w Locarno (1925), „noc długich noży” (1934), ustawy norymberskie (1935), „noc kryształowa” (1938)</p> <p>- identyfikuje postacie Heinricha Himmlera, Josefa Goebbelsa</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>protekcjonizm gospodarczy, eugenika</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie ruchu faszystowskiego we Włoszech (1919), pucz monachijski (1923), pakti laterańskie (1929), Republikę Weimarską (1919–1933), rozpoczęcie zbrojeń przez Niemcy (1935),</p>	<p>- lokalizuje w czasie powstanie Narodowej Partii Faszystowskiej we Włoszech (1921), powstanie obozów koncentracyjnych w Niemczech (1933), podpalenie Reichstagu (II 1933)</p> <p>- identyfikuje postać Alfreda Rosenberga</p>	<p>- ocenia, które założenia ideologii nazistowskiej mogły prowadzić do zbrodniczej działalności jej zwolenników</p> <p>- wymienia działania włoskich faszystów i niemieckich nazistów, które świadczą o</p>

		- wymienia założenia doktryny faszystowskiej i nazizmu	- omawia działania, jakie podjął Benito Mussolini w celu utworzenia państwa faszystowskiego we Włoszech - omawia przyczyny narodzin nazizmu w Niemczech - wyjaśnia, w jakich okolicznościach Adolf Hitler przejął władzę w Niemczech - omawia proces tworzenia niemieckiego państwa nazistowskiego - omawia metody, które stosowali naziszi w celu stworzenia posłusznego sobie społeczeństwa - przedstawia rolę, jaką odgrywała propaganda w nazistowskich Niemczech - wymienia działania nazistów, które miały prowadzić do eksterminacji Żydów w Niemczech	remilitaryzację Nadrenii (1936) - identyfikuje postacie Wiktora Emanuela III, Paula von Hindenburga - wyjaśnia, dlaczego Europa w końcu lat 20. i na początku lat 30. XX w. przeżywała kryzys demokracji - wyjaśnia, jaką rolę odegrali Benito Mussolini i Adolf Hitler w budowaniu państwa totalitarnego we Włoszech i Niemczech - wyjaśnia, z czego wynikał antysemityzm nazistowski i jakie miał konsekwencje - omawia okoliczności i skutki puczu monachijskiego - wyjaśnia, dlaczego Adolf Hitler rozprawił się z przywódcami SA - wymienia przykłady zbrodni hitlerowskich w latach 30. XX w.	- omawia proces tworzenia się faszystów we Włoszech - charakteryzuje sytuację wewnętrzną i politykę zagraniczną Republiki Weimarskiej - wymienia grupy, które zostały wykluczone ze społeczeństwa niemieckiego i przedstawia stosowane wobec nich metody represji - wyjaśnia, jakie znaczenie naziszi przypisywali eugenicie - porównuje założenia ideowe włoskiego faszystów i niemieckiego nazizmu - wyjaśnia, w jaki sposób naziszi pozbyli się opozycji politycznej w Niemczech	totalitarnym charakterze stworzonych przez nich państw
Przemiany społeczne w okresie międzywojennym	<ul style="list-style-type: none"> Emancypacja kobiet Rozwój oświaty i sytuacja wyznaniowa Rozwój mass mediów Kultura masowa w okresie międzywojennym Rozwój techniki Architektura okresu międzywojennego 	- stosuje pojęcia <i>demokratyzacja, społeczeństwo masowe</i> - omawia społeczne, polityczne i kulturowe skutki emancypacji kobiet - wymienia cechy kultury masowej	- stosuje pojęcia <i>mass media, społeczeństwo konsumpcyjne, socrealizm, modernizm</i> - omawia przyczyny i skutki powstania kultury masowej - wyjaśnia, na czym polegał socrealizm - omawia cechy charakterystyczne architektury okresu międzywojennego	- stosuje pojęcie <i>funkcjonalizm</i> - lokalizuje w czasie pierwszą audycję telewizyjną (1928), ogłoszenie Karty ateńskiej (1933) - wyjaśnia, dlaczego w okresie międzywojennym pogłębiło się zjawisko laicyzacji - charakteryzuje kierunki w rozwoju techniki w okresie międzywojennym	- stosuje pojęcie <i>Karta ateńska</i> - identyfikuje postacie Le Corbusiera, Waltera Gropiusa - porównuje rozwój kultury masowej w państwach demokratycznych i totalitarnych	- ocenia skutki społeczne demokratyzacji życia po I wojnie światowej - ocenia, które wynalazki upowszechnione w okresie międzywojennym najbardziej zmieniły życie ludzi
Świat na drodze ku nowej wojnie	<ul style="list-style-type: none"> Podboje Włoch i Japonii Militaryzacja Niemiec Wojna domowa w Hiszpanii Przyłączenie Austrii do Niemiec Rozbiory Czechosłowacji 	- stosuje pojęcia <i>Anschluss, państwa osi</i> - lokalizuje w czasie ukształtowanie się osi Rzym–Berlin–Tokio (1936–1937), Anschluss Austrii (III 1938), aneksję Czechosłowacji przez Niemcy (III 1939) - lokalizuje w przestrzeni zdobycze Niemiec po przejęciu władzy przez Hitlera - identyfikuje postacie Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera	- stosuje pojęcia <i>Blitzkrieg, appeasement</i> - lokalizuje w czasie wojnę domową w Hiszpanii (VII 1936 – III 1939), układ monachijski (- identyfikuje postać Francisca Franco - wymienia działania Adolfa Hitlera zmierzające do uczynienia z Niemiec potęgę militarnej - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zwołania międzynarodowej konferencji w Monachium - wymienia postanowienia konferencji monachijskiej - wyjaśnia, na czym polegała polityka appeasementu - omawia przyczyny i skutki Anschlussu Austrii - wymienia etapy ekspansji terytorialnej nazistowskich Niemiec w latach 30. XX w.	- stosuje pojęcie <i>pakt antykominternowski</i> - lokalizuje w czasie powstanie cesarstwa Mandżukuo (1931), początek niemieckich zbrojeń (1935), napaść Włoch na Etiopię (X 1935 – V 1936), remilitaryzację Nadrenii (1936), napaść Japonii na Chinę (1937), zajęcia Albanii przez Włochy (1939), aneksję Kłajpedy przez Niemcy (III 1939) - identyfikuje postacie Neville'a Chamberlaina, Edouarda Daladiera - omawia ekspansję terytorialną Japonii w Azji i jej skutki - przedstawia podboje Włoch - proces militaryzacji Niemiec - przedstawia proces budowania sojuszy polityczno-militarnych przez III Rzeszę - omawia losy Czechosłowacji po konferencji monachijskiej	- lokalizuje w czasie wystąpienie Włoch z Ligi Narodów (1936), rzeź nankińska (1937/1938), zniszczenie Guerniki (1937) - identyfikuje postacie Hajle Sellasjego, Emila Hachy - omawia przyczyny wojny domowej w Hiszpanii - wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny w Hiszpanii miało wsparcie niemieckie i włoskie udzielone gen. Francisco Franco - wyjaśnia, kto i dlaczego opowiedział się po stronie wojsk republikańskich w wojnie domowej w Hiszpanii - porównuje politykę podbojów Włoch i III Rzeszy w okresie międzywojennym	- ocenia postawę państw europejskich wobec wojny domowej w Hiszpanii - ocenia skutki stosowania polityki <i>appeasementu</i> wobec Adolfa Hitlera
Rozdział VII. II Rzeczpospolita						
Odrodzenie Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> Pierwsze ośrodki władzy Odzyskanie niepodległości Ustrój nowego państwa Trudne początki niepodległości 	- lokalizuje w czasie przejście przez Józefa Piłsudskiego władzy wojskowej w Polsce (11 XI 1918), uchwalenie małej konstytucji (20 II 1919) - identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego	- lokalizuje w czasie działalność Rady Regencyjnej (X 1917 – XI 1918), objęcie przez Józefa Piłsudskiego funkcji Tymczasowego Naczelnika Państwa (XI 1918), otwarcie obrad Sejmu Ustawodawczego (II 1920) - lokalizuje w przestrzeni siedziby	- lokalizuje w czasie powstanie Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej (XI 1918), rząd Jędrzeja Moraczewskiego (XI 1918 – I 1919), wybory do Sejmu Ustawodawczego (I 1919), rząd Ignacego Jana Paderewskiego (I – XII	- przedstawia i ocenia reformy rządu Jędrzeja Moraczewskiego - przedstawia zniszczenia wojenne na ziemiach polskich	- ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w procesie kształtowania się początków niepodległości - wyjaśnia, jakie znaczenie dla odrodzonego państwa polskiego

		- wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada 1918 r. jest uważany za datę odzyskania przez Polskę niepodległości	<p>pierwszych ośrodków władzy na ziemiach polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Ignacego Daszyńskiego, Wincentego Witosa, Jędrzeja Moraczewskiego - omawia wydarzenia, które doprowadziły do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. - wymienia lokalne ośrodki polskiej władzy powstałe w 1918 r. - opisuje problemy, na jakie napotykała integracja ziem wchodzących w skład odrodzonego państwa 	- porównuje programy lokalnych ośrodków polskiej władzy powstałych	- omawia ustrój II Rzeczypospolitej wynikający z małej konstytucji	- omawia kolejne etapy odradzania się państwa polskiego	miało objęcie urzędu premiera przez Ignacego Jana Paderewskiego												
Kształtowanie się granicy zachodniej i południowej	<ul style="list-style-type: none"> • Jaka powinna być odrodzona Polska? • Powstanie wielkopolskie • Powrót Pomorza do Polski • Wolne Miasto Gdańsk • I powstanie śląskie • II powstanie śląskie • Plebiscyt i III powstanie śląskie • Spór o Śląsk Cieszyński • Plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>plebiscyt</i> - wymienia tereny, który były przedmiotem sporu między Rzeczpospolitą a Niemcami po I wojnie światowej - lokalizuje w przestrzeni obszary plebiscytowe, skutki plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku - identyfikuje postacie Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego - omawia założenia koncepcji inkorporacyjnej i federacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>koncepcja inkorporacyjna</i>, <i>koncepcja federacyjna (koncepcja jagiellońska)</i> - lokalizuje w czasie powstanie wielkopolskie (27 XII 1918 – 16 II 1919), I powstanie śląskie (VIII 1919), plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu (VII 1920), II powstanie śląskie (VIII 1920), plebiscyt na Górnym Śląsku (III 1921), III powstanie śląskie (V-VII 1921) - lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania wielkopolskiego, miejsce symbolicznych zaślubin Polski z morzem, Wolne Miasto Gdańsk, zasięg powstań śląskich - identyfikuje postacie Józefa Hallera, Wojciecha Korfańskiego - omawia przebieg i skutki powstania wielkopolskiego - przedstawia znaczenie powrotu Pomorza do Polski - omawia przyczyny i skutki powstań śląskich - omawia wyniki plebiscytów na Górnym Śląsku oraz na Warmii, Mazurach i Powiślu - omawia przyczyny i skutki sporu polsko-czeskiego o Śląsk Cieszyński 	- lokalizuje w czasie przybycie I.J. Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), podpisanie traktatu wersalskiego (VI 1919), zaślubiny Polski z morzem (II 1920)	- identyfikuje postacie Stanisława Taczaka, Józefa Dowbora-Muśnickiego	- przedstawia okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego	- wyjaśnia, w jaki sposób rozstrzygnięto polsko-niemiecki spór o Pomorze	- przedstawia międzynarodowe decyzje, jakie zapadły w kwestii podziału Górnego Śląska po III powstaniu śląskim	- stosuje pojęcie <i>konwencja górnośląska</i>	- lokalizuje w czasie rozejmu w Trewirze (II 1919), podział Śląska Cieszyńskiego (VII 1919), podział Górnego Śląska (X 1921)	- porównuje i ocenia koncepcje polityczne dotyczące kształtu odrodzonej Rzeczypospolitej	- wymienia uprawnienia, jakie przyznano Polsce w Wolnym Mieście Gdańsku	- ocenia, czy podział Górnego Śląska po III powstaniu śląskim był korzystny dla Polski	- omawia problemy, które mogły wynikać z podziału Górnego Śląska oraz zapisów traktatu wersalskiego dotyczących Pomorza					
Walki o granicę wschodnią	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt polsko-ukraiński • Początek konfliktu z bolszewikami • Ofensywa bolszewików • Bitwa Warszawska • Pokój ryski • Sprawa Wileńszczyzny 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>cud nad Wisłą</i> - lokalizuje w czasie wojnę polsko-bolszewicką (14 II 1919 – 18 III 1921), pokój ryski (18 III 1921) - lokalizuje w czasie i przestrzeni Bitwę Warszawską (13-15 VIII 1920) - identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego - wyjaśnia, dlaczego Bitwę Warszawską nazwano <i>cudem nad Wisłą</i> - wymienia postanowienia pokoju ryskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>Orleńskie</i> - lokalizuje w czasie wojnę polsko-ukraińską (XI 1918 – VII 1919), utworzenie Litwy Środkowej (X 1920), operację niemeńską (IX 1920) - lokalizuje w przestrzeni granicę określoną w pokoju ryskim, terytorium Litwy Środkowej - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Komarowem (VIII 1920) - identyfikuje postacie Michaiła Tuchaczewskiego, Tadeusza Rozwadowskiego, Lucjana Żeligowskiego - omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała wojna propagandowa prowadzona w 1920 r. 	- stosuje pojęcie <i>linia Curzona</i>	- lokalizuje w czasie zawarcie sojuszu II RP z URL (IV 1920), utworzenie Rady Obrony Państwa (VII 1920)	- lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie Kijowa przez wojska polskie i ukraińskie (V 1920)	- lokalizuje w przestrzeni linię Curzona	- identyfikuje postacie Symona Petlury, Władysława Grabskiego, Wincentego Witosa	- omawia walki Polaków o Lwów, Galicję Wschodnią i Wołyń w latach 1918-1919	- wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zawarcia sojuszu polsko-ukraińskiego	- wyjaśnia, jakie skutki polityczne i	- lokalizuje w czasie zawarcie traktatu brzeskiego z URL (II 1918)	- identyfikuje postacie Feliksa Dzierżyńskiego, Juliana Marchlewskiego, Siemiona Budionnego	- przedstawia proces tworzenia się państwowości ukraińskiej w Galicji Wschodniej	- wymienia postanowienia konferencji w Spa	- omawia skutki polityczne i militarne konferencji w Spa	- przedstawia pertraktacje polsko-sowieckie w Mińsku i ich konsekwencje	- ocenia polityczne i militarne znaczenie Bitwy Warszawskiej	- ocenia sposób rozwiązania polsko-litewskiego sporu o Wilno

			<p>przez obie strony konfliktu</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegał polski plan obrony Warszawy przed wojskami bolszewickimi 	<p>militarne miała ofensywa bolszewików w 1920 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia etapy Bitwy Warszawskiej - porównuje siły obu armii biorących udział w Bitwie Warszawskiej - wyjaśnia, co zdecydowało o sukcesie Polaków w Bitwie Warszawskiej - wyjaśnia, w jaki sposób rozwiązano polsko-litewski spór o Wilno 		
Rządy parlamentarne	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja marcowa • Scena polityczna II Rzeczypospolitej • Elekcja i śmierć prezydenta Narutowicza • Rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie uchwalenie konstytucji marcowej (17 III 1921), zabójstwo prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922) - identyfikuje postać Gabriela Narutowicza - omawia ustrój II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie wybór G. Narutowicza na prezydenta (9 XII 1922) - identyfikuje postacie Macieja Rataja, Stanisława Wojciechowskiego - przedstawia zakres praw i wolności obywatelskich określonych w konstytucji marcowej - charakteryzuje rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie utworzenie Komisji Konstytucyjnej (II 1919), wybory do Sejmu I kadencji (XI 1922) - identyfikuje postacie Władysława Sikorskiego, Maurycego Zamoyskiego, Ignacego Daszyńskiego, Jana Baudouina de Courtenay, Władysława Grabskiego - przedstawia proces prac nad konstytucją marcową - charakteryzuje scenę polityczną II Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia proces wyboru pierwszego prezydenta II Rzeczypospolitej - ocenia zakres kompetencji prezydenta zapisanych w konstytucji marcowej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej
Przewrót majowy i rządy sanacji	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys rządów parlamentarnych • Przewrót majowy • Nowela sierpniowa • Rządy sanacyjne • Konstytucja kwietniowa • Represje wobec opozycji • Obóz sanacyjny po śmierci Piłsudskiego • Polski autorytaryzm 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>sanacja</i>, <i>autorytaryzm</i> - lokalizuje w czasie przewrót majowy (12-15 V 1926), konstytucję kwietniową (24 IV 1935) - identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Ignacego Mościckiego - wymienia skutki polityczne przewrotu majowego 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>partijnictwo</i> - lokalizuje w czasie prezydenturę I. Mościckiego (VI 1926 – IX 1939), uchwalenie noweli sierpniowej (1926), wybory brzeskie (XI 1930), śmierć J. Piłsudskiego (12 V 1935) - identyfikuje postacie Wincentego Witosa, Stanisława Wojciechowskiego, Józefa Becka, Edwarda Rydza-Śmigłego - wyjaśnia, jakie zmiany ustrojowe wprowadziła konstytucja kwietniowa - wyjaśnia, na czym polegała dekompozycja obozu sanacji po śmierci Józefa Piłsudskiego - omawia cechy ustroju autorytarnego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>wybory brzeskie</i>, <i>getto lawkowe</i>, <i>numerus clausus</i> - lokalizuje w czasie powstanie BBWR (1928), Kongres Obrony Prawa i Wolności Ludu (VI 1930), proces brzeski (1931–1932) - identyfikuje postacie Kazimierza Bartla, Walerego Ślawka, Adama Koca - omawia przejawy kryzysu politycznego w Polsce w połowie lat 20. XX w. - wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać BBWR w polskim życiu politycznym - omawia przebieg przewrotu majowego - wymienia ugrupowania opozycyjne wobec rządów sanacji - wyjaśnia, w jaki sposób sanacja rozprawiła się w opozycją polityczną 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie założenie obozu w Berezie Kartuskiej (1934), powstanie OZN (1937), powstanie Frontu Morges (1936), powstanie ONR (1934) - identyfikuje postać Bronisława Pierackiego - porównuje pozycję i uprawnienia prezydenta w konstytucji marcowej i kwietniowej - przedstawia przejawy antysemityzmu na polskich uczelniach w II Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ kryzysu wewnętrznego na pozycję międzynarodową II Rzeczypospolitej - ocenia decyzję Józefa Piłsudskiego o dokonaniu przewrotu politycznego w Polsce - ocenia politykę rządów sanacji wobec opozycji
Spółeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Społeczeństwo II Rzeczypospolitej • Mniejszości narodowe w Rzeczypospolitej • Problemy gospodarcze II Rzeczypospolitej • Reformy Grabskiego • Budowa portu w Gdyni • Inwestycje przemysłowe w latach 30. 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>Polska A i B</i> - lokalizuje w czasie wprowadzenie reformy walutowej (1924), budowę Centralnego Okręgu Przemysłowego (1936–1939) - lokalizuje w przestrzeni Centralny Okręg Przemysłowy, podział na Polskę A i B - identyfikuje postać Eugeniusza Kwiatkowskiego - wymienia mniejszości narodowe i wyznaniowe w społeczeństwie II Rzeczypospolitej - wyjaśnia, dlaczego Gdynia była nazywana polskim oknem na świat 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>wojna celna</i> - lokalizuje w czasie rozpoczęcie budowy portu w Gdyni (1921), uchwalenie ustawy o reformie rolnej (1925), wojnę celną (1925–1934) - lokalizuje w przestrzeni główne okręgi przemysłowe II Rz-litej - identyfikuje postać W. Grabskiego - omawia strukturę etniczną, wyznaniową i zawodową społeczeństwa II Rzeczypospolitej - wymienia najważniejsze problemy gospodarcze, przed którymi stanęła II Rzeczypospolita - wyjaśnia, na czym polegała i jakie miała skutki wojna celna z Niemcami - wymienia cechy charakterystyczne Wielkiego Kryzysu w Polsce - wyjaśnia, jaką rolę miał odegrać COP w rozwoju gospodarczym Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni województwa, w których dominowali przedstawiciele mniejszości narodowych - charakteryzuje mniejszości narodowe zamieszkujące II Rzeczypospolitą - przedstawia okoliczności budowy portu w Gdyni - wymienia przykłady inwestycji zrealizowanych w ramach COP - przedstawia zasługi Eugeniusza Kwiatkowskiego dla rozwoju polskiej gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację prawną mniejszości narodowych w Polsce - omawia realizację reform gospodarczych przez rząd Władysława Grabskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych - ocenia skuteczność reform gospodarczych podejmowanych w II Rzeczypospolitej

<p>Kultura i nauka w II Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświaty w II Rzeczypospolitej • Reformy szkolnictwa • Nauka polska • Literatura okresu międzywojennego • Sztuka i architektura w II Rzeczypospolitej • Kino i radio w międzywojennej Polsce • Sport w II Rzeczypospolitej 	<p>- lokalizuje w czasie reformę edukacji Janusza Jędrzejewicza (1932)</p> <p>- identyfikuje postacie Janusza Jędrzejewicza, Stefana Żeromskiego, Władysława Reymonta</p> <p>- wymienia reformy szkolnictwa przeprowadzone w II Rzeczypospolitej</p> <p>- wymienia dziedziny naukowe, w których polscy uczeni zyskali uznanie w latach 20. i 30.</p>	<p>- lokalizuje w czasie reformę edukacji Stanisława Grabskiego (1924)</p> <p>- identyfikuje postacie Stanisława Grabskiego, Stefana Banacha, Zofii Nałkowskiej, Witolda Gombrowicza, Brunona Schulza, Stanisława Ignacego Witkiewicza – Witkacego, Czesława Miłosza, Juliana Tuwima</p> <p>- przedstawia osiągnięcia polskiej literatury</p> <p>- wymienia nurty, jakie dominowały w polskim malarstwie dwudziestolecia międzywojennego</p> <p>- przedstawia najważniejszych twórców polskiej literatury w okresie międzywojennym</p>	<p>- lokalizuje w czasie Nagrodę Nobla dla Władysława Reymonta (1924)</p> <p>- identyfikuje postacie Ludwika Hirszfelda, Marii Dąbrowskiej, Tadeusza Dołęgi-Mostowicza, Tadeusza Boya-Żeleńskiego, Antoniego Słonimskiego, Jana Lechonia, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Karola Szymanowskiego, Jana Kiepury, Poli Negri, Janusza Kusocińskiego</p> <p>- omawia problemy polskiej oświaty w początkach niepodległości</p> <p>- omawia osiągnięcia nauki polskiej w okresie międzywojennym</p> <p>- charakteryzuje sztukę i architekturę w II Rzeczypospolitej</p>	<p>- identyfikuje postacie Hugona Steinhausa, Mariana Rejewskiego, Henryka Żygalskiego, Jerzego Różyckiego, Stanisława Wigury, Franciszka Żwirki, Zofii Kossak-Szczuckiej, Juliusza Kadena-Bandrowskiego, Sergiusza Piaseckiego, Kazimierza Wierzyńskiego, Jarosława Iwaszkiewicza, Tadeusza Peipera, Jerzego Lieberta, Karola Rostworowskiego, Juliusza Osterwy, Leona Schillera, Haliny Konopackiej, Jadwigi Jędrzejowskiej, Stanisława Marusarza</p> <p>- omawia rozwój teatru i muzyki w okresie międzywojennym</p> <p>- przedstawia rozwój kina i radia w międzywojennej Polsce - omawia sukcesy polskich sportowców w okresie międzywojennym</p>	<p>- ocenia dorobek kulturalny i naukowy II Rzeczypospolitej</p>
<p>Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polska na arenie międzynarodowej • Polityka międzynarodowa w okresie sanacji • Przyłączenie Zaolzia do Rzeczypospolitej • Niemieckie żądania wobec Polski • Zacieśnienie współpracy w Wielką Brytanią i Francją • Aktywizacja polskiego społeczeństwa • Pakt Ribbentrop-Mołotow 	<p>- stosuje pojęcie <i>polityka równej odległości (równowagi)</i></p> <p>- lokalizuje w czasie układ o nieagresji między Polską i ZSRS (1932), układ o niestosowaniu przemocy między Polską a Niemcami (1934), przemówienie J. Becka w sejmie (V 1939), pakt Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939)</p> <p>- identyfikuje postać Józefa Becka</p> <p>- wymienia żądania wobec Polski wysuwane przez III Rzeszę w 1938 r.</p> <p>- przedstawia postawę polskich władz wobec żądań III Rzeszy</p>	<p>- lokalizuje w czasie układy sojusznicze z Francją i Rumunią (1921), przyłączenie Zaolzia do Polski (X 1938), polsko-brytyjski układ sojuszniczy (25 VIII 1939)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni Zaolzie</p> <p>- identyfikuje postacie Joachima von Ribbentropa, Władysława Mołotowa</p> <p>- omawia okoliczności przyłączenia Zaolzia do Polski</p> <p>- omawia postawę polskiego społeczeństwa w obliczu zbliżającej się wojny</p> <p>- wymienia postanowienia paktu Ribbentrop-Mołotow</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>Międzymorze, polityka prometejska</i></p> <p>- lokalizuje w czasie podpisanie konkordatu (1925), traktat w Locarno (1925), udzielenie gwarancji Polsce przez Wielką Brytanię (III 1939)</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ na międzynarodową pozycję Polski miał traktat w Locarno</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę w polskiej polityce zagranicznej miał odgrywać sojusz z Francją i Rumunią</p> <p>- przedstawia, na czym miała polegać idea Międzymorza i polityka prometejska</p> <p>- omawia proces zacieśniania współpracy Polski z Wielką Brytanią i Francją w przededniu wybuchu II wojny światowej</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegała polityka równowagi i omawia sposób jej realizacji</p>	<p>- identyfikuje postacie Józefa Lipskiego, Neville'a Chamberlaina</p> <p>- charakteryzuje położenie międzynarodowe II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego idea Międzymorza i polityka prometejska poniosły fiasko</p> <p>- wyjaśnia, jak władze Wolnego Miasta Gdańska odebrały niemieckie żądania wobec Polski</p> <p>- omawia skutki polskiej polityki zagranicznej prowadzonej w okresie sanacji</p>	<p>- ocenia międzynarodową pozycję Polski w okresie międzywojennym</p> <p>- ocenia sposób rozwiązania problemu Zaolzia w latach 30. XX w.</p> <p>- ocenia postawę władz polskich wobec żądań wysuwanych przez III Rzeszę w 1938 r.</p> <p>- ocenia postawę polskiego społeczeństwa w obliczu zbliżającej się wojny</p>

„Poznać przeszłość” klasa 4 i 5 technikum –zakres podstawowy
Wymagania na poszczególne oceny

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I II wojna światowa						
1. Kampania polska	<ul style="list-style-type: none"> • W przededniu wojny • Niemiecka napaść na Polskę • Przeciwno Blitzkriegowi • Napaść sowiecka na Polskę • Ostatnie punkty oporu • Pierwsze zbrodnie hitlerowskie w Polsce • Ocena wojny obronnej 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Blitzkrieg (wojna błyskawiczna)</i>, <i>Schleswig-Holstein</i>,</p> <p>– charakteryzuje wkroczenie wojsk sowieckich na terytorium Polski w kontekście paktu Ribbentrop–Mołotow oraz przykłady współpracy niemiecko-sowieckiej</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1 września 1939 r., 17 września 1939 r., 6 października 1939 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>bitwa graniczna, dziwna wojna, „polskie Termopile”</i></p> <p>– porównuje potencjał militarny stron konfliktu</p> <p>– omawia działalność postaci: Ignacego Mościckiego, Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego</p> <p>– omawia decyzje polityczne władz II Rzeczypospolitej na tle wydarzeń militarnych podczas kampanii polskiej</p> <p>– opisuje przykłady bohaterstwa polskich żołnierzy, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawy, Kocka, i wskazuje te miejsca na mapie</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>provokacja gliwicka, „Fall Weiss”, Luftwaffe, Einsatzgruppen (Grupy Specjalne), przedmoście rumuńskie</i></p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1–3 września 1939 r.,</p> <p>– opisuje główne etapy kampanii polskiej</p> <p>– omawia działalność postaci: H. Sucharskiego i Franciszka Dąbrowskiego,</p> <p>– wyjaśnia przyczyny przegranej Polski w wojnie we wrześniu 1939 r.</p>	<p>– przedstawia polityczne i militarne założenia planu obrony Polski w 1939 r. ., omawia wydarzenia związane z datami:</p> <p>9 września 1939 r., 12 września 1939 r., 28 września 1939 r., 2 października 1939 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Tadeusza Kutrzeby, Władysława Bortnowskiego, Władysława Raginisa, Władysława Langnera, Józefa Unruga, Stanisława Dąbka</p>	<p>– prezentuje założenia polityki Wielkiej Brytanii i Francji wobec konfliktu polsko-niemieckiego</p> <p>– podaje przykłady zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, m.in. w Wieluniu, Bydgoszczy, okolicach Wejherowa</p>
2. Hitler i Stalin dzielą Europę	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca ZSRS i III Rzeszy • Sowietkie podboje • Podbój Danii i Norwegii przez Niemcy • Podbój Belgii, Holandii i Francji • Przeciwno Wielkiej Brytanii • Wojna na Bałkanach 	<p>– stosuje pojęcia: pakt Ribbentrop–Mołotow, kolaboracja, bitwa o Anglię</p> <p>– omawia działalność postaci: Józefa Stalina, Adolfa Hitlera</p> <p>– wymienia sojuszników III Rzeszy, którzy przystąpili do współpracy w latach 1939–1941</p> <p>– wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Wielkiej Brytanii i jej sojuszników w bitwie o Anglię</p>	<p>– stosuje pojęcia: wojna zimowa, republiki bałtyckie, państwo Vichy, Komitet Wolnej Francji, RAF</p> <p>– omawia działalność postaci: Benita Mussoliniego, Winstona Churchilla</p> <p>– charakteryzuje cele polityki Hitlera i Stalina w Europie w latach 1939–1941 oraz przykłady ich współpracy</p> <p>– wskazuje na mapie: kierunki agresji sowieckiej, niemieckiej i włoskiej oraz obszary okupowane przez agresorów</p> <p>– omawia wydarzenia związane z agresją sowiecką i niemiecką z: listopada 1939 r. marca 1940 r., maja 1940 r., lipca–października 1940 r.</p> <p>– przedstawia główne przyczyny klęski Francji w 1940 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: „Fall Gelb”, operacja „Lew morski”, linia Mannerheima, Linia Maginota</p> <p>– omawia działalność postaci: Charles’a de Gaulle’a, Philippe’a Pétaina, Josipa Broza-Tito, Carla Gustafa Mannerheima, Vidkuna Quislinga, Hermanna Göringa, Ante Pavelicia, Léona Degrelle</p> <p>– omawia wydarzenia związane z datami: 12.03.40 r., 9,04 1940 r., 10,05 1940 r., 22 06 1940 r., 28 października 1940 r., 6 kwietnia 1941 r.–1 czerwca 1941 r., 10 kwietnia 1941 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Josipa Broza-Tito, Ante Pavelicia, Léona Degrelle – szczegółowo opisuje kolejne etapy agresji Niemiec w latach 1940–1941, wskazując zmiany na mapie politycznej</p> <p>– opisuje przebieg bitwy o Anglię, uwzględniając uzbrojenie obu stron konfliktu oraz sytuację ludności cywilnej Wielkiej Brytanii</p> <p>– wyjaśnia znaczenie zawarcia zawieszenia broni w Compiègne w czerwcu 1940 r</p>	<p>– omawia sposób przejęcia kontroli nad republikami bałtyckimi przez ZSRS w 1940 r.</p> <p>– charakteryzuje sytuację na Bałkanach w 1941 r.</p>

3. Wojna na froncie wschodnim	<ul style="list-style-type: none"> Napaść Niemiec na ZSRS Bitwa pod Moskwą Niemcy i podbita ludność Wspólnie przeciw Hitlerowi Bitwa o Stalingrad 	<p>– stosuje pojęcia: plan „Barbarossa”, wielka wojna ojeźrzyniana, Lend-Lease Act, koalicja antyhitlerowska</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina, Gieorgija Żukowa</p> <p>– charakteryzuje przyczyny nawiązania współpracy Wielkiej Brytanii i ZSRS oraz USA</p> <p>– omawia stosunek ludności do okupanta na zajmowanych terenach przez Niemców,</p> <p>– przedstawia politykę III Rzeszy wobec ludności cywilnej ZSRS i wobec jeńców</p>	<p>– stosuje pojęcia: Lend-Lease Act,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: marzec 1941 r., 22 czerwca 1941 r., 12 lipca 1941 r., luty 1943 r., lipiec 1943 r.</p> <p>– opisuje przebieg wojny i analizuje przyczyny klęski niemieckiego Blitzkriegu w ZSRS</p> <p>– wskazuje na mapie przełomowe bitwy wojny na froncie wschodnim: Leningrad, Moskwa, Stalingrad,</p> <p>– ocenia znaczenie pomocy w ramach Lend-Lease Act dla wyniku wojny na froncie wschodnim</p> <p>- podaje przykłady podjęcia współpracy z Niemcami i wyjaśnia ich przyczyny</p>	<p>– stosuje pojęcia: Lebensraum ('przestrzeń życiowa'), blokada Leningradu, „droga życia”</p>	<p>– omawia działalność postaci: Friedricha von Paulusa, Stepana Bandery</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 6 grudnia 1941 r., listopad 1942 r., wrzesień 1941 r. styczeń 1944 r.</p> <p>– omawia znaczenie klęski stalingradzkiej dla Niemiec</p>	<p>– opisuje potencjał wojenny stron konfliktu, ich taktykę oraz uzbrojenie</p>
4. Polityka Niemiec w okupowanej Europie	<ul style="list-style-type: none"> Sytuacja ludności okupowanych krajów Postawy ludności i władz krajów okupowanych Ruch oporu i partyzantka w krajach europejskich 	<p>– stosuje pojęcia: polityka rasowa, ruch oporu, podludzie, nadludzie, partyzantka</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Hitlera</p> <p>– wymienia kraje, w których powstały rządy kolaborujące z Niemcami, oraz kraje, gdzie rozwinął się ruch oporu</p>	<p>– stosuje pojęcia: pakt trzech, polityka rasowa, przestrzeń życiowa, Generalny Plan Wschodni, ruch oporu, podludzie, nadludzie, partyzantka</p> <p>– omawia działalność postaci: Charles'a de Gaulle'a, Philippe'a Pétaina</p>	<p>– charakteryzuje różnicowanie polityki niemieckiej na terenach okupowanych</p> <p>– omawia postawy ludności okupowanej Europy</p>	<p>– stosuje pojęcia: Résistance, Rote Kapelle, polityka „pienika i pejczya”</p>	<p>– porównuje sytuację w okupowanych przez Niemców krajach zachodnich i w Polsce</p>
5. Holokaust	<ul style="list-style-type: none"> Separacja ludności żydowskiej W stronę zagłady Zagłada Żydów Powstanie w getcie Postawy wobec Holokaustu 	<p>– stosuje pojęcia: gwiazda Dawida, getto</p> <p>– przedstawia założenia i metody polityki hitlerowskiej wobec Żydów oraz etapy i metody jej realizacji (od dyskryminacji do zagłady)</p> <p>– przedstawia sposób organizacji i cel działania sieci obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady, wyjaśnia różnice pomiędzy nimi, rozpoznaje główne miejsca eksterminacji (Auschwitz-Birkenau, Sobibór, Treblinka, Bełżec)</p>	<p>– stosuje pojęcia: Żydowska Organizacja Bojowa, medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Eichmanna, Heinricha Himmlera, Reinharda Heydricha, Mordechaja Anielewicz, Marka Edelmana, Jana Karskiego, Witolda Pileckiego, Janusza Korczaka, rodziny Ulmów, Ireny Sendlerowej</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 20 stycznia 1942 r., kwiecień 1943 r.</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 20 stycznia 1942 r., kwiecień 1943 r.</p> <p>– omawia bilans Holokaustu</p> <p>– przedstawia formy pomocy Żydom niesione przez ludność krajów okupowanych</p>	<p>– stosuje pojęcia: Szoah, „Żegota”, Żydowski Związek Wojskowy, Endlösung ('ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej')</p> <p>– omawia działalność postaci: Juliusza Grobelnego, Władysława Bartoszewskiego,</p> <p>– wymienia miejsca eksterminacji: Chełmno nad Nerem, Babi Jar, Jedwabne, Ponary</p>	<p>– omawia działalność postaci: Juliusza Grobelnego, Władysława Bartoszewskiego, Zofii Kossak-Szczuckiej, Wandy Krahelskiej, Matyldy Getter, Adama Sapichy, Jana i Antoniny Żabińskich, Jurgena Stroppa</p> <p>– wymienia miejsca eksterminacji: Chełmno nad Nerem, Babi Jar, Jedwabne, Ponary</p>	<p>– omawia działalność postaci: Wandy Krahelskiej, Matyldy Getter, Adama Sapichy</p>
6. Wojna poza Europą	<ul style="list-style-type: none"> Początek walk w Afryce Zakończenie walk w Afryce Wojna na morzach i oceanach Atak na Pearl Harbor Ofensywa japońska w Azji Wojna na Pacyfiku 	<p>– stosuje pojęcia: wojna na Pacyfiku, U-Boot, Pearl Harbor, lotniskowiec</p> <p>– omawia działalność postaci: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera</p> <p>- wskazuje na przyczyny zwycięstwa aliantów</p>	<p>– stosuje pojęcia: wilcze stado, U-Boot, Pearl Harbor</p> <p>– omawia działalność postaci: Franklina Delano Roosevelta</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 7 grudnia 1941 r., 4-7 czerwca 1942 r., październik-listopad 1942 r.</p> <p>– wymienia cele strategiczne państw Osi w walkach poza Europą</p> <p>– omawia przebieg wojny w Afryce w latach 1941-43, wskazuje na przyczyny zwycięstwa aliantów</p>	<p>– stosuje pojęcia: operacja „Torch”, Kriegsmarine, U-Boot, Royal Navy</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: szczególnie omawia przebieg walk w Afryce i Azji</p> <p>– przedstawia specyfikę wojny na Pacyfiku i wymienia przełomowe starcia zbrojne na tym obszarze podczas II wojny światowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: operacja „Torch”, operacja, Kriegsmarine, U-Boot, Royal Navy</p> <p>– omawia działalność postaci: Bernarda Montgomery'ego, Erwina Rommla, Karla Dönitza, Isoroku Yamamoto</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 13 września 1940 r., grudzień 1940 r., listopad 1941 r., sierpień 1942 r., luty 1943 r., październik-listopad 1942 r., 13 maja 1943 r.</p>	<p>– opisuje uzbrojenie stron konfliktu i ocenia ich potencjał militarny</p>
7. Droga do zwycięstwa	<ul style="list-style-type: none"> Początki Wielkiej Koalicji Bitwa na Łuku Kurskim Desant na Sycylię i Włochy Konferencje Wielkiej Trójki Łądowanie w Normandii i otwarcie drugiego frontu 	<p>– stosuje pojęcia: Karta atlantycka, Wielka Trójka, Wielka Koalicja</p> <p>– omawia działalność postaci: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla</p> <p>– przedstawia znaczenie wydarzeń: bitwy na Łuku Kurskim oraz powstania drugiego frontu w Normandii</p>	<p>– stosuje pojęcia: Karta atlantycka, Wielka Trójka, D-Day, Wielka Koalicja</p> <p>– omawia działalność postaci: Dwighta Eisenhowera</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 14 sierpnia 1941 r., 28 listopada-1 grudnia 1943 r., 4-11 lutego 1945 r., 6 czerwca 1944 r.</p> <p>– wyjaśnia genezę powstania Wielkiej Koalicji oraz omawia znaczenie zasad sformułowanych w Karcie atlantyckiej</p> <p>– przedstawia znaczenie wydarzeń: kapitulacji Włoch, bitwy o Monte Cassino</p> <p>– omawia znaczenie konferencji w Teheranie</p>	<p>– stosuje pojęcia: operacja „Overlord”, operacja „Market Garden”,</p> <p>– podaje główne założenia polityki zagranicznej wielkich mocarstw w czasie II wojny światowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: operacja „Cytadela”, Włoska Republika Socjalna</p> <p>– omawia działalność postaci: George'a Pattona, Douglasa MacArthura, Pietra Badoglio</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 14 stycznia 1943 r., 10 lipca 1943 r., 19 sierpnia 1943 r., 8 września 1943 r., 23/24 czerwca 1944 r., październik 1944 r.</p>	<p>– opisuje strategię oraz uzbrojenie stron konfliktu</p>

8. Koniec II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> Wyzwolenie Europy Środkowo-Wschodniej Konferencja w Jaltie Zajęcie Niemiec i Austrii Konferencja w Poczdamie Zakończenie walk na Pacyfiku 	<p>– stosuje pojęcia: porządek jaltański, atak atomowy</p> <p>– omawia działalność postaci: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 8 maja 1945 r. 6 i 9 sierpnia 1945 r.</p> <p>– opisuje okoliczności i skutki wynalezienia oraz pierwszego użycia broni atomowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: porządek jaltański, naloty dywanowe, taktyka „żabich skoków”, atak atomowy</p> <p>– omawia działalność postaci: Harry’ego Trumana, Clementa Attlee</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 czerwca 1944 r., 24 kwietnia 1945 r.,</p> <p>– omawia znaczenie operacji „Bagration</p> <p>– przedstawia ustalenia oraz znaczenie konferencji Wielkiej Trójki w Jaltie oraz Poczdamie</p>	<p>– stosuje pojęcia: projekt „Manhattan”, kamikadze</p> <p>– omawia działalność postaci: Dwighta Eisenhowera, Alfreda Jodla, Wilhelma Keitla, Hirohito</p> <p>– omawia przebieg działań wojennych w Europie i na Dalekim Wschodzie w 1945 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: projekt „Manhattan”, kamikadze</p> <p>– omawia działalność postaci: George’a Pattona, Douglasa MacArthura</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 14 stycznia 1943 r., 10 lipca 1943 r., 19 sierpnia 1943 r., 8 września 1943 r., 23/24 czerwca 1944 r., październik 1944 r., 12 stycznia 1945 r., 16 kwietnia 1945 r.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie udziału Wojska Polskiego w operacji berlińskiej 1945</p>	<p>– przedstawia okoliczności zamachu na Hitlera</p>
Rozdział II Polacy podczas II wojny światowej						
1. Polska pod okupacją	<ul style="list-style-type: none"> Podział ziem polskich w 1939 r. Wyniszczenie polskich elit Polityka III Rzeszy wobec Polaków Niemieckie zbrodnie w Polsce Polityka ZSRS wobec Polaków Deportacje w głąb ZSRS Zbrodnia katyńska Wobec sowieckiej okupacji 	<p>– stosuje pojęcia: Generalne Gubernatorstwo, łapanka, deportacja,</p> <p>– omawia działalność postaci: Maksymiliana Marii Kolbego, Hansa Franka</p> <p>– omawia i wskazuje na mapie podział ziem polskich okupowanych przez ZSRS i III Rzeszę oraz zmiany wprowadzone po 1941 r.</p> <p>– podaje przykłady zbrodni niemieckich dokonanych na ludności polskiej</p> <p>– wskazuje grupy społeczne najbardziej narażone na prześladowania niemieckie i sowieckie</p>	<p>– stosuje pojęcia: Generalne Gubernatorstwo, łapanka, Volkslista, kontyngent „gadziniówka”, deportacja,</p> <p>– omawia działalność postaci: Wandy Wasilewskiej</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: kwiecień–maj 1940 r., maj–czerwiec 1940 r.</p> <p>– omawia przebieg deportacji Polaków z Kresów Wschodnich w głąb ZSRS</p> <p>– charakteryzuje przebieg oraz znaczenie zbrodni katyńskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: Sonderaktion „Krakau”, akcja AB, sowietyzacja „granatowa policja”, paszportyzacja</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: październik 1939 r., 1–2 listopada 1939 r., 5 marca 1940 r., marzec 1941 r.</p>	<p>– wyjaśnia rolę okupantów w zaognianiu trudnych relacji polsko-litewskich i polsko-ukraińskich</p>
2. Polskie władze na uchodźstwie	<ul style="list-style-type: none"> Polski rząd na uchodźstwie Polskie siły zbrojne na Zachodzie Układ Sikorski–Majski Zerwanie stosunków polsko-sowieckich Katastrofa gibraltarska Polskie władze w ZSRS 	<p>– stosuje pojęcia: rząd emigracyjny, armia Andersa, katastrofa gibraltarska</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności zerwania przez ZSRS stosunków dyplomatycznych z polskim rządem</p>	<p>– stosuje pojęcia: układ Sikorski–Majski, katastrofa gibraltarska</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 30 września 1939 r., 30 lipca 1941 r., 14 lutego 1942 r., 25 kwietnia 1943 r., 4 lipca 1943 r.</p> <p>– omawia założenia układu Sikorski–Majski</p> <p>– opisuje okoliczności wyjścia z ZSRS armii gen. Władysława Andersa</p>	<p>– omawia działalność postaci: Stanisława Mikołajczyka,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 13 listopada 1939 r., 13 kwietnia 1943 r., 30 czerwca 1943 r.,</p> <p>– charakteryzuje postawę Wielkiej Trójki wobec ZSRS</p>	<p>– stosuje pojęcia: Rada Narodowa RP</p> <p>– omawia działalność postaci: Bolesława Bieruta i Władysława Gomułki, Kazimierza Sosnkowskiego, Cyryla Ratajskiego, Pawła Findera, Marceliego Nowotki</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 31 grudnia 1943 r./ 1 stycznia 1944 r., styczeń 1944 r.</p> <p>– wymienia tworzące się w ZSRS i w kraju ośrodki przyszłych polskich władz komunistycznych (od powstania PPR do utworzenia KRN)</p>	<p>– przedstawia okoliczności utworzenia polskiego rządu emigracyjnego (w tym umowę paryską oraz antysanacyjny charakter rządu)</p> <p>– ocenia znaczenie śmierci gen. Władysława Sikorskiego</p>

3. Polskie Państwo Podziemne	<ul style="list-style-type: none"> Struktury Polskiego Państwa Podziemnego Konspiracja wojskowa Działalność Polskiego Podziemia Konspiracja cywilna Pozostałe podziemne organizacje zbrojne Rzeź wołyńska Akcja „Burza” 	<p>– stosuje pojęcia: Polskie Państwo Podziemne, Związek Walki Zbrojnej, Armia Krajowa, partyzantka, rzeź wołyńska, tajne komplety</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 27 września 1939 r., 14 lutego 1942 r.</p> <p>– omawia cele i przebieg akcji „Burza”</p>	<p>– stosuje pojęcia: cichociemni, Delegat Rządu RP na Kraj, sabotaż, dywersja, „krwawa niedziela”,</p> <p>– omawia działalność postaci: Stefana Roweckiego ps. Grot, Augusta Emila Fieldorfa</p> <p>– wymienia konspiracyjne struktury wojskowe (SZP, ZWZ, AK, Bataliony Chłopskie)</p> <p>– opisuje najważniejsze akcje ZWZ–AK</p> <p>– przedstawia genezę i przebieg rzezi wołyńskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: BIP, Związek Odwetu, organizacja „Wachlarz”, Kedyw, Gwardia Ludowa,</p> <p>– omawia działalność postaci: Franza Kutschery, Tadeusza Komorowskiego ps. Bór, Jana Karskiego, Michała Karaszewicza-Tokarzewskiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 11 lipca 1943 r., 1 lutego 1944 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: Rada Jedności Narodowej, Narodowa Organizacja Wojskowa, WRN</p> <p>– omawia działalność postaci: Cyryla Ratajskiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 9 stycznia 1944 r., 26 marca 1943 r., 30 czerwca 1943 r.,</p>	<p>– omawia działalność postaci: Zygmunta Berlinga, Bolesława Bieruta,</p>
4. Powstanie warszawskie i rok 1945	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny wybuchu powstania Przebieg walk powstańczych Zachodni alianci wobec powstania Upadek powstania Znaczenie powstania warszawskiego Nowe rządy w Polsce Walki na ziemiach polskich 	<p>– stosuje pojęcia: akcja „Burza”, godzina „W”, Rząd Tymczasowy</p> <p>– omawia działalność postaci: Tadeusza Komorowskiego ps. Bór,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1 sierpnia 1944 r., 2 października 1944 r.</p> <p>– prezentuje postawę wielkich mocarstw wobec powstania warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: Manifest PKWN,</p> <p>– omawia działalność postaci: Antoniego Chruściela</p> <p>– omawia przyczyny decyzji o wybuchu powstania w Warszawie, uwzględniając sytuację na froncie i w okupowanej Polsce</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 lipca</p> <p>– prezentuje postawę wielkich mocarstw wobec powstania warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: RONA</p> <p>– prezentuje polskie organizacje partyzanckie, uwzględniając ich stosunek do rządu na uchodźstwie</p> <p>– opisuje przebieg walk oraz bilans powstania warszawskiego</p>	<p>– omawia działalność postaci: Ericha von dem Bacha-Zelewskiego, Ludwiga Fischera, Oskara Dirlewangera, Mieczysława Kamińskiego, Edwarda Osóbki-Morawskiego</p> <p>– charakteryzuje przebieg walk na ziemiach polskich w 1945 r.</p> <p>– omawia sposób funkcjonowania Polskiego Państwa Podziemnego</p> <p>– wymienia najważniejsze akcje oddziałów polskiego podziemia</p>	<p>– omawia działalność postaci: Oskara Dirlewangera, Mieczysława Kamińskiego,</p> <p>– ocenia decyzję władz polskiego podziemia dotyczącą wybuchu powstania, uwzględniając sytuację międzynarodową i wewnętrzną</p>
5. Polacy na frontach II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> Początki Polskich Sił Zbrojnych Polskie lotnictwo w Anglii Walki w Afryce Udział w wyzwoleniu Włoch i krajów Europy zachodniej Formacje zbrojne u boku ZSRS 	<p>– stosuje pojęcia: Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, Enigma,</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa,</p> <p>– omawia wydarzenia związane z datami: 18 maja 1944 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: Armia Polska w ZSRS, Wojsko Polskie w ZSRS, „szczyry Tobruku”</p> <p>– omawia działalność postaci: Mariana Rejewskiego, Henryka Żygalskiego oraz Jerzego Różyckiego, Stanisława Maczka</p> <p>– podaje miejsca oraz formacje biorące udział w najważniejszych bitwach II wojny światowej z udziałem Polaków (walki o Narwik, bitwa o Anglię, oblężenie Tobruku, Monte Cassino, Arnhem) oraz wskazuje miejsca na mapie</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: sierpień–wrzesień 1940 r., 5 maja 1945 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Kopańskiego, Stanisława Sosabowskiego,</p> <p>– opisuje dokonania polskich pilotów podczas II wojny światowej oraz losy polskiej floty wojennej</p>	<p>wymienia wydarzenia związane z datami: styczeń 1940 r., maj 1940 r., sierpień 1940 r., 1942 r., październik 1943 r., wrzesień 1944 r., 21 kwietnia 1945 r.,</p> <p>– omawia działalność postaci: Zygmunta Berlinga,</p>	<p>– omawia działalność postaci: Michała Żymierskiego ps. Rola, Karola Świerczewskiego</p>
<p>Rozdział III Świat po II wojnie światowej</p>						
1. Odbudowa powojennego świata	<ul style="list-style-type: none"> Bilans strat wojennych Budowa nowego porządku światowego Stalinizm Powstanie ONZ Okupacja Niemiec i Austrii Doktryna Trumana i plan Marshalla Komunizm w Europie 	<p>– stosuje pojęcia: układ dwubiegunowy, supermocarstwo,</p> <p>– przedstawia bilans II wojny światowej dotyczący strat ludności i zniszczeń materialnych</p> <p>– omawia politykę mocarstw wobec okupowanych Niemiec i Austrii</p>	<p>– stosuje pojęcia: zasada 4D, proces norymberski, doktryna Trumana, plan Marshalla,</p> <p>– omawia działalność postaci: Harry’ego Trumana, George’a Marshalla</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1944–1948, 26 czerwca 1945 r., 17 lipca–2 sierpnia 1945 r., marzec 1947 r.</p> <p>– wymienia najważniejsze postanowienia konferencji w Poczdamie</p> <p>– charakteryzuje przyczyny wzrostu znaczenia ZSRS oraz USA</p>	<p>– opisuje genezę, cele oraz strukturę ONZ</p> <p>– stosuje pojęcia: taktyka salami, Kominform</p> <p>– wyjaśnia przyczyny spadku wpływów Wielkiej Brytanii i Francji</p> <p>– przedstawia przejawy wzrostu znaczenia komunizmu w Europie</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 25 kwietnia 1945 r., 20 listopada 1945 r. –1 października 1946 r., czerwiec 1947 r., 27 września 1947 r.</p> <p>– opisuje znaczenie doktryny Trumana oraz planu Marshalla dla procesu integracji europejskiej</p>	<p>– przedstawia przebieg i wynik wojny domowej w Grecji</p>
2. Żelazna kurtyna	<ul style="list-style-type: none"> Podzielona Europa Ku zjednoczonej Europie Stalinizm Powojenne Niemcy i Austria Powstanie RFN i NRD Śmierć Stalina i destalinizacja Powstanie węgierskie 	<p>– stosuje pojęcia: żelazna kurtyna, zimna wojna, NRD, RFN, NATO, Układ Warszawski,</p> <p>– omawia działalność postaci: Nikity Chruszczowa,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 5 marca 1946 r., 5 marca 1953 r.,</p> <p>– omawia znaczenie tajnego referatu Chruszczowa</p> <p>– charakteryzuje cechy stalinizmu w państwach Europy Środkowo-Wschodniej</p> <p>– omawia formy kultu jednostki w krajach komunistycznych</p>	<p>– stosuje pojęcia: strefy okupacyjne, Bizonia, Trizonia, blokada Berlina Zachodniego, most powietrzny, EWWiS, Benelüks</p> <p>– omawia działalność postaci: Konrada Adenauera, Roberta Schumana</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: czerwiec 1948 r.–maj 1949 r., 4 kwietnia 1949 r., 14 maja 1955 r., luty 1956 r.</p> <p>– charakteryzuje różnice w podejściu mocarstw do kwestii niemieckiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: powstanie berlińskie, Rada Europy</p> <p>– omawia działalność postaci: Imre Nagya, Ławrientija Berii,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 20 września 1949 r., 7 października 1949 r., 23 lipca 1952 r., 16 czerwca 1953 r., 23 października–4 listopada 1956 r.</p> <p>– charakteryzuje przebieg integracji europejskiej w latach 50. XX w.</p>	<p>– stosuje pojęcia: powstanie berlińskie, tajny referat, Rada Europy</p> <p>– omawia działalność postaci: Wilhelma Piecka, Waltera Ulbrichta, Janosa Kadara, Alcide de Gasperiego,</p> <p>– podaje przyczyny powstania berlińskiego z 1953 r.</p> <p>– opisuje przebieg</p>	<p>– omawia działalność postaci: Józsefa Mindszentyego, Pála Malétera</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg i rezultat sowieckiej blokady Berlina – omawia genezę powstania NATO oraz podaje nazwy najważniejszych państw, które przystąpiły do NATO oraz Układu Warszawskiego – omawia znaczenie tajnego referatu Chruszczowa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia genezę powstania dwóch państw niemieckich – podaje przyczyny wystąpień na Węgrzech w 1956 r. 	<ul style="list-style-type: none"> i skutki wydarzeń na Węgrzech w 1956 r. 	
3. Azja w czasach dekolonizacji	<ul style="list-style-type: none"> • Walka o niepodległość Indii • Chińska Republika Ludowa • Chiny w czasach Mao Zedonga • Wojna w Korei • Wyzwolenie Indochin i Indonezji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: taktyka biernego oporu, Wielki Skok, rewolucja kulturalna, – omawia działalność postaci: Mahatmy Gandhiego, Mao Zedonga, – wskazuje na mapie: Indie, Pakistan, Chiny, – przedstawia postulaty, przebieg i skutek Wielkiego Skoku i rewolucji kulturalnej w Chinach 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: czerwona książeczka – omawia działalność postaci: Ho Chi Minha, Czang Kaj-szeka – wymienia wydarzenia związane z latami: 1947 r., 1949 r., 1950–1953 – wskazuje na mapie: Tajwan, Japonię, Koreę Północną i Południową, Wietnam – opisuje przemiany w Chinach w latach 40. XX w. – przedstawia postulaty, przebieg i skutek Wielkiego Skoku i rewolucji kulturalnej w Chinach – wymienia komunistyczne kraje Dalekiego Wschodu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Kuomintang, Czerwona Gwardia, hunwejbini, – omawia działalność postaci: Douglasa MacArthura, Kim Ir Sena, – wymienia wydarzenia związane z latami: 1954 r., 1955–1975, 1971 – opisuje proces dekolonizacji Azji oraz ocenia jego następstwa – opisuje przebieg walki o niepodległość Indii – charakteryzuje komunistyczne reżimy w Chinach, Korei Północnej, Wietnamie i Kambodży, uwzględniając szczególnie stosunek władzy do jednostki 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Kuomintang, Czerwona Gwardia, hunwejbini, Czerwoni Khmerzy – omawia działalność postaci: Denga Xiaopinga – wskazuje na mapie: Laos, Kambodżę, Kaszmir – opisuje proces dekolonizacji Azji oraz ocenia jego następstwa – podaje przykłady państw Dalekiego Wschodu współpracujących z USA 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przykłady konfliktów postkolonialnych w Azji
4. Bliski Wschód i Afryka po II wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Izraela • Kryzys sueski • Od wojny sześciodniowej do kryzysu paliwowego • Rewolucja islamska w Iranie • Dekolonizacja w Afryce • Konflikty okresu dekolonizacji • Państwa Trzeciego Świata 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Bliski Wschód, apartheid, państwa Trzeciego Świata – wskazuje na mapie: Izrael, Egipt, Iran, Irak, Kanał Sueski, Jerozolimę – charakteryzuje konflikt izraelsko-palestyński, dostrzegając rolę światowych mocarstw w konflikcie na Bliskim Wschodzie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: syjonizm, kryzys sueski, Rok Afryki, – omawia działalność postaci: Dawida Ben Guriona, Jasera Arafata, Saddama Husajna, Nelsona Mandeli – wymienia wydarzenia związane z latami: 1948 r., 1956 r., 1967 r., 1973 r. – wskazuje na mapie: Izrael, Egipt, Iran, Irak, Kanał Sueski, Jerozolimę – omawia przyczyny i skutki dekolonizacji Afryki 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: wojna sześciodniowa, wojna Jom Kippur, bantustan, kibuc, ajatollah – omawia działalność postaci: Gamala Abdela Nasera, – wskazuje na mapie: półwysep Synaj, Jerozolimę, Tel Awiw, – wymienia wydarzenia związane z datami: 14 maja 1948 r., – opisuje znaczenie rewolucji islamskiej w Iranie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: wojna sześciodniowa, wojna Jom Kippur, kibuc, – omawia działalność postaci: ajatollaha Ruhollaha Chomejniego – wskazuje na mapie: Zachodni Brzeg Jordanu, wzgórze Golan, Kuwejt, Białą, Katangę 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: harkisi, OJA, Ruch Państw Niezaangażowanych – omawia działalność postaci: Frederika de Klerka, Patrice'a Lumumby
5. Konflikty okresu zimnej wojny	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja kubańska • Kryzys kubański • Konflikty w Ameryce Południowej i Środkowej • Wojna w Wietnamie • Praska Wiosna 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: kryzys kubański, Praska Wiosna, mur berliński – omawia działalność postaci: Fidela Castro, Leonida Breżniewa, – podaje przykłady dziedzin i miejsc rywalizacji pomiędzy ZSRS a USA 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: doktryna Breżniewa, gorąca linia, – omawia działalność postaci: Johna F. Kennedy'ego, – opisuje przyczyny i przebieg kryzysu kubańskiego, – przedstawia przyczyny i przebieg Praskiej Wiosny, – podaje przykłady dziedzin i miejsc rywalizacji pomiędzy ZSRS a USA, – opisuje przyczyny, przebieg i skutki Praskiej Wiosny, – omawia przebieg rywalizacji amerykańsko-sowieckiej w dziedzinie podboju kosmosu 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: „socjalizm z ludzką twarzą”, – omawia wydarzenia związane z datami: 1959 r., 1961 r., 1968 r – omawia działalność postaci: Alexandra Dubčekę, Ryszarda Siwca, – charakteryzuje przyczyny i przebieg wojny w Wietnamie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: „socjalizm z ludzką twarzą”, operacja „Dunaj”, Vietcong – omawia działalność postaci: Augusto Pinocheta, Gustáva Husáka, Ernesto Che Guevary – charakteryzuje przyczyny i przebieg wojny w Wietnamie – omawia wydarzenia związane z datami: 12 kwietnia 1961 r., 17 kwietnia 1961 r., 1975 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność postaci: Daniela Ortegi, Salvadora Allende, – omawia okoliczności przejścia władzy przez Pinocheta

6. Przemiany w powojennym świecie	<ul style="list-style-type: none"> • Początki integracji europejskiej • Walka z rasizmem w USA • Kultura w latach 1945–1968 • Rewolucja obyczajowa lat 60. • Subkultury i ruchy kontestatorskie • Sobór watykański II 	<p>– stosuje pojęcia: traktaty rzymskie, rewolucja seksualna, feminizm, segregacja rasowa,</p> <p>– omawia działalność postaci: Martina Luthera Kinga,</p> <p>– omawia przyczyny i początki procesu integracji europejskiej,</p> <p>– prezentuje poglądy ruchu feministycznego w drugiej połowie XX wieku</p>	<p>– stosuje pojęcia: EWG, Euratom, feminizm, dzieci kwiaty, ruch hipisowski, pacyfizm,</p> <p>– omawia działalność postaci: Johna F. Kennedy’ego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1962–1965, 1964 r., maj 1968 r.,</p> <p>– omawia przyczyny i początki procesu integracji europejskiej,</p> <p>– przedstawia główne przyczyny pojawienia się nowych tendencji w kulturze w latach 60. XX w.,</p> <p>– opisuje walkę o równouprawnienie ludności czarnoskórej w USA</p>	<p>– stosuje pojęcia: Euratom, EFTA, festiwal Woodstock,</p> <p>– omawia działalność postaci: Jana XXIII, Pawła VI Betty Friedan,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: grudzień 1965 r., 15–18 sierpnia 1969 r.,</p> <p>– podaje przykłady dotyczące kultury lat 60.: Elvise Presleya, Marilyn Monroe, Brigitte Bardot, Jamesa Deana, Marloną Brando</p> <p>– podaje główne założenia przyjęte na soborze watykańskim II</p>	<p>– stosuje pojęcia: Euratom, EFTA, egzystencjalizm,</p> <p>– omawia działalność postaci: Malcolma X, Rosy Parks,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: grudzień 1965 r., 15–18 sierpnia 1969 r.,</p> <p>– wyjaśnia genezę terrorku środowisk skrajnie lewicowych</p>	<p>– ocenia znaczenie reform soboru watykańskiego II</p> <p>– ocenia znaczenie zamachu na prezydenta USA J. F. Kennedy’ego</p> <p>– określa znaczenie festiwalu w Woodstock</p>
Rozdział IV Polska i Polacy po II wojnie światowej						
1. Początki władzy komunistów w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • Manifest PKWN i Polska lubelska • Walka z Podziemiem • Nowy rząd i referendum • Wybory do sejmu • Likwidacja partii opozycyjnych i powstanie PZPR 	<p>– stosuje pojęcia: Manifest PKWN, żołnierze niezłomni, PSL,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 lipca 1944 r., 4–11 lutego 1945 r.,</p> <p>– omawia działalność postaci: Stanisława Mikołajczyka, Danuty Siedzikówny ps. Inka, Witolda Pileckiego</p> <p>– omawia działalność żołnierzy niezłomnych, podaje przykłady postaci</p>	<p>– stosuje pojęcia: TRJN, proces szesnastu, kwatery na Łączce, PSL, referendum ludowe</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: czerwiec 1945 r., 30 czerwca 1946 r., 19 stycznia 1947 r.,</p> <p>– omawia działalność postaci: Stanisława Mikołajczyka, Leopolda Okulickiego, Bolesława Bieruta,</p> <p>– charakteryzuje znaczenie referendum ludowego</p> <p>– podaje przykłady postaci</p> <p>– opisuje metody walki komunistów z opozycją</p> <p>– przedstawia wybrane miejsca pamięci ofiar reżimu komunistycznego (Łączka).</p> <p>– wymienia przykłady wyborów sfałszowanych przez komunistów (referendum ludowe, wybory 1947 r.)</p>	<p>– stosuje pojęcia: WiN, Testament Polski Walczącej, odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Gomułki,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 27 lipca 1944 r., 16 sierpnia 1944 r., 1 grudnia 1944 r., 31 grudnia 1944 r., 19 stycznia 1945 r.,</p>	<p>– stosuje pojęcia: oblawa augustowska, WiN, Blok Demokratyczny, odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne, omawia działalność postaci: Jana Stanisława Jankowskiego, Kazimierza Pużaka,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 27 marca 1945 r., 1 lipca 1945 r., 1946 r., 28 kwietnia 1947 r., 1958 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Edwarda Osóbki-Morawskiego, Antoniego Hedy, Stefana Bembińskiego</p> <p>– przedstawia przebieg i złożone okoliczności pogromu kieleckiego</p>
2. Powojenna odbudowa	<ul style="list-style-type: none"> • Straty wojenne i bilans ofiar • Nowe granice Polski • Przesiedlenia ludności • Reforma rolna • Nacjonalizacja i kolektywizacja • Odbudowa przemysłu i infrastruktury w Polsce 	<p>– stosuje pojęcia: Ziemie Odzyskane, gospodarka planowa, PGR,</p> <p>– omawia działalność postaci: Bolesława Bieruta</p> <p>– przedstawia bilans polskich strat wojennych</p> <p>– wskazuje na mapie: granice Polski po II wojnie światowej, linię Curzona, Ziemie Odzyskane, Kresy Wschodnie</p> <p>– charakteryzuje założenia planu trzyletniego i sześcioletniego</p> <p>– opisuje przyczyny i przebieg kolektywizacji rolnictwa w Polsce</p> <p>– wymienia przykłady gospodarczej zależności Polski od ZSRS</p>	<p>– stosuje pojęcia: linia Curzona, nacjonalizacja przemysłu, gospodarka planowa, „wyścig pracy”, akcja „Wisła”,</p> <p>– omawia działalność postaci: Hilarego Minca,</p> <p>– omawia powojenne przesiedlenia ludności na ziemiach polskich</p> <p>– omawia znaczenie dekretów o reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu</p>	<p>– stosuje pojęcia: bitwa o handel, CUP, repatriacja dóbr kultury</p> <p>– omawia działalność postaci: Wincentego Pstrowskiego,</p> <p>– określa społeczne i polityczne konsekwencje wprowadzenia dekretów o reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu</p> <p>– podaje konsekwencje wymiany pieniędzy w 1950 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Karola Świerczewskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego i Piotra Zarembę</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: listopad 1945 r., 1949 r., 28 października 1950 r.</p>	<p>– ocenia okres odbudowy oraz charakteryzuje projekty reformy rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu i handlu</p>

3. Polska w czasach stalinizmu	<ul style="list-style-type: none"> • Sowietyzacja Polski • Represje polityczne • Prześladowania Kościoła w stalinowskiej Polsce • Sowietyzacja młodego pokolenia • Stalinizm w kulturze i nauce 	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: PZPR, PRL, – omawia działalność postaci: Bolesława Bieruta, kard. Stefana Wyszyńskiego, Augusta Emila Fieldorfa ps. Nil – omawia zmiany ustrojowe wprowadzane na mocy Konstytucji PRL z 1952 r. – podaje przykłady socrealizmu w Polsce – przedstawia przypadki mordów sądowych w okresie stalinizmu na przykładzie sprawy gen. Fieldorfa</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: PZPR, PRL, stalinizm, socrealizm, Pałac Kultury i Nauki, demokracja ludowa, – omawia działalność postaci: Józefa Cyrankiewicza, Jakuba Bermana, Hilarego Minca, Władysława Gomułki, – wymienia wydarzenia związane z datami: 1948–1956, 15 grudnia 1948 r., 1952 r. – opisuje formy i skutki prześladowania Kościoła katolickiego w okresie stalinizmu, – opisuje metody sowietyzacji młodego pokolenia Polaków przedsięwzięte przez władze komunistyczne</p>	<p>– stosuje pojęcia: ZMP, Służba Polsce, ZWM, ZSL, SD, ruch księży patriotów, Stowarzyszenie PAX – omawia działalność postaci: Witolda Pileckiego, – wymienia wydarzenia związane z datami: wrzesień 1947 r., czerwiec 1948 r., 22 lipca 1952 r. – przedstawia proces sowietyzacji kraju na płaszczyźnie ustrojowej, gospodarczo-społecznej i kulturowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: nomenklatura, ruch księży patriotów, Stowarzyszenie PAX – omawia działalność postaci: Czesława Kaczmarka, Zenona Kliszki, Michała Żymierskiego ps. Rola – wymienia wydarzenia związane z datami: wrzesień 1947 r., czerwiec 1948 r., 22 lipca 1952 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Jana Padewskiego, Bolesława Piaseckiego – przedstawia nurt współpracy z komunistami części przedwojennych środowisk politycznych</p>
4. Odwilż polityczna 1956 roku	<ul style="list-style-type: none"> • Początek odwilży politycznej • Rywalizacja frakcji w PZPR • Poznański Czerwiec 1956 r. • Październik 1956 roku • Odwilż i jej zakończenie 	<p>– stosuje pojęcia: odwilż, poznański Czerwiec, polski Październik, – omawia działalność postaci: Władysława Gomułki, kard. Stefana Wyszyńskiego, – wymienia wydarzenia związane z datami: 1953 r., czerwiec 1956 r., październik 1956 r. – podaje przykłady odwilży w Polsce po r. 1956</p>	<p>stosuje pojęcia: aparat bezpieczeństwa, destalinizacja, ZOMO – omawia działalność postaci: Konstantego Rokossowskiego – wyjaśnia przyczyny, przebieg i następstwa poznańskiego Czerwca – wymienia wydarzenia związane z datami: 1953 r., czerwiec 1956 r., październik 1956 r. – prezentuje okoliczności powrotu Władysława Gomułki do władzy po śmierci Stalina – charakteryzuje zakończenie procesu odwilży w Polsce</p>	<p>– stosuje pojęcia: Klub Krzywego Koła, „Po Prostu”, Kluby Młodej Inteligencji – omawia działalność postaci: Józefa Światły, Józefa Cyrankiewicza, Romana Strzałkowskiego – wymienia wydarzenia związane z datami: 28–30 czerwca 1956 r., 19–20 października 1956 r., 1957 r. – wyjaśnia, jakie było znaczenie VIII Plenum KC PZPR</p>	<p>– stosuje pojęcia: puławianie, natolińczycy, Klub Krzywego Koła, „Po Prostu”, Kluby Młodej Inteligencji, – prezentuje poglądy natolińczyków oraz puławian, – ocenia postawy Józefa Cyrankiewicza i Władysława Gomułki wobec wydarzeń poznańskich na podstawie tekstów źródłowych – porównuje przebieg i skutki polskiego Czerwca i Października 1956 z powstaniem węgierskim z 1956 r.</p>	<p>– opisuje znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r. z uwzględnieniem złożonej sytuacji międzynarodowej;</p>
5. Mała stabilizacja za Gomułki	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy Gomułki • Polityka zagraniczna PRL • Konflikt władz z Kościołem • Kształtowanie się opozycji • Marzec '68 • Wydarzenia na Wybrzeżu – Grudzień '70 	<p>– stosuje pojęcia: mała stabilizacja, , obchody Millennium Chrztu Polski, Grudzień '70, – omawia działalność postaci: Władysława Gomułki, Edwarda Gierka – wymienia wydarzenia związane z datami: marzec 1968 r., 17 grudnia 1970 r., – przedstawia okoliczności i bezpośrednie przyczyny wydarzeń Marca '68 – przedstawia, jak przebiegały obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego i tysięcznej rocznicy chrztu Polski</p>	<p>– stosuje pojęcia: opozycja wewnątrzpartyjna, paryska „Kultura”, antysemityzm, „czarny czwartek” – omawia działalność postaci: Willy’ego Brandta, Antoniego Słonimskiego, Jacka Kuronia, Adama Michnika, – wymienia wydarzenia związane z datami: 15–17 grudnia 1970 r. – omawia sytuację gospodarczą z lat 1956–1970 – określa stosunek władz PRL do inteligencji i młodzieży studenckiej – ocenia rolę Kościoła katolickiego w kształtowaniu oporu wobec władz PRL – wyjaśnia genę Grudnia '70 oraz opisuje przebieg wydarzeń</p>	<p>– stosuje pojęcia: plan Rapackiego, polska szkoła filmowa, dogmatycy, rewizjoniści, „Znak”, „komandosi”, list biskupów polskich do niemieckich, Marzec '68, „bananowa młodzież” – omawia działalność postaci: Jerzego Giedroycia, Zbigniewa Cybulskiego, Andrzeja Wajdy, Kazimierza Dejmka, kard. Stefana Wyszyńskiego, – wymienia wydarzenia związane z datami: listopad 1965 r., 1966 r., styczeń 1968 r., 7 grudnia 1970 r. – ocenia zachowanie władz PRL i ZSRS w obliczu wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 r.</p>	<p>– opisuje pierwsze reakcje i działania tworzącej się opozycji – charakteryzuje przyczyny i narastanie konfliktu władz z Kościołem katolickim po umocnieniu się władzy Władysława Gomułki – opisuje najważniejsze wydarzenia procesu normalizacji relacji Polska–RFN – ocenia rolę Kościoła katolickiego w kształtowaniu oporu wobec władz PRL</p>	<p>– stosuje pojęcia: List 34, – omawia działalność postaci: Jana Józefa Lipskiego, Karola Modzelewskiego, Adama Rapackiego, Piotra Jaroszewicza</p>
6. Polska czasów Gierka	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiana na szczycie władzy • Rozwój gospodarczy pod rządami Gierka • Początki kryzysu gospodarczego • Strajki w czerwcu 1976 r. • Narodziny opozycji demokratycznej • Relacje z Kościołem katolickim 	<p>– stosuje pojęcia i wyjaśnia skróty: „maluch”, „Pewex”, , KOR, drugi obieg, wiza, – omawia działalność postaci: Leonida Breżniewa, Edwarda Gierka, Jana Pawła II, – omawia cechy ustroju politycznego i ekonomicznego Polski w czasie rządów Edwarda Gierka, – przedstawia prześladowania opozycji na</p>	<p>– stosuje pojęcia i wyjaśnia skróty: propaganda sukcesu, Czerwiec '76, , ROPCIO, Wolne Związki Zawodowe, konklawe, – wymienia wydarzenia związane z datami: czerwiec 1976 r., 16 października 1978 r., czerwiec 1979 r. – omawia działalność postaci: Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz, – tłumaczy, jakie były przyczyny powstania masowej opozycji antykomunistycznej w latach 70. XX w.</p>	<p>– prezentuje okoliczności objęcia i umocnienia władzy Edwarda Gierka – wyjaśnia genę oraz skutki przemian gospodarczych w czasach rządów Edwarda Gierka – omawia cechy ustroju politycznego i ekonomicznego Polski w czasie rządów Edwarda Gierka opisuje genę, przebieg i skutki wydarzeń czerwcowych w 1976 r. – omawia działalność postaci: Jacka Kuronia, Leszka Moczulskiego,</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów i skrótów: Uniwersytet Łatający, Kluby Inteligencji Katolickiej, KPN, RMP,, Studencki Komitet „Solidarności” – wymienia wydarzenia związane z latami: 1975 r., 1977 r. – omawia działalność postaci: Piotra Jaroszewicza, Zbigniewa Romaszewskiego, Edwarda Lipińskiego, Adama Michnika, – przytacza przykłady działań opozycyjnych w latach 70. XX w.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Kazimierza Świtonia, Zbigniewa Romaszewskiego, Edwarda Lipińskiego, Romualda Szeremietiewa, Aleksandra Halla, Bogdana Borusewicz, Kazimierza Wyszowskiego, Leszka Moczulskiego, Wandy Rutkiewicz porównuje</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Pielgrzymka papieża do ojczyzny 	<p>przykładzie sprawy Stanisława Pyjasa, – omawia rolę pierwszej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski</p>		<p>Andrzeja Gwiazdy, Antoniego Macierewicza, Jana Lityńskiego, Adama Michnika, Aleksandra Halla, Bogdana Borusewicza, omawia oraz wskazuje na mapie najważniejsze inwestycje gospodarcze z lat 1970–1980</p>	<p>– wymienia osiągnięcia polskich sportowców w okresie rządów Gierka</p>	<p>podobieństwa i różnice polityki władz PRL w stosunku do Kościoła za rządów Gomułki i Gierka</p>
7. Narodziny „Solidarności”	<ul style="list-style-type: none"> • Wydarzenia sierpniowe • Porozumienia sierpniowe • „Karnawał »Solidarności«” • Polityka władz wobec „Solidarności” • Sytuacja międzynarodowa 	<p>– stosuje pojęcia: porozumienia sierpniowe, 21 postulatów, strajk solidarnościowy, – omawia działalność postaci: Wojciecha Jaruzelskiego, Lecha Wałęsy, Jana Pawła II, – tłumaczy genezę wydarzeń sierpniowych w 1980 r., – przedstawia przebieg procesu powstawania NSZZ „Solidarność” – wyjaśnia, na czym polegał fenomen popularności „Solidarności”</p>	<p>– stosuje pojęcia: NSZZ „Solidarność”, „karnawał »Solidarności«” – omawia działalność postaci: Michaiła Gorbaczowa, Anny Walentynowicz, Jerzego Popiełuszki, Czesława Miłosza – podaje daty podpisania porozumień w Szczecinie, Gdańsku i Jastrzębiu-Zdroju – przedstawia przebieg procesu powstawania NSZZ „Solidarność” – przedstawia ewolucję postawy władz komunistycznych do opozycji solidarnościowej w latach 1980–1981</p>	<p>– omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Ryszarda Kuklińskiego, Adama Michnika, Bronisława Geremka, Lecha Kaczyńskiego, Andrzeja Gwiazdy, Tadeusza Mazowieckiego – wymienia wydarzenia związane z datami: 17 września 1980 r., wrzesień–październik 1981 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Wojciecha Jagielskiego, Stanisława Kani, Mieczysława Rakowskiego, – opisuje wpływ sytuacji międzynarodowej na działalność „Solidarności” w Polsce w latach 1980–1981</p>	<p>– przedstawia rolę płk. Ryszarda Kuklińskiego w kształtowaniu polityki Zachodu wobec Polski w okresie 1980–1981</p>
8. Stan wojenny w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce • Podziemie polityczne w okresie stanu wojennego • Zakończenie stanu wojennego • Sytuacja opozycji w stanie wojennym • Sytuacja gospodarcza • Próby naprawy polskiej gospodarki • Początek dialogu władzy z opozycją 	<p>– stosuje pojęcia: stan wojenny, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, internowanie, – omawia działalność postaci: Wojciecha Jaruzelskiego, Lecha Wałęsy, – wymienia wydarzenia związane z datami: 13 grudnia 1981 r. – przedstawia okoliczności i przebieg wprowadzenia stanu wojennego, – omawia znaczenie pielgrzymek Jana Pawła II do Polski, – przedstawia sytuację gospodarczą lat 80. w PRL</p>	<p>– stosuje pojęcia: OPZZ, internowanie, pacyfikacja kopalni „Wujek” – omawia działalność postaci: Jerzego Popiełuszki, Tadeusza Mazowieckiego – wymienia wydarzenia związane z datami: 1980 r., 1983 r. i 1987 r. – przedstawia okoliczności i przebieg wprowadzenia stanu wojennego, – charakteryzuje społeczne i polityczne skutki wprowadzenia stanu wojennego, – przedstawia sytuację gospodarczą lat 80. w PRL,</p>	<p>– stosuje pojęcia: wydarzenia bydgoskie, Pomarańczowa Alternatywa, – omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Ryszarda Kuklińskiego, Adama Michnika, Bronisława Geremka, Władysława Frasyniuka, Przemysława Gintrowskiego, Jacka Kaczmarskiego – wymienia wydarzenia związane z datami: 22 lipca 1983 r., 1983 r., 19 października 1984 r., 1988 r., – omawia plany reform gospodarczych podejmowanych przez władze komunistyczne</p>	<p>stosuje pojęcia: spotkanie w Magdalence, Pomarańczowa Alternatywa, ustawa Wilcza – omawia działalność postaci: Wojciecha Jagielskiego, Stanisława Kani, Czesława Kiszczaka, Ryszarda Kuklińskiego, Zbigniewa Messnera, Alfreda Miodowicza, Mieczysława Rakowskiego, Heleny Łuczyno, Waldemara Fydrycha, – opisuje przebieg wydarzeń polityczno-społecznych w Polsce w latach 1981–1989 na tle sytuacji międzynarodowej</p>	<p>– omawia rosnące różnice w stanowiskach działaczy „Solidarności” wobec władz komunistycznych i planu porozumień politycznych w kraju w latach 1988–1989</p>
<p>Rozdział V Świat po upadku komunizmu</p>						
1. Kryzys bloku komunistycznego	<ul style="list-style-type: none"> • ZSRS w czasach Breżniewa • Sytuacja w europejskich krajach socjalistycznych • Ofensywa Reagana • Wojna w Afganistanie • Kryzys władzy w ZSRS 	<p>– stosuje pojęcia: program „gwiazdnych wojen”, pierestrojka, – omawia działalność postaci: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa, – przedstawia przejawy kryzysu ZSRS w latach 80. prezentuje program reform Michaiła Gorbaczowa</p>	<p>– stosuje pojęcia: głośność, katastrofa czarnobylska, rakiety batalistyczne – wymienia wydarzenia związane z datami: 1979 r., 1981–1989 – przedstawia przejawy kryzysu ZSRS w latach 80. – prezentuje polityczne następstwa katastrofy czarnobylskiej – opowiada o reformach wewnętrznych ZSRS wprowadzonych przez Gorbaczowa (głośność i pierestrojka) – wyjaśnia rolę konfliktu afgańskiego w procesie słabnięcia ZSRS</p>	<p>stosuje pojęcia: mudżahedini, talibowie, układy Salt 1 i Salt 2 – omawia działalność postaci: Helmuta Kohla, Margaret Thatcher – wymienia wydarzenia związane z datami: 1985 r., 1986 – omawia międzynarodowe skutki kryzysu władzy w ZSRS – przedstawia rolę polityki zbrojeń USA i projektu „wojen gwiazdnych” dla załamania potencjału zbrojeniowego ZSRS</p>	<p>stosuje pojęcia: mudżahedini, talibowie, układy Salt 1 i Salt 2 – omawia działalność postaci: Jimmiego Cartera, Jurija Andropowa, Konstantina Czernienki, – omawia międzynarodowe skutki kryzysu władzy w ZSRS</p>	

2. Jesień Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • Początki transformacji • Aksamitna rewolucja • Krwawy koniec reżimu Ceaușescu w Rumunii • Upadek muru berlińskiego • Zjednoczenie Niemiec 	<p>– stosuje pojęcia: Jesień Narodów, upadek muru berlińskiego,</p> <p>– omawia działalność postaci: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa,</p> <p>– charakteryzuje najważniejsze wydarzenia procesu jednoczenia Niemiec</p>	<p>– stosuje pojęcia: aksamitna rewolucja, „aksamitny rozwód”, masakra na placu Tiananmen</p> <p>– omawia działalność postaci: Václava Havla, Helmuta Kohla, Nicolae Ceaușescu</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 25 grudnia 1989 r., 9 listopada 1989 r.–3 października 1990 r.</p> <p>– charakteryzuje najważniejsze wydarzenia procesu jednoczenia Niemiec</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1 stycznia 1993 r., 22 maja 1988 r., 29 grudnia 1989 r., czerwiec 1990 r.</p> <p>– ocenia wpływ przemian politycznych w Polsce na proces rozpadu komunizmu w Europie</p> <p>– omawia przyczyny upadku komunizmu w Europie w latach 1989–1991</p>	<p>– stosuje pojęcia: Węgierskie Forum Demokratyczne, Trójkątny Stół,</p> <p>– porównuje burzliwy przebieg upadku reżimu komunistycznego w Rumunii i Albanii z pokojowymi przemianami w Czechosłowacji i na Węgrzech,</p> <p>– opisuje okoliczności i skutki rozpadu Czechosłowacji</p>	<p>– charakteryzuje zmiany społeczne i gospodarcze w Chinach po śmierci Mao Zedonga z uwzględnieniem masakry na placu Tiananmen</p>
3. Wojna i pokój na przełomie wieków	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpad ZSRS • Republiki postsowieckie • Konflikty w dawnym ZSRS • Wojny czeczeńskie • Wojna w dawnej Jugosławii • Konflikt w Rwandzie 	<p>– stosuje pojęcia: WNP, wojny czeczeńskie,</p> <p>– omawia działalność postaci: Borysa Jelcyna, Alaksandra Łukaszenki</p> <p>– omawia zmiany polityczne na terenie Ukrainy i kształtowanie się silnej, niezależnej od Rosji państwowości ukraińskiej,</p> <p>– wskazuje na mapie: Jugosławię, Serbię, Słowenię, Chorwację, Bośnię i Hercegowinę, Macedonię, Czeczenię, Mołdawię</p>	<p>stosuje pojęcia: pomarańczowa rewolucja, Euromajdan,</p> <p>– omawia działalność postaci: Giennadija Janajewa, Dżohara Dudajewa,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 8 grudnia 1991 r., 26 grudnia 1991 r.</p> <p>– charakteryzuje proces rozpadu ZSRS i określa jego następstwa</p> <p>– przedstawia przebieg wojen czeczeńskich i ich rezultaty</p> <p>– wskazuje na mapie: Czarnogórę, Kosowo,</p>	<p>– omawia działalność postaci: Stanisława Szuszkiewicza, Leonida Kuczmy,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1988–1994, 1990, 1999, 2000, 2004, 11 marca 1990 r.,</p> <p>– charakteryzuje postanowienia umowy z Dayton i układu paryskiego z 1995 r.</p> <p>– opisuje konflikty na terenie byłej Jugosławii i podaje ich wyniki</p>	<p>– omawia działalność postaci: Achmada i Ramzana Kadyrowów, Słobodana Miloševicia prezentując zróżnicowane losy państw postsowieckich i próby stworzenia rosyjskiej strefy wpływów</p> <p>– omawia genezę oraz przebieg konfliktu pomiędzy Tutsi i Hutu</p>	<p>– przedstawia przebieg konfliktu azersko-ormiańskiego o Górski Karabach</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki terroryzmu Czeczenów</p>
4. Integracja europejska	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny Unii Europejskiej • Instytucje Unii Europejskiej • Strefa Schengen • Wspólna waluta • Rozszerzenie UE o kraje Europy Środkowo-Wschodniej 	<p>– stosuje pojęcia: Unia Europejska, układ z Schengen,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 2004 r.,</p> <p>– podaje przyczyny integracji europejskiej</p> <p>– przedstawia etapy tworzenia Unii Europejskiej</p> <p>– omawia symbole UE</p>	<p>– stosuje pojęcia: Komisja Europejska, Parlament Europejski, grupa helsińska</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1993 r., 2020 r.</p> <p>– wskazuje na mapie państwa należące do różnych wspólnot europejskich</p> <p>– omawia proces stopniowego rozszerzania UE</p> <p>– charakteryzuje znaczenie układu z Schengen</p>	<p>– ocenia przyczyny i znaczenie brexitu</p> <p>– wymienia podstawowe instytucje Unii Europejskiej</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 26 marca 1995 r., 16 grudnia 1991 r., 8 kwietnia 1994 r., 16 kwietnia 2003 r.</p>	<p>– charakteryzuje różne koncepcje integracji Unii Europejskiej: „Europa ojczyzn” i federacja</p>
5. Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfryzacja i globalizacja • Wzrost poziomu życia • Kultura globalna • Zagrożenia ekologiczne • Świat nierówności • Ruchy fundamentalistyczne i terroryzm 	<p>– stosuje pojęcia: <i>internet, telefonia komórkowa, komercjalizacja, popkultura, Al-Kaida, Państwo Islamskie (ISIS)</i>,</p> <p>– omawia działalność postaci: George’a W. Busha, Osamy bin Ladena,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 11 września 2001 r.,</p> <p>– wskazuje cechy współczesnej kultury masowej,</p> <p>– omawia zagrożenia wynikające z działalności Państwa Islamskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>amerykanizacja, „globalna wioska”, antyglobaliści, slumsy</i></p> <p>– omawia znaczenie wydarzeń z 11 marca 2004 r. i 7 lipca 2005 r.,</p> <p>– omawia zalety i wady nowych środków komunikacji</p> <p>– charakteryzuje zagrożenia współczesnego terroryzmu,</p> <p>– omawia ataki terrorystyczne na WTC, kolej w Madrycie i londyńskie metro,</p> <p>– wymienia czynniki związane ze współczesną gospodarką światową, które negatywnie wpływają na stan środowiska naturalnego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Anonymous, protokół z Kioto, slumsy, bogata Północ i biedne Południe, fundamentalizm,</i></p> <p>– przedstawia główne społeczno-gospodarcze problemy współczesnego świata</p> <p>– prezentuje zagrożenia ekologiczne współczesnego świata,</p> <p>– ocenia rozwój kultury masowej, prezentując jej wady i zalety</p>	<p>– przedstawia postulaty antyglobalistów i je ocenia,</p> <p>– omawia przebieg konfliktu na Bliskim Wschodzie po 2001 r.</p>	<p>– omawia wpływ kapitału na politykę we współczesnym świecie,</p> <p>– przedstawia udział Polaków w wojnie w Iraku i w Afganistanie</p>

Rozdział VI III Rzeczpospolita						
1. Okrągły Stół i wybory czerwcowe	<ul style="list-style-type: none"> Obrady Okrągłego Stołu Wybory czerwcowe 1989 r. <i>Wasz prezydent, nasz premier</i> Podział obozu solidarnościowego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Okrągły Stół, – omawia działalność postaci: Lecha Wałęsy, – podaje główne założenia porozumień Okrągłego Stołu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: sejm kontraktowy, wybory czerwcowe, – omawia działalność postaci: Tadeusza Mazowieckiego, – wymienia wydarzenia związane z datami: 5 kwietnia 1989 r., 4 czerwca 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega znaczenie powstania niezależnej prasy, – zna okoliczności objęcia stanowiska prezydenta przez Wojciecha Jaruzelskiego, – prezentuje zasady i najważniejsze skutki wyborów, z 4 czerwca 1989 r. 	omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Andrzeja Gwiazdy, Kornela Morawieckiego, Leszka Moczulskiego, Adama Michnika	– przedstawia podział obozu solidarnościowego i różne oceny przemian z 1989 r.
2. Przemiany polityczne i ustrojowe	<ul style="list-style-type: none"> Rząd Mazowieckiego i nowela grudniowa Likwidacja MO i SB Rozpad obozu solidarnościowego Formacje postkomunistyczne Wycofanie wojsk sowieckich z Polski Konstytucja RP z 1997 r. Reforma samorządowa i administracyjna 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: lustracja, dekomunizacja – omawia działalność postaci: Tadeusza Mazowieckiego, Leszka Balcerowicza, Lecha Wałęsy, – charakteryzuje zmiany ustrojowe wprowadzone w grudniu 1989 r. – opisuje okoliczności wycofania wojsk sowieckich z Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: „wojna na górze”, – omawia działalność postaci: Lecha Kaczyńskiego, Aleksandra Kwaśniewskiego – charakteryzuje zmiany ustrojowe wprowadzone w grudniu 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wydarzenia związane z datami: 22 grudnia 1990 r., 1991 r., 1992 r., 2 kwietnia 1997 r. – przedstawia scenę polityczną III RP – omawia przebieg i znaczenie reformy samorządowej – przedstawia reformę administracyjną kraju z 1999 	stosuje pojęcia i rozwija skróty: PC, BBWR, KPN, UOP, WSI, SDRP, SLD – omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Floriana Siwickiego, Zbigniewa Bujaka, Jarosława Kaczyńskiego, Leszka Millera, Waldemara Pawlaka, Ryszarda Kaczorowskiego	– omawia i ocenia zmiany w strukturach resortów siłowych – opisuje proces transformacji polskiej lewicy i przyczyny jej zwycięstwa wyborczego w latach 90.
3. Transformacja gospodarcza i społeczna	<ul style="list-style-type: none"> Polska na skraju katastrofy gospodarczej Plan Balcerowicza Prywatyzacja Spoleczne skutki transformacji gospodarczej Perspektywy po transformacji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: hiperinflacja, – omawia działalność postaci: Leszka Balcerowicza – charakteryzuje zjawisko hiperinflacji i metody walki z nią 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: reformy Balcerowicza, gospodarka wolnorynkowa, popiwiek, bezrobocie strukturalne – przedstawia założenia planu Balcerowicza – charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki transformacji społeczno-gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: gospodarka wielosektorowa, biedaszyby, denominacja – umiejscawia w czasie: reformy Balcerowicza, wprowadzenie denominacji 	– omawia znaczenie prywatyzacji i skutki reform społeczno-gospodarczych	– wyjaśnia związek reform gospodarczych z aferami gospodarczymi w latach 90. w Polsce
4. Polska w NATO i UE	<ul style="list-style-type: none"> Starania Polski o przystąpienie do NATO Polska wstępuje do NATO Integracja z UE Skutki członkostwa Polski w UE Polska w strefie Schengen 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wydarzenia związane z datami: 12 marca 1999 r., 1 maja 2004 r., 2007 r. – omawia proces przyjmowania Polski do struktur NATO oraz rolę w strukturach tej organizacji – wymienia kraje wchodzące w skład Trójkąta Weimarskiego i Grupy Wyszehradzkiej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność postaci: Jerzego Buzka, Leszka Millera, Aleksandra Kwaśniewskiego, Bronisława Geremka, – przedstawia proces rozpadu instytucji dawnego bloku wschodniego w Europie Środkowo-Wschodniej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski, strefa Schengen, traktat akcesyjny, program dopłat bezpośrednich 	– omawia znaczenie funkcjonowania Polski w ramach strefy Schengen	– charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki integracji Polski z UE